

حق بالیقین بزرگوار شیری محفوظ ہے۔

کوئی صاحب کتاب ہذا کو جزاً یا کلاً چھپوانے کا قصد نہ کرے۔

پانچواں حصہ
فی ذلک ذکرنا
وہذا کتاب

کیا ہی پیارا یہ نام احمد ہے
میرا بستان کلام احمد ہے

درستوں

المعروف

کلام احمد

معنی جری الشرفی حلال الانبیاء حضرت میرزا غلام احمد صاحب مسیح موعود و مہدی مسعود
علیہ الصلوٰۃ والسلام کا وہ پر معارف منظوم کلام جو حضور دعویٰ سے پیشتر ہی قلم فرمایا

بمختار
مکتبہ
رضوانیہ
لاہور
۱۹۱۶

۱۳۳۵ھ

کاشی رام (سابقہ نولکشور) پریس لٹڈ لاہور
پہلی بار کاشی رام نے طبع ہوا
تعداد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِحَمْدِهِ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

حمد بار تعالیٰ

ہمہ حمدت مرتراشایان ہمہ را پروری ز راہ کرم پاسبانی بخواب و بیداری اے براہت فدا دل و جانم ہمہ شے را بکلمت قیام منظہر ہر وجود نینز توئی ہمہ عالم گرفت رحمت تو رحمتے راز عنف گشت لباس رحمتے بہت لیک جورنا جز خداوند اعظم و اکبر ناگہان لطف او ندا دادہ در رحمت بروش بکشاید	اے خداوند خلق و عالمیان ہمہ را آنسریدہ ز عدم ہمہ را از بلا نگہداری رہ نما سوئے کوئے پاکام ہمہ عالم ز تو گرفت نظام مرج جملہ شخص و چیز توئی کس برون نیست از مشیت تو رحمتے راز علم گشت اساس جس دیوانہ کہ نابینا من ندیدم و فانیچ بشر بود پاغم بدوزخ افتادہ ہر کہ یکسر بسوئے او آید
--	--

مناجات

ایسجد او بند خلق و عالمیان
 چه مہیباست شان و شوکت تو
 گردش آسمان ز تست بدم
 نام تو پاک و شان تو صمدی است
 دلبر اسوئے خویش را ہم وہ
 بر با تم چنان ز خویش تنم
 دل من رشک در دناکان کن
 زان نمط کم بعشق خویش کم کن
 شور و بنون بریز در جانم
 دستانی و دلربائی کن
 جان بشویم ز رنگ هستی خویش
 آتشے بر فروز در دل من
 ہر چہ غیر از تو زان نفوس کم کن
 از ہمہ ما و من خلاصم کن
 و از دلم دور ہر بلندی کن
 بسجد او بندیت کہ پر وہ ہوش
 آنچه دانم و ز آنچه بے خبرم

خلق و عالم ز قدرت حیران
 چه عجیب است کار و صنعت تو
 کورہ مارا بہ تست است حکام
 بادشاہی و سلطنت ابدی است
 در حریم تقدس پناہم وہ
 کہ نیا ہم خبر ز خود کہ منم
 سر من خاک کورے پاکان کن
 کہ نماںد ز من نہ شاخ نہ بن
 مست و مجذوب خود بگردم
 گم کن و باز رہنمائی کن
 وارہانم ز خود پرستی خویش
 کہ از و در پیش قدم ہمہ تن
 غرق در لہجہ ہائے نورم کن
 مہبط فیض نور خالصم کن
 خاک در چشم خود پسندی کن
 برانم ز سر رعونت و جوش
 از ہمہ در گذر بلطف و کرم

آن نگهبان خلق و یار عزیز
 آن خدائیکه از دو قطره آب
 دل نهان ماند و یار را از دست
 اے خداوند اے نگهبانم
 سوخت از درد و بجز سینه من
 جانم از غم لفضل خود بر جان
 رحم من را که زار و بیزورم
 کر کے ام نہ آدمی ز آدم
 گاہ ہستم بر وقتادہ ز درد
 بے تو دیگر کسے نمے دارم
 میں غم دست پانیسا ہم راہ
 گزر من بر دلت درشت آید
 غم دنیا مخور کہ بہرودہ است
 بے تو دیگر کسے نمیں دارم
 کوشش من کہ در قفای تو ہست
 گر ترا با تو میگذارم باز
 ہمہ دارند درد و محنت و غم
 فکر آن دار ہر دم و ہر آن
 در نہالی بحق رجوع خود آ

کہ ز حکمش پدید شد ہمہ چیز
 میکند روتے خوب و خوشایا
 دست رحمت کہ کار را از دست
 رحم کن بر و چشم گریبانم
 ریزہ ریزہ شد آب گینہ من
 اے تو اہل تفضل و احسان
 ناتوان و ضعیف چون مخرم
 و از سگان تو بدتر افتادم
 گاہ بر خاکستہ و لم چون گرد
 آیکہ کردی حوالتم کارم
 ز آنچه بر من رو و تونی آگاہ
 از سنائی شنو چہ نشر ماید
 ہیچکس در جہان نیا سودا
 بکہ تفریحین میسکنی کارم
 نہ برائے خود از برائے تو ہست
 می شوی گھر از طریق نیاز
 کم کسے در جہان بود خرم
 کہ بدست آوری دل جانان
 وز برون شو بدیدہ اغیار

تفصیلات

این روش آشکار بنوازد
 همه جای او بدار بدل
 عشق پنهان طریق عیاری است
 تانہ کروار باشدت بخل
 بیچ راهے قریب تر زین نیست
 کس بکار ریت زیان نکند
 دل تنگت بنوز در دنیا است
 خلق از چشمش او فتد یکبار
 و در وار و چشم مرد خدا
 حاجت بنده را روا گردان
 در رحمت بروش بکشد
 و از غم اندر دل آتش افروخت

هر که پوشیده با خدا سازد
 ربط دل را ز دلستان بگسل
 خوں مردم چو عاشق آزاری است
 باز جو نفس را بوقت عمل
 بیچ خلقے چو خلق مسکین نیست
 لطف تو ترک طالبان نکند
 تا چشم تو قدر اهل غنا است
 هر که چشم دلش شود در یار
 چیست دنیا که منصب دنیا
 ای خداوند خلق و عالمیان
 هر که بکسر بسوئے او آید
 دل و جانم ز در و بجز تو سخت

حال اولیاء اللہ و انبیاء کرام علیہم السلام

پشت پائے زوند دنیا را
 عمر خود چون سگان کو بگذا
 نه تو یار کسے نه کس یارت
 که به پیری نمی شود این کار
 غفلت از عیب نفس سو مزاج

بگفتند راه مولی را
 دل ز آرائش جهان بردا
 هست دنیا رفیق غدارت
 بجوانی کنسید خدمت یار
 کورے آمد نشان استدراج

ترک دنیاے دون بگلی کن
 عاشق زار در گفتار
 بے توشوق گریستن دارم
 بر زبان گفتگوئے زهد و عفا
 سالک اول بود بخامی کار
 باز نام شود ز شستی دین
 مختلف حال باشی اول کار
 ناگهان فضل حق پدید آید

بیخ نفس شقی برار از بن
 سخن خود کشد بجانب یار
 اینچنین شغل زیتن دارم
 کار با جمله بدتر از اجلاف
 گاه غرق و گهی فتنه کنار
 عهد بند و برائے هر آئین
 گاه غرق و گهی رسی بکنار
 هر چه نکشود از تو بک شاید

بر نفس شیطان ز دست برین راه

هوش کن هوش تخم کذب مپاش
 هر که از معرفت بدارد گنج
 هر که را کام صدق بیشتر است
 راه مردان ره رضا خداست
 خوشتر از وقت درد و قنیت
 اینچنان دل بیا و انداز
 یکسر از دست تو عنان برود
 لطف تو ترک طالبان نکند
 مست گردی ز جام عشق نگار
 دوست دوست بگیر می دوست

هر زمان صدق را ملازم باش
 خلق او بیشتر بود در رنج
 از همه ما بخلق بیشتر است
 عز دنیا و آخرت به خداست
 تا توانی بر راه درو بایست
 که ترا یاد ناید از دل باز
 و از دولت میسل این آن برود
 کس بکار رست زبان نکند
 فارغ از خویش و غافل از غیاب
 دشمنست آن بود که دشمن است

خنجر خویش بر میان آویز
 دلبرم کشت و نیست کس آگاه
 بنده آن به بود که مانند پست
 چون خلیش بر بجان فرمان
 بنده را بندگی سزاوار است
 هر که حق یافت مال را چه کند
 مهربان یافتیم جانان را
 این زبانم بوصف او نرسد
 سینه دارم بر از شتاء نگار
 همه وقت خوشم افشارش باد
 زین عجب تر کجا بود سخن
 هست دنیا بسان خواب و خیال
 شمع ایمان خود بدار نگاه
 لائق آمد بحال عاشق زار
 یار جانی چو مهر بان باشد
 ادب یار را بدار نگاه
 تان به بر جان تو و بال آید

هر که او دشمن است خویش ریز
 زو به شمشیر زلف و تیر نگاه
 آرزوئی صفات حق کھراست
 که بر ایش کنی پس قربان
 جاه جوئی طریق کف است
 این سر آرزو ال را چه کند
 باز خوانید بدگمانان را
 کس مبر و وفا بدوزد
 که نگنجد بعبصه گفتار
 دل و جانم فدای کارش باد
 نظر او بجانب چو من
 غم و شادیش هست رنج و وبال
 تان با دوس بر دوزد ناگاه
 که تیرسد ز بے نیازی یار
 خوف آرزوگی بجان باشد
 تان ز نخد ز دست تو ناگاه
 شادی وصل را زوال آید

ملک دلبران را شنیده ام بسیار

رو و او امن از تو در یکشد

سرکش تان یار سر یکشد

بازمانی چو مرده ببحبان
 کبر در عشق هست بی دینی
 عاشقانرا بعزت و جاه چه کار
 تخم و فتنخ بریحی در کشت
 در بلایا بجو به تو به پناه
 گر تو ماننی انصیب گردانی
 هر چه در پیش چشم تست محال
 در مے خار را نماید گل
 چون بامرے قرار یابد رائے
 تانہ بر آسمان شود فرمان
 چیت حاصل ز لذت گذران
 آنکہ دار و بیا رخوش نظر
 بے رخس اندرون بغم شدہ ام
 تا دل از طلعت تو ذوق گرفت
 تا بجایم خمبہ ز عشق فتاد

از جدائی در آتش سوزان
 نشود جمع عشق و خود بینی
 عزت عاشق است عزت یار
 باز بستی طمع بباغ بہشت
 دفع آفت شود بہ ترک گناہ
 باز گرد و قضاے ربانی
 ہست آسان بہ بارگاہ جلال
 می سراید بر گان بلبل
 میشود بے توقف و ابطاء
 نشود هیچ شر و خعیسرن
 وقت عقیبندامت و خسران
 مدح و ذمّش یکے شود زدگر
 ہمہ تن سوزش و الم شدہ ام
 جملہ اندام در دوشوق گرفت
 دل من رو بکوئے یار نہاد

محمد حق نقالی

ہر کرا می کنند ز در بیرون
 مفسد کرا کہ راندہ است زجا

دیدش ہر مراد دل افزون
 می پذیرد و دعا حرص و ہوا

قدآت الہی

سلوک

<p>ہمچو میخون سو گواری کن غالبش راندہ ست از در خویش فقر بے شرح ہست بیوہ بیخ کہ برون آید از شریعت دین فضل اورا بہ بین بہرہ کا تا توانی مرخ از پے آن من تبرسم از ان کہ شاد شوم چون شدی خوش بدم افتادی</p>	<p>گر بہ بینی مراد زاری کن چون مراد کسے فرستد پیش ہرزبان حال خود شرح بسج کا ذبے ہست آن خطا آئین خویش تن را جو کمنہ مقدار نیست دنیا مگر دمے گذران خلق ترسند از تالم و غم دل بمیرد ز کثرت شادی</p>
--	---

۱۷ گریہ بانی دگر کج برونم

<p>آنکہ فرمان بردومی ترسد بردرت ہم بمیرم از زاری</p>	<p>نوکرے عاقل است آن اسعد گر گناہ مرا تو نگذاری</p>
---	--

تعریف سالک

<p>فقر و درویشی اش تمنائے است در غم و درد عشق لذت او در غم دین خویش و فقرت او ترک دنیا و آخرت گویند</p>	<p>خنگ آن کس کہ خلوتش جاہست یاد و ادار پاک حرفت او آخرت مدعائے ہمت او کاملان در رضا حق پویند</p>
--	---

۱۸ دل بھی گردو از یقین پر نور

<p>ہر تنفس دو صد خطر وارد</p>	<p>نفس صد گونہ شور و شر وارد</p>
-------------------------------	----------------------------------

مع
 یکتا

نفس

لاجرم از خیال زان ہمیشہ
 گر تمنا کنی دل پاکان
 گر نباشد عنایت حق یار
 مخلصی زان عمل شود بزار
 در سحر با بخیز و کن زاری
 ابله را نیست هیچ خوف خدا
 اینجهان جائے عیش و شادی نیست
 بگسل از عمر وزید پیوندت
 سر زمان گر یکن بماقم مرگ
 هیچ جائے ضائے او منشین
 ہر کہ رنجاند او دل مردان
 نیست از حکم او برون چیز
 نتوان کرد نش خلق قیاس
 نتوان گفتش کہ در چیز است
 بہت نزدیک او بدوری خیز

ہر کہ عارف تراست ترسان تر
 واجب آمد نخست حفظ لسان
 بیچ سووے نمی و بداین کار
 کہ کنندش ثنا بدان کردار
 مگر آید عنایت باری
 ہر کہ عارف ترست ترسان تر
 آخرش جز بنا مرادی نیست
 تا بخوردہ و بد خداوندت
 باز دار در سنت غم مرگ
 بیچ چیزے بغیر او گلزین
 آن بہ بنید کہ دیدش نتوان
 نہ نہ چیز لیست او نہ چون چیز
 بر ترش از خیال خود شناس
 نہ گمانے چنین کہ بر چیز است
 دور ہست او بقرب از حدیث

۲۔ نتوان گفت تحت او چیز است

ہر کہ کس را بسوے حق خواند
 یارب آن یار را بزود یار
 عہد کن تا ہر آنچہ میگوئی

بر زبانش سخن خدا راند
 بیچ صبرم نمازہ است از یار
 یا ہر مسکے کہ سے پوئی

<p>نبود نخوتی دران گفتار</p>	<p>نه تکبر بود دران کردار</p>
<p>بے زین روشها به هیچ جانرسی</p>	
<p>هر که گرد و بخواب شهر و دیار از خطاها شیم یکبار وقف کن جان خود براه خدا با خداوند خود بکن پیمان جان و بی در ره خدا کریم دل من برو یار زیبا تم همه در عشق او نهان شده ام بنده خالص است آن بنده دور افتاده ام از زینت و زیب</p>	<p>هم در آنجا است چون شود بیدار گذاوری کن بکار ما ای یار پیش از مردنت بگور در آن که اگر تو بت رسد بر جان نکمی از بلائی دنیا هم خبر نیست از سرو پا تم آنچه نماند بوی هم آن شده ام که ز دل غیر حق بیفکنده هیچ و تم زیارت نیست شکیب</p>
<p>در تصدیق قلبی</p>	
<p>همه داری بگشتم آهنگ هر که از لب بگوید استغفار زان انابت رخسار سیه نشود</p>	<p>که بصلح کشی و گاه به جنگ واز درون است بریدی طیار عذر او بدتر از گناه نشود</p>
<p>بے شوخی و جرات است ترک ادب</p>	
<p>توبه و لاف بجمعیت دل هر که از صدق چاشنی دارو</p>	<p>میکند آنکه ز دست دیو خجل کبر و اعجاب نفس بگذارد</p>

شرح حال خود

این جهانست جنت کفار | محبس مومنان نیکوکار

هرگزش سود نیست از پسدم

فاسقان در سیاه کاری اند
هر که در کوه یار رخت افکند
یارب آن کن که آشنا آید
رحم فرما اگر گناه بشود
هر که خپد بخوف حق غمناک
ور رسد در کمال خشیت و بیم
هر که رو تا بد از خدا به شباب
ای خداوند خار من گل کن
دیدم ام واکشا بجان خویش
هر که زود در هست چو تنونگار
هر که چون خاک گشت از غم و در
گر نه حلم خدا به بخشاید

عارفان در دعا و زاری اند
وقت خوش دارد و دل خورند
تا دمی جان من بیا ساید
تا نه کارم از ان تباه بشود
خواب او باشد از وساوس پاک
خواب بنید صفا چو در تیمم
وقت پیری شود و لیل و خواب
برگدائے چو من تقضیل کن
خبرم ده ز منزل پس و پیش
چون بود خاطرش بصبر و قرا
خاک از ره می تواند کرد
آسمان بر زمین فرو آید

در تر و دید شرک

بنده را ساختن خدای جهان
خوشتن بر امکش بترک حیا
آنکه مخلوق هست و هم فانی

سخت جرمی است زو بخوانان
بخدا بنده زاده نیست خدا
حیف باشد گرش خدا خوانی

سوئے شهوت دلش بسی مائل
زان طرف دم ز نند عیسائی
چون نه مولی نمود این تلقین

راوش گشت در میان حائل
خود نماید جمل و رسوائی
گره همین بود اصل نهیب و دین

مناظره با میندو

میندو پیش عارفی دیندار
باز گو از حقیقت عرفان
گفت کای در خیال خود ای
آن خدای که بنده اش ستم
یا خدای که در تحسین است
گفت من گر چه اندک دامم
شرح این نکتہ را تمام بگو
گفت آن کس که برگزیده تو
چند شخصے گذشته و مرده
رام را بر تر از همه دانی
هست در شان آن خدای بنود
پهلوانی ز بس حرصی شکار
بود جہت برادر کچھمن
چون به سیتا چنین بود کارش

گفت کای از علوم پر خوردار
وانہ خدا پیش من بیاریان
از کد این خدا بیان خواهی
روز و شب در تصورش مستم
صاف گو تا شود جواب بست
در دو عالم خدایکے دامم
آن کد ام است این کد ام بگو
نیست جز نقش تو کشیده تو
در دل خود خدای بشمره
کہ سریر ام هر دوش خوانی
درج را مان این صفت موجود
بر زن خود و بجان خویش نثار
در فن تیرا دستا در من
خود چه باشد خبر ز اغیارش

پائے بند عیال چون من تو
 چون من و تو اسیر خوردن خواب
 یا بسر جنگ کرده شد پیکار
 استخوانے نماند ز و باقی
 الا مان از جهالت جهال
 بینی اش چیست هست خردی

پر غم و پر ملال چون من و تو
 دل و سینہ ز ہجر یار کباب
 گشت اورا سپر بحالت ار
 بنگر این خالقے و خلاقے
 اینچنین سخت پائے بند ملال
 تن برهنہ بعضو معلومے

یا شکم او بر آیدہ بیرون

مار نفسم گزیدہ است جگر
 بہت دنیا مقام در دو عننا
 کس مرا پے نمے برد و مزاج
 آن کسانے کہ دل بہار دہند
 رنگ دلدار خویش میگیرند
 کندہ دل نین مقام بر بادوی
 کامیابان و رین جہان ناکام
 تمانہ نفس حرون بگرد درم
 تمانہ نقش خودی شود نابود
 نے کرشن و نہ رام و نہ ستیا
 سخن عارفانہ میگویند
 گاہ گوید کہ ہر چیست خداست

کہ از انم بخاست دو در سر
 اول و آخرش فنا است فنا
 کس نداند مرا فسون و علاج
 راست پر سی ہجان گرو بہاند
 پیش از وقت موت می میرند
 نہ غم از غم نہ شادی از شادی
 زیر کان دور تر بریدہ ز دم
 کے بیابی ز درد دل آرام
 گر بخواندی دو صد کتاب چہ
 نے پُران نہ بید و نہ گیتا
 فصل خود را بہانہ می جویند
 گاہ گوید کہ خلق ہیچ و فناست

سلوک

تا بفهره کسے ازین کلمات
 از معارف سخن ہی راند
 اے خردمند این معارف نیست
 تا نگردد بنور حق جان جفت
 گاہ باشد کہ قصبہ طنت از
 ہر کہ چون شمع بہت صفا حال
 غرض اے نیک مرد وسا کہ راہ
 آنکہ روشن بود دل و جانش
 جان بحسبم زبانیاں نبود
 از زبان صاحب گویان دگر اند
 قصبہ گر ہزارہ خوش باشد
 نشود پاکدامن از صورت
 ہچو آواز خوش بود سخنے
 گر با خلاص دل نہ مقرون است
 سخن قصبگان طرب آرد
 قصبہ گر خوش سخن زر و غنا است
 مرد باشد کہ سیکہ صدق درو
 صد سخن بر زبان رسوز و گدا
 بر زبان حرف عشق جانانہ

عارف باللہ

معرفت

کہ روشن پاک بہت و نیک صفا
 گموش خلق عارفی خواند
 این سخنہا بجز زخارف نیست
 سخن پاک صفا نتوان گفت
 دل مردم برد بخوش آواز
 خانہ روشن شود از ان خوشحال
 کردہ باید بسوی حال نگاہ
 خادمی باش ہچو مردانش
 نور ایمانیاں نہان نبود
 سوختہ اندرون جان دگر اند
 فی المثل گر چہ پاہوش باشد
 تا نہ باشد باطنش عفت
 کہ بچسب حق آید از دینے
 چون غنا کا قصبہ دون است
 سخن مرد خوف رب آرد
 کس نگوید و لغو مرد خدا است
 رنگ دلبر عیان بصورت او
 دل بکار صرا حیان و مساز
 کار دیگر کنند در خانہ

دل سیه جان سیه درون سیه
 چون نه در دل مؤثر و شانی است
 سو ختم اندرین تأسف و درد
 هر کجا خرقه و زبان یابند
 ادب دین و شرع بگذارند
 هر که عارف نمایدت ایجان
 گر قدم افتدش بصدق نیاید
 کیمیایست دانش گذار
 مرد را هیچ دان علامت دین
 پنج گنج اندر این پنهان
 علم آید سخت در انسان
 از عمل نشود یقین کامل
 خیر و از صدق درد سوز و گداز
 زان پس حال او بنمیدم
 جهد آن کن که یار او باشی
 همه کار از بر او بکنی
 ای که نا دیده جرم بر مینمی
 هر که نفسش بنزد او عزیز
 هر که به قدر شد عزیز یافت

بر زبان کافیاست ^{جمله} شاه
 اینچه کافی است خام و نا کافی است
 که ندانند خلق مسخ از زرد
 سوئے او جا بلان بشتابند
 بلکه خود دشمنان و نیدار اند
 قدم او برین نه سوئے زبان
 خاک رخش بدیدگان انداز
 روئے خویش خبر و هداز یا
 عمل صدق و سوز و علم و یقین
 اندک میکند بر تو بیان
 چون بکارش به بست عالم
 و از یقین صدق آید اندر دل
 عاشق زار گشت و محرم راز
 یار باند را الم بمی برانم
 از دل و جان نثار او باشی
 ابتغاء رضائے او بکنی
 چه شود گر بسوئے من بسنی
 زهد و خیرش تمام نیست بجز
 هر که ناخیر گشت بجز یافت

ہر کہ آن مئی بخورد چون خم شد
 آن نہ بینی کہ جذبہٴ قرآن
 از رہہ فہم آن خوریکتسا
 از سر فہم آن گرش خوانی
 ہر کہ قرآن بخواند از اخلاص
 نیست ممکن کہ ہیبت باری
 ہم بدبہشت فرورد کافر
 ہیچکس را دلے سیاہ مبار
 چون رہے باز دار و از دلدا
 از زراعت زمین خالی دار
 عشق شد از مزاج ما مکتوم
 ہر طرف بوحش پارسائی ہاست
 در در اور و منہ میداند
 دل روشن بہ بخش و پاک الفاس
 چون ترا شور و شر بینی گارند
 گرز و داز دل تو شور و شرے
 حال خود را تباہ میداری
 اینہما از فساد ایمان است
 خواب تو بہت بازی شیطانی

در نشان وجود خود گم شد
 زندہ کردہست یک گروہ جهان
 صد ہزار ان شدند مرد خدا
 بر تو افتد جلال ربانی
 از سر ہمیشہ چو اخلاص
 نشود بر خیال او طاری
 لیک دارد سیاہی وافر
 سوئے کفر و فساد راہ مباد
 خود نشستن بہ آرزین رفتار
 لیکن امر و کار خار مکار
 ساختن بہت سوختن معدوم
 لیکن دوست این حدیث جدا
 غیبے خند و سخن براند
 کہ منم نجس تر ز حیض و نفاس
 خواب ہم بردلت بشوراند
 خواب تو ہم بود حق خبرے
 خویشتن بہ گواہ میداری
 کار و بار تو زان پریشان است
 ہچو بیدارت خیال فگمان

خواب پاکان بود یکی الهام
 اے دود سنگ در بہت افتاد
 نام خود را کھادہ دیندار
 نہ آنچه باز آمدی مرو بہر
 نفس آخر جو میرسد کس را
 از دو چشم روان شد انہا
 آن سہرا نیکہ رفت زان جانان
 یک شہم بارہ من بگفت آیار
 دوست چون نمودت الفت دوست
 خوشیتن را برابر ندی نہ برار
 بنگر این بدحواس مجنون را
 شرک را ترک کن مسلمان باش

کہ نہ شور و شر اند پاک اندام
 ہیچت از جرم خود نیاید باد
 ہم بنام است نازت آطرار
 گرچہ میری بحال تلخ و ترش
 یاد آرد گذشتہ پس را
 خشک چونت مزاج مانند آیار
 مینماید چو خانہ ویران
 وجد و عالم گرفت زان گشتا
 جان برآمد بشادیت از پوست
 ستر و کتمان طریق خویش بد
 شیر را ریختہ خورد خون را
 دیدہ روشن بنور ایمان باش

ع۱ چون خدا چشم لطف داری

ہرگز اے جان من خیال مند
 ہر کہ او غرق شد بلجہ ذات
 مرد گر سوئے ذلتے پوید
 لیک نامرد خوف بردارد
 آن ندانی کہ در ہمہ حال
 رفیق و احسان طریق و پیشہ گیر

کہ رود تلخیت بجز این قند
 در بیار و اگر بیافت نجات
 بہ ندامت تدارکش جوید
 صد خطا را یکے نینگارد
 بہتر آمد تو سطر احوال
 راہ لطف و کرم ہمیشہ گیر

۱۸

خاکساری بفقیر شرط بدان
 بر تعیین که بگذرد خیال
 ذات بیچون و چند اقتاد است
 گر نباشد ترا طهارت قلب
 در حدیث آمده نه خیر بشر
 هر که تنها و منفی ماند
 هر که تنها بماند از دلدار
 هر که از خالق انفراد بخت
 اختلاط فزون ز حد بعوام
 در چه خوشنودی تو هست ایچا
 از کدامی لیسے تو بر رسم
 باشد آن روز روز خرم ما
 مرد این کار نیست آن نامرد
 حرقت و سوز و درد نعمت ما
 یار آمد بفضل بے غایات
 مرد در این عکاسیست که مر
 کوشد از جان بر آن بیچون
 تا نیاید صراط حضرت رب
 اینکه از رو کمال هر از جان است

نیز ترک دعاوی و کتمان
 بر ترا از قید اوست نور جلال
 و از حدود و قیود آزاد است
 ترسم آخر نگر و دایمان سلب
 که در و در خدا بر آن طهر
 گرگ بر و دمان بجنب باند
 گریه افتد بر و چو ابر بهار
 از دو صد فتنه و فساد برست
 غفلت آرد هم آورد آتام
 تا همان کار گیرم از دل جان
 خدمت چیت تا بد و برسم
 که شود خوش نگار همدم
 که تیر سوز و حرقت آورد
 حرقت سوز و درد در است
 نه با حیا شب از صدقات
 سر نه بچید زره بی باعث گرد
 در خیالش همی شود چون
 نه نشیند و در پائین طلب
 نیست ایمان که رسم ایمان است

دار و ایمان بہار و بوسے دگر
 ہر کہ یک ذرہ دار و آن ایمان
 کین بھی خیز و از نیش خویش
 آفرین ہست یار شاطر را
 گر بمانی تو گمترے ز جسے
 ہمہ جنگ از کشاکش خیند
 بر سر این سکرابے بنیاد
 ہر کہ جوید تبول مردم را
 کاش با باد و زنگش دلدار
 آسمان زمین بنا کرد است
 دل خلق است در تصرف آن
 ہر چہ چہ نیاید از طلبم
 در خصوصت ہنفس خویش بیان
 آنچه در قسب اجرب الناس است
 اتے غم من از تو بزارم

خبر سے میدہد ز کوسے دگر
 گر یہ از گریہ اش زمین و زمان
 کہ یک از دیگرے نشیندیش
 کہ رہ باید غبار خاطر را
 چون نقاری فست در آبکے
 نفس ہر کس بہد کہ خون ریزد
 طرفہ عقلے است خاستن بفساد
 قطرہ نیست آن تہی خسم
 لب با قرار و دل پر از انکار
 کس کند آنچه یار ما کرد است
 بچہ کار آیدت بت بحبان
 گر چہ جان آید از طلب بلیم
 تا نگر و اندت ز راہ یگان
 حفظ اوقات و پاس نفاس است
 ولے الم با تو کار ما دارم

غزل

چو یار زان لب شیرین بخواند شعار
 بجاک کو چو دلبر کہ روز و شب تم

حد کند لب من بر نصیب گفنام
 اگر چہ در نظر کم شناس ہشمارم

نه وصل باي نچو اہم نہ بوسہ ونہ کنار
 نہ من نہ خود روم آنچا چنانکہ میدانی
 من آدمی بچہن صورتے نمیدانم

بچہ تم کہ ز عشقش چہ مطلبے دارم
 کہ رو دلبر شیرین بر و با حیارم
 فرشتہ است کہ نورش فتد لبام

جذبہ عشق

عاشق زار است نو آئین
 عاشق دلبرست ہرستش
 لیکن این دولتے بجز دین نیست
 کفر و دین خیر و ازارا دہ خویش
 ہر کہ مہر رسول در دل اوست
 ورنہ تقاری بدارد و کیست
 بنہ از خویشتن بران گامی
 ہر کہ ناکام ماند کام بیافت
 صحبت خود بدار بارے
 یا رہ بدے بود ز مار بتر
 کافر است آن کہ گوید این سخن
 ذات خود را بلند تر خواندست
 ہیچ شک نیست کان حد اہان
 ورنہ قطع نظر ترک ادب

درہ عاشقی نہ کفر و نہ دین
 ہر کسش می زدہ نہ از دستش
 غیر را دخل رسم و آئین نیست
 عشق جذب حق است نیک اندیش
 لائق بارگاہ عزت اوست
 دوزخ آدمیت ام بے دین
 زندگی کن دلاچونا کلمے
 ہر کہ بے نام ماند نام بیافت
 لیک یکسو بروز بد کلمے
 از جنین صحبتے چہ کار بتر
 کہ خدا شد فرود در بدنے
 کار ہا کرد و بچپان ماند است
 خود محیطے است ہر زمین زمان
 نیست جائے تہی ز جلوہ رب

بر تعین که بیندش انسان
ایزد از هر تعین پاک است

هست یک بنده خداش مخوان
بسته بند خاکی و خاک است

حقیقت بنده

بنده را نام بنده شد زین بند
بنده در قید جسم بند بود
بنده هم بسته خورد خواب است
تیز هم بسته زن و اطفال
هر تنفس که آیدش بند است
بسته قید را خدای بگیر
عادت پاک ابدان هم پاک
آنکه این بند با پات نهاد
هر تنفس که آیدت بند است
ای که داری هزار بند پیا
زنده را گو که شد در گور
هر کس و ناکش بزیر نگاه
چون ننگه میکنم خروج و قدم
نه لبشوق خود آمدیم سران
چون قدر لطف پدر برجم

واز همه بندهاست خدا بلند
حق ازین قیدها بلند بود
نیز در قید جا و اسباب است
صد سلاسل بیافکر عیال
گر بقید حیات یک چند است
کس بیای خود فگند زنجیر
عادت ما هست خوردن خاک
از همه قید و بند هست آزاد
بنده شو چون به بند افگند است
و عوی دیگر است ترکیت
تانه بنینده ات بدانند کور
آسمانها بداشت است نگاه
بنده بودن ہی شود معلوم
نه برون رفتن است از خود باز
جان نیفتد در وهم از ان دم

تانہ گرو و بشر تمام و کمال
 بنگر اکنون کہ قالبش کہ بست
 آنکہ قالب بد او جان داد است
 مگس و مور و کرم زخم مگس
 همچو انسان یک از خلائق او است
 کہ بہر جائے خود خدا آید
 گر خط نیست در عقاید تو
 اگر این ماجرا مے تو برو
 یعنی از خوانمت سگ مردا
 یا بگویم یک شغال حقیر
 چون بر بچی ز ما بدین گفتار
 غرض از کیش و دین عمل باشد
 نیز بنگر کہ آن تناسخ تو
 چون بہر قالبے خدا است خدا است
 بے سزا استنش بسے و شوا
 گاہ گرگ و گہے شغال حقیر
 گاہ موشے شود گہے مارے
 آفرین بر چنین خدائے ہنود
 نتواند رہا شدن از بند

خدا سے ہنود

نکند زندہ اش رب متعال
 چون ہمیشہ در دست جان اندا
 ظن و دیگر حماقت افتاد است
 بول و پشیا بے تار و پودورگی
 داند آنرا کہ آن حقیقت جوست
 خود ہی میرد و خود او زاید
 چون برنجی چومے رویم برو
 خود نگہ کن خوش آیت یابد
 یا بنحو انیم دیو بد کردار
 یا بنحو انیم بچہ سخنزیر
 آخرت این عقایدت آیار
 چون عمل نیست صد خللی باشد
 نیز لعنت کند بندہ بے تو
 پس تناسخ چہ بر خدات بلا است
 و بدشن شویش سزانا چا
 گاہ از زشتے عمل خنزیر
 صد سزانا بروز کردارے
 آنکہ جانشن بچم ما فرسود
 عمل بد بصد تنشن افگند

<p>خود بمیری اگر ترا نظر است چاره دیگران چه میداند این خدا را بکن ز دور سلام</p>	<p>عمل بد از و بزرگت است آنکه خود را ز بند نرماند عمل تو خدایست ای خام</p>
<p>آنکه او خاف و نوب بود</p>	
<p>از خودی دور شو خدایست بین در دور و دور بر وید آنچه بکاشت زین موت بخواندش یزدان میزند راه خیر هموان ز دور وید هر آنچه می کارد صبر را چون لباس برتن دار</p>	<p>پرده ات نیست آسمان زمین هر که از نفس خویش دست بدست نفس خود بین فدا ده بجز زمان رهزن نشست نفس اتان آنکه صدق سخن همه دارد خشم را چون طعام خور هر با</p>
<p>علا صدق کن پیشه در همه احوال</p>	
<p>موت بر روی رو چگونه بود خوشتن را به تیغ بپارد دست از جان خود بیاید شست عشق بر زشت خوش نمی آید رسمانی است رشته زن تو رگ جان پیش او فراشیده که برون را ندست چو برگانه خشت از خشت خانه باز کند</p>	<p>آنکه خود مرده را حیات دهد هر که انگار بر شاهان دارد گر ترا نیست مهر شاه در دست عاشق را ز خچومه باید چیت ز نار تا رهزن تو چیت بت سنگ خود تراشیده بوی آن آیدم از بخسانه گردشی چون تو درم نگرند</p>

نفس اماده

<p>روئے لیسے ہی کند مجنون فرقت یار میکند مجنون تنگدل چون شوی بنالی زار من در آتش بهشت را بنعم وصل یار است و غم و مادوم پیش ورنه از طور دیگر آید باز</p>		<p>سخن عشق دل کند پر خون می فتد در دل از جدائی خون گریه گزنا بدت بمان بیدار اینچه زار نیست اے نگار نیم دل سوزان ز عشق و یار به پیش خود غنیمت بدان چنین اعزاز</p>
<h2>تفصیل بنده</h2>		
<p>ز آنکه بند است بند در چون چند بند در سردی است نه خود کام</p>		<p>بنده را نام بنده شد از بند آب هم بنده است ز نیکه دم</p>
<p>علا نتواند که گرم گردد و حار</p>		
<p>میشود نیست چونکه گشت تمام ز آنکه گردد بیک طریق دم گرمی او ز حکم جاری است گره پیش گم نگرود دائمی است بسته حکم بادشاه بلند</p>		<p>ماه هم بنده است ز نیکه دم آفتاب است نیز بنده و دم نیز آتش مطیع قهاری است گر بر آری به پیش او فریاد بنده هست و در حرارت بند</p>
<p>علا سنگ بند است در صلابت خویش</p>		
<p>سخت در پاس سلاسل انگند است لاجرم است تریز هر است است</p>		<p>پائے شجر در زمین بند است سنگ را حکم زبان بست است</p>

<p>سزنگون افتد چو پالنگے کہ بلند آمدن مرا چه مجال هست از بندگے دنیا پاک کہ خدا هست پاک از بہر بند نہ گہے خوردنہ تندنہ خفت</p>	<p>چون بسبب الایفگی سزنگے نالہ نامیکند بدیدہ حال آن خداوند و خالق افلاک زین سبب پاک نام او خوند نہ مر اورا پسرنہ ماور و حفت</p>
<p>ع نہ چوانسان بزاد نمر و است ع ہر کہ بندے پائے او بسینی ع حق شناسیدہ شد ز بے بندی</p>	
<p>ہیچ بند کرد نیفتاد است راند از قہر نیز ہم خواند پاک از ہر چه بر خدا نسرود</p>	<p>در ہمہ کار و بار آزاوست زندہ گرداند و ہمیسہ راند قدرتش خارج از حساب عدد</p>
<p>ع ہیچ بندے بہ فعل و کاوش نیست</p>	
<p>جان عاشق یگانہ عاشق کہ شریعت عیان بود ز منت نکند باطن تو تیسرہ تمام نفس را شوخی و شرآموزد کاہلی آرد و تغافل خواب بکمش انس و میل نگذارد نشوی سیر از تصور نمان</p>	<p>اے بہار زمانہ ع عاشق آن چنان دار ظاہر بدنت چون خوری آہنجان بخور کہ طعام نہ چنان خور کہ نور تو سوزد شام او فتد چوست شراب چون کس آن نگار رو آرد ذکر ظاہر تصور است گمان</p>

نه نشینند ز راه تو گردے
 رسد آنکه که لیشنوی آوا
 نیست دیگر نگاشتن را راه
 نتوان ریختن درویشی پاک
 نشوی پُر ز پر تو صبری
 آخراقت که اوست در چاه
 نظرے دور بین بد دهان پاک
 سز پیچ از تلمطف گفتار
 ترک فحش از شمار ویناری است
 دل پذیرد تا اثرش ناچار

تا نه پیداشود بدل در دے
 چون کلوخے بیگنی در چا
 کاغذے چونبسته است سیاه
 چون خمے پر بود سخت از خاک
 تا نه خود را هپی کنی ز خودی
 کوسے و شوخ رفتن اندر راه
 دور دار از طریقهایے بلاک
 بد ز بانی کن بکس ایے یار
 گفتگوئے بدی ز بدکاری است
 بر زبان هر چه آیدت گفتار

در معنی آدمی زمین و آسمان و غیره

بر سر جمله قاهریت نهان
 گرد مرکز بگردان از اجبار
 که دو شبرے فرو شود زمکان
 که نه بد بر سر میر شب پائے
 دشمن آب است هر حیوان
 هم خوف است بر خور روشن

همه این بستگان به بندگران
 همه چیز است همچو گاو و عصار
 آسمان را نه طاقت است و توان
 نیز خورشید رانه یارائے
 دشمن آتش است آب روان
 شب سلخ است ماه را دشمن

علا اینهمه چیز است دشمن دوست

در کف او چه اختیار بود
 دیگرے را که راحتے دارد
 را و تش گشت در میان نائل
 آسمان و زمین ز ہم پاشد
 تا یکے آه رفت تا دلدار
 تا یکے قطره شد بحضرت او
 کار مردان بکن گرت خرد است
 زود اشرف بر خواطه کرد
 هر دمے را دمے اخیر بدان
 چون نگه میکنم شد متروک
 موهبت هست کسب و کار کنیت
 همه منزل ترا مبارک باد
 وار بر فضل حق و ثوق تمام
 منقطع شد ز خلق باطن ما
 شودش از عوام یا بس تمام
 تو هم درو شود و این است
 تا بپرند این چه شور افتاد

هر که او خود اسیر وار بود
 آنکه صد بند خود پسا دارد
 سوئے زن نفس او بسے نائل
 اینچنین اگر خدا باشد
 آه کردم ز بهر او صد بار
 آب از دیده ام برفت چو جو
 گوهر مردان با بلی میپرست
 هر که هر دم نظر بحناطه کرد
 خواب غفلت ز نفس خویش بران
 هر دوری است که جذبه است و ساوک
 این ولایت با اختیار نیست
 بروای یار سوگرت عباد
 اعتمادے مکن بشور عوام
 تا درخشده مهر روشن ما
 هر که ادا حق قیاس تمام
 تو ز خود نیست شو بقا این است
 بکن از درو بردرش فریاد

ولا اگر بگذری در کوئے جانان
 بیکبار از فراتش شور بردار
 صلے الله علیه وسلم ۱۲

آنکہ نشتر سناقتش حق کرد
 مرد راه است و سرور مران
 عشق او تا بدل نسرود مرا
 کار عشاق چیست وقت نماز
 گر چه این کارشان ہمیشہ بود
 لیکن آن وقت ہست رنگ و گر
 خوب و چون بنوشد از باوہ
 شاپہے چون لباس خمیہ پوشد
 صحبت اہل دل بصدق و نیاز
 واجب آمد کہ ذکر آن جانی
 صد غم از کارست تا آن دم
 آنکہ از شکر حال شد ہیوش
 ہر کہ از خدمت نگار بماند
 ہنرے نیست ماندن از خدمت
 عشق ہر بال و پرفرو ریزد
 آتش عشق چون بیغوروزد
 دوست نزدیک تر بجا از ما
 آنکس از زندگی است بخور
 عاشق روئے خوب لبر پاک

کہ رسد با محابد آن مرد
 گیر و خاک از پیش فلک گردان
 وصف احدیتش ربود مرا
 انکسار و خضوع و عجز و نیاز
 عادت و خلق و ورود و پیشہ بود
 مے فرائد از ان ہزار اثر
 سُرخ تر مے شود رخ سادہ
 قامت او بدل برے کوشد
 زود تر میکشد بلجہ راز
 لازم وقت خود بگردانی
 کہ نباشد ترا بصدق قدم
 پردہ اش تا تو نمیتوانی پوش
 از ہمہ سو و روزگار بماند
 خدمت است از وسائل و مز
 عشق و کار دگر نیامیزد
 ہر چہ جز دلبر است مے سوزد
 ولئے بر حال ما و کوری ما
 کہ نہ خود محو شد بالفت یار
 وار و اندر رضاشاں سہلاک

<p>باز ماند از ان رحیمِ قدیر سرو بالا و ماهِ خساری تا ز عشقت شوم چو دیوانه میکنم آرزو بد لبِ راه</p>	<p>آنکه در خویش تن بماند آسیر چون تو زیبا کجا بود یارے در داور و دم بدو خسانه طبع خام بین که از یک آه</p>
<p>علا صالها خون دل بسپاید خورد</p>	
<p>طرفه تر این که هم به بجز انم عجز خود قدرت و جلال خدا ذلتِ نفسِ خویش و غرت حق در ره یار هرزه مے بوید پاک از کبر و عجب و مستی خویش باز مانی همه بحالِ تباه که بعد از پنج تن بیار و بار مے نماید چو مردم هم بسیار</p>	<p>از تو یکدم جدا نمے مانم عیب خود بنگر و کمال خدا ظلمِ نفسِ خود و عدالت حق پیر که نقش و نگار خود جوید تا نگر دی برون ز هستی خویش ندمندت بکوی جانان راه خرنکو تر ز آدمی بیکار آنکه او هست فارغ و بیکار</p>
<p>علا هر که معشوق را بسردارد</p>	
<p>گوش و چشم ز بان کار افتاد بگل و گلستان چه کار است رحم کن بر خونِ حالت من بدین نه و روی بریدی از من آیار که باشد خاطرت زین گونه بیدر</p>	<p>تا دم دور تر ز یار افتاد پیر که ذوق و خوشی بیاثر است بنگر اندر رهت ضلالت من بیکبار از منت دل گشت بینا نداشتم بان در و دل خویش</p>

اصلاح نفس

بندۀ حضرت کریم استیم
 زین بد روشی و بغیرت دل
 چون شهادت ہی دید صد مرد
 هر چه آن از خواص مکان است
 بر تراز قید لائے طبقہ ہفت
 بندہ شو بندگی بہین دین است
 ہیچ رانی ز فقر حاصل حسیت
 العبودیتہ العبودیتہ
 بندگی آن دے باید است
 منکہ رو تا فتم ز خلق و جہان
 آنکہ او سیر خورده از مردہ
 ہمہ تن فریب اش از ان بودہ
 سرور ویش بخونش آلودہ
 لیک چون بول آیدش ترسد
 حال این بد کن و خبیث رگے
 گر بگردار معدہ پُر بکند
 سرور ویش بخونش آلودہ

صنعت نیست آن قدیم استیم
 و از قصور و خطا خویش نخل
 قول یک کس قبول نتوان کرد
 زبان ہمہ رنگ بر ترش نشان است
 نہ بجائے باید است و نرفت
 منتہائے مقامہا این است
 این سفر را اخیر منزل حسیت
 توبہ از نخوت و انانیتہ
 کہ نخواہی ہر آنچه حق خداست
 ہمہ ہست از برائے آن جانان
 سرور ویش بخونش آلودہ
 سرور ویش بخونش آلودہ
 شکم از خوردنش دہل بودہ
 تا با پایش ز شاشہ نرسد
 مانند رنجی بحال سگے
 ہمہ مردار از ہوس بخورد
 در نجاست تمام پُر بودہ

کاد شراک

نصیحت در ترک دنیا

مردکِ ناخوش است آن مردِ
 اینجهان است مثل مردِ اے
 ہر یک از حرص میزند و دندش
 آخر الامر میکنند کنار
 ہمہ با جان ز نید خلق و جهان
 عمر ضائع برفت در اعینار
 اے فراموش کردہ حُبِ وطن
 سرگفتار ما مجازی نیست
 سالہا ما گداز جان دیدیم
 سالہا چون فلک بسر گشتیم
 سر پیوند من ندارد دوست
 چون بیاید مرا شکیب و تیرا
 ہمہ تن عییم و خباثت و شر
 شد سیمہ نفس بیچ کارہ من
 اے بسا روز ہا کہ غم دیدم
 دل من خون شد و ز دید چکید
 میشود راہ دل بجانانے
 کس نداند غم و مصیبت من
 ہر چہ از چرخ تاثیر اے بینم

کہ تباہد سرا از محبت یار
 چون سگان ہر طرف طلبگارے
 چون سگان میخوردند یکچندش
 و از ہمہ باز ماند این مردار
 من بتوزندہ ہچو جسم بجان
 زمین پس دست ماؤد امن یار
 در گرفتہ بمعبرے مسکن
 باز کن دیدہ کہین بیازی نیست
 تا شبے روتے وستان دیدیم
 تا فلک وار دیدہ و گشتیم
 بغم و محنتم سپار دو دوست
 کہ تیر ساندم بہ ہجر آن یار
 خود ندانم بہ نفس خویش سہز
 گز نہ بخشد کدام چارہ من
 تا شبے روتے آن صنم دیدم
 تا مرا بوتے زان نگار رسید
 لیک چون خون شود دل جانے
 و آنچه بر من رود ز الفت من
 ہمہ را روتے در خدا بینم

همه گویند از زبان حال
 لے خدا صنعت تو جمله نکو است
 چون مرا سو خود کشیدستی
 دیگرم از خطا بدار نگاه
 هر که در چو فتاد از سر بام
 چند باشی بفکر قال و فعال
 فکر روزی کن که جان سوز است
 درد هجران نمی کنی معسام
 هر که بالوث شرک آلود است
 هر که بوسے ز معرفت دارد
 جهداں کن که رفت رفت ترا
 غیر حق را بدل نماند جا
 خلق نعلین شود زور و دالم
 درو مندم از نیکه درو نمیت
 هر که خشود نیست زود ادا
 خواب شب را بر روز اندازم
 آتش افروز در دل و جانم

که بلند است خالق متعال
 آن تویی آنکه برتر از همه است
 جامه هستی ام در پیدستی
 تمانه از دور او فتم در چاه
 نه سر او بماندنی اندام
 وقت مردن ز رفت با کس مال
 زیر کی از برائے این روز است
 که بستی همه شدی مسموم
 از جناب کریم مردود است
 لاجرم رو بسوی حق دارد
 دل بریده شود ز غم خیدا
 شودت دل بر آدویت سرا
 غم من ز آنکه بنغم است و لم
 همچو عشاق رو زارم نیست
 بتر است آن خبیث مرد
 تا همه شب بیار پروازم
 وز خلایق بدار پنهانم

۱. یا باکر ام ضعیف یا موریم
 ۲. همه مال و بضاعتم یا راست

کہ بسا زوز سنگ با معبود
 ہچو قجب ہزار بار گرفت
 مے ترا شد ز دل صفاتش را
 مے شمارد و را یک از ارباب
 دست بستہ پیش رویش ہست
 نیز سو گندے خورد زان نام
 بسہر حیرتہم در اندام است
 کس بنا را سن این کند ایما
 بستہ و اریدا ز فضول زبان
 چون تواند شدن خدائے جہان
 بے زوال و بیک قرار مقیم
 خود نشان بیچ استخوانے نیست

طرفہ کیشے است کیش قوم ہنود
 ز خداوند خود کنار گرفت
 آن یکے پرستد آتش را
 و آن دگر سرنگون بجانب آب
 دیکرے ہست آفتاب پرست
 دیکرے گا و دوار راست غلام
 کس بگوید کہ درد من ام است
 کس بگوید کہ کشن بہت خدا
 الحذر مردمان ازین ہذیان
 آنکہ مرد و از حوادث دوران
 آن خداوند برترست قدیم
 نہینہم در جہان نشانی نیست

حمد باری تعالیٰ

کہ ندارد جسم پابندی
 خبر بدین تو و پنچہ نتوان یافت
 زان علایات برترش شاست
 ساحت قدس او ازان برتر
 تو منہ زان حد و بیرون پا

مر کے را سز و خداوندی
 دیوراکو بکر و ریوشتافت
 ہرچہ از خاصہ ہائے امکان است
 ہرچہ پیا شد از خواص بشر
 ہرچہ کرد است شمع و صف خدا

هر چه آمد بملت عزا
 از رفیقان جدا مشو زینهار
 دیو گرگ است این آدم را
 نیست دینے چو دین مصطفوی
 نے بہ تترہیہ شو چنان شاغل
 نے بہ تشبیہہ آسچنان بایل
 آن میانہ کہ مصطفےٰ بستود
 اندر آنجا کہ حنظلے باید
 موقع و وقت را نگہ میدار
 غرض از مایلیق سر نکشی

تو منہ زان حد و بیرون پا
 پر خطر است دشت گوش بدار
 گیر دوش چون بہ بندش تنہا
 روشن و ثابت از نشان قوی
 کہ زاوصاف او شوی غافل
 کہ بچشم و جہت شوی قائل
 راہ خود گیر در رہ معبود
 گرد ہی شیر علت افزاید
 بر سلاحہ بوقت خویش برآ
 اگر کشی انتقام در نکشی

یادداشت بسیار ضروری

این بیان درین کتاب ضروری خواهد بود کہ شریعت از مصطفوی از ہمہ
 شراخ کامل و مکمل است و درین بر اثبات این مطلب مثلاً اول در حکم
 بموجب تورات بیان خواهد شد بعد بموجب انجیل بودہ بموجب قرآن مجید
 تا مطالعہ کنندہ را بعد نظر در احکام ثلاثہ خود معلوم شود کہ حکم افضل و اعلیٰ
 ازین ہر سہ احکام کدام است۔ فقط غلام احمد۔ ۱۴ اکتوبر ۱۸۷۳ء بروز جمعہ قاری

در مصالحت ایزدی

ہرزمانے نہ مرتھے بہ نہند
اپہی ہست و جاہل و نادانی
گرترحم بدی بہرکارے
گر تعصب ہے نہی بکنار
ہرچہ باشد بقید ما قائم

گاہ باشد کہ نشترے بہ نہند
گر بہر جا بیک نمط مانی
کار دنیا تہ شدے ہار
این شہادت تو ہم وہی ناچا
نیست بروفق مصلحت دائم

یا باہمہ ہست و از ہمہ کیسو

مومن اکنون نمی دو و چو دو آب
معتدل شو کہ ہر کہ اہل دل است
وسط آمد محسوس عز و شرف
ہم شنیدستے از رسول خدا
بریکے حال ہست در ہمہ حال
دلستانا بخود پناہم دہ
ہیچ کار مئے رسد بمراد
نیست بوئے مر از صدق و سدا
گرتر ایک نظر فتد بر من
یک نظر روئے خود نمائے یا

چشم دارو بمقتضائے صواب
در جمیع الامور معتدل است
بوسط رو بنہ زہر و طرف
حکم خیر الامور و اسطہا
رو نیابد بد وقتار و زوال
در حریم کمال را ہم دہ
روزگار مئے رو و چون باد
در و طہ ہست صد مواد فنا
کار من گردوئے رخ روشن
پیش زان کز جہان بہ بنام با

در نعت حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم

پایہ تاعرش کبریا پیش ہست

ہفت جنت بزیر پایش ہست

بجز بہتر از ہما اگر دو خاست یکبارگی خروش از من خلق و عالم گریست از دردم عالمی را غم بگر یانید اینقدر بس کہ در رہ افتادم ببج بدون برائے تو خوشتر	ہر کہ در سایہ اش نشد اگر دو فرقت یار برد ہوش از من از جدائی چونالہ ہا کردم چشمہ ہا از دو چشم من بکپید کے دران بارگہ کنی یادم از دو عالم رضائے تو خوشتر
--	---

دیگر نعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

منعکس اندر وصفات خدا سہل دیدہ بغاوت و انکار کار بر کافران بگرد و سخت آسمان و زمین بعدل بہت	ہست آئینہ وار آن زیبا ہست امروز شوکت کفار چون نشیند بعدل صفا تخت چون ز مردم بغیر عدل نہایت
---	---

ذکر اوتار

و آن خدائے باخرا نجامید کار بازان ز موش منخواہند آہ گرد در دل نگار آید تا بدش نور کبریا بر سر ہر کجا یافتے بہو اورا	مرد و باو اجل برو بوزید عجب این مردمان گمراہ اند عیب از من کہ بار بار آید ہر کہ زین گل شد است باشن در بدر کو بکو بجو اورا
---	---

زحمت آب و گل ز من نرسید
 و از زمین و زمان بروم برد
 رستم از خود بسیار پیوستم
 دولت صحبتت زبے قیمت
 بگذرا ز خلق جمله حق را باش
 بر رخ غیر چون نگاه کند
 کے پسند کسان ہی گرم
 نیت اے خیر خواہ چون شنوم
 کہ بگفتم ز گفتہ داوار
 کہ بسگ سیرتان عصا بزند
 بدنگر و دزد بد کہ سیرت اوست
 گرگ مگذار تانہ درویش
 تانہ ہمایہ را دید آزار
 إِنَّ لِلنَّاسِ فِي الْقِصَاصِ حَيَاتٍ

کاش گامم بہ منزلے رسید
 یار و کشور جنوم برد
 از منے عشق بخود مستم
 و لبر اہست و دینت نعمت
 ہرچہ خیر حق ز لوح دل تراش
 چون دلے تا نگار راہ کند
 من کہ خود پسند ہر زن مردم
 من کہ صد شور از درون شنوم
 خود مرا در میان مبین آیار
 قدم اندر رہ صفا بزند
 نیکوی با بدان بدی بہ نکوست
 حلم باید ولے بموقع خویش
 دزد را چون گرفتہ مگذا
 از عبت نیست حکم تعزیرات

در بیان بت پرستی

چون بفتد کند بناک مقام
 دیگرے را چه سود زو باشد
 تو چه چشم ہو س دروستی

سنگ اگر نہی تو بر لب بام
 آن بتے را کہ تیشہ تراشد
 آنکہ خود ہست ما نل پستی

نیست قدرش نیز و حق چو گیسو
گلرخ و لاله زو و سرو و خرام
گر نذارند دیگران چه زیان
زودرنجی نہ مرد کار بود
طاعت حکم اوز ہے قسمت
پدر و مادر و پسر ہمہ زوات
نابکار است آنکہ سربکشند

ہمہ کو ہے اگر پرستد کس
دل من بردیا رسم اندام
یار دارد نظر بمباپنہان
مرد باید کہ بردبار بود
آنکہ آید ز حضرت عزت
جان مال دل و جگر ہمہ زوات
تیغ خود را چو داد گریزند

در بیان آنکہ خداوند تعالیٰ بزور دست خود ہدایت کند و
چنانچہ بزور دست دین اسلام منتشر کرده است همچنان ہر جا
زور دست او در دین داخل کند *

در بیان زور خداوندی

۱۔ زور او مے رہاندت از بند

زور او می کند ز قید برون
گر بخوابد برون ز گور کشد
نشود بر مراد نفس حسرون
بخت و دولت ترا شود و مساز
شاہدان را کنی ہم آغوشی
کہ زروسیم را بدست آری

تو اسیری بدست نفس برون
ہر گرامیکشد بزور کشد
زور او ہست اینکہ خواہش برون
گر نہ زورشش ترا بدارد باز
مطرب آری بجانہ مے نوشی
از دل و جان مراد میداری

یا نشان از دینۀ یابی
 تا از ان مال مفت مینوشی
 هم بخواید دولت حکومت را
 دشمنان را بدار آویزی
 هر که اندک دید ترا دشنام
 جسم او هست اینکه زارت کرد
 گر گدائیت بے زرو بے سیم
 هر کس اندر مرادنا کام است
 پائے تو چون بنا سزا بجهد
 ظالمے را نمی گذاروشاد
 از جهالت کن شکے در دین
 همه چیز بے زور قدرت است
 رسد و مبدم ز غیب ند
 گر گذار و نفس تو کارت
 زور او داروت نگه از شر
 زین دعا کرد سید الثقلین
 تانه زورش برون کند زیناک
 عاجز و ناتوان و بے زوری
 از ره حلم افگند در شر

یا بنا که خزنینہ یابی
 شاهدان را کنی هم آغوشی
 تا کشتی کینه خصومت را
 هر که خیزد بخون او خیزی
 آن زبان را برون کنی از گام
 کار بیرون ز اختیارت کرد
 یا شه و بادشاه هفت اقلیم
 هست فی الجمله لیکن آن خام است
 بند بر پائے بخت تو نبهد
 یک دور و زاست بعد از باد
 زور آور چشم عقل به بین
 هم هدایت بزور رحمت است
 فکر تو اندرین کجاست
 کثرت هم بکدم ادبارت
 تا نیفتی ز کار خویش بسر
 لَا تَكَلِّبْنِي بِنَفْسِي طَرَفَةً عَيْنٍ
 هر کس هست در مقام هلاک
 هست شیطان مطیع او کوری
 کس ندیش بدست تیغ و تبر

کار او علم یار او جسم است ز سر قاتل بیارو آن بیدین بادشہ را جلال پنهان نیست تینج حکمش رود بہر دو جہان گاہ از قہر حال ظاہر حال مرے میفرستد از سر زور گاہ آن زور را بطور پنهان منظر حق نمایش زور است آن شنیدی بتے کہ عجزی نام بود در ظن رائے باطل شان عزت و ذلت است از طرفش ہر کہ اورا پرستد از دل جان ہمچو آن بُت کسے گرامی نیست او خود آید ز ہر کسے برتر ہفت تسلیم در تصرف است	رونی روزگار او جسم است ہمچو قوسے نماید ت شیرین زور آن بے ہمال پنهان نیست زور او ہست آشکار و عیان چون بہ بیند خلائی بقے بضلال تا کند حال سرکشان چون ہو مے نماید بمعجزات عیان کہ نشان خدایش زور است بود در عہد پاک خیر انام کہ ہمہ عزت است زان بجان ہمہ فیضان برآید از طرفش دہش عزت آن بُت بجان راست است ایندیش خامی نیست بر سرش نیست حاکمے دیگر در دو عالم عطار و قبیح از و است
--	--

علاء چچین نام ٹاسے ایزد پاک

بنگر اکنون کہ گر خدائے قدیر
تمہوے بکافر ان تعزیر

علاء نشاندی بجاک آنان را
علاء لات و عرشے سنوختی بیکبار

که با تیر او سخن راندی
 تانہ عترتے شدی ذلیل و حقیر
 کار عزی می اگر بمباندی رست
 چون بتان را شد این بہر بندی
 الامان الامان ز غیرت حق
 بخدا مرسل کریم است این
 بخدا پیش از خدا دین است
 در چشم فتاد بیدینے
 منکر دین او قدر ز نار
 آشکارا شود بروز شمار
 سنگ از دست خود ترا شیدہ
 چون از ان یار توبہ بنمایم
 روئے آن دلستان ہی نیم

کہ ز عترتے دو دست افشاندی
 چون شدی ثابتش علو کبیر
 چون بخواندی کسش کہ بے ہمتا
 جوش زد غیرت خداوندی
 آسمان میشود از ان منشق
 پاک و ہم خرقہ کلیم است این
 بر ثبوتش دو صد براہین است
 کہ خلافتش گرفت آئینے
 رست آنکس کہ رست از انکا
 کہ بز نار خود شدی ذوالنار
 خاطر از ہرا و خراشیدہ
 کہ بہر سو کہ دیدہ بکشایم
 نور او جان عالمے سینم

عقدا اور رسول ذیشان است
 کفر او کما یزید و ان است

در حال ہندو

عاصد کے را گرفتہ معبودے

گفت حق بہت سیرت کافر
 کفر گوید عبادت انگار
 کفر گوید عبادت انگار

کہ بود از طریق حق نافر
 نیکوئی خواهد بدی کار
 فسق و رزد صواب پندار

<p> و از بنی آدم و خور و پروین که بود فیض بخش همواره متغیر همی شود کم و بیش گر نماید بیاد تو دو سال چون لغیر بد و نیاید راه </p>	<p> هر چه هست از زمین و صخره برین نیست آن راز صانع چاره گر نداری نظر بخسانه خویش سقف یا ناودان سقف سرا بشکر اکنون بسوی خاور ماه </p>
<p>چون نه فرسود می شود تن شان</p>	
<p> که شناسد صلاح راز فساد که نه بیند زبان در و گاه نیکتر را از نیک بشناسد چون کند یاد این دو متعال اول از ذکر خویش باید خاست ز سبقت است به بگوئے خدا لیک دل در محبت گذار بعضی سیر بعضی همچو پاشمال بعضی چون دیده بعضی چون گمان بعضی چون ناخن فرون بجا تا نگردی اسیر در هوای نه کس از تو نه تو ز کس خبر نشوی از ره خدا آگاه </p>	<p> عاقل آن است نزد اهل سدا از دور راه گزیند آن راه نه سبیل مشرور بهر اسد آنکه باشد دلش بصره مال گر کنی ذکر حق به نیت است تا نگردی ز نفس جوش جدا رحم بر هفت کشوری می داد هم عالم چون یک تنه انگار بعضی چون جسم بعضی چون جان بعضی چون دست و بازو و سر و پا به تعیین مبین بسوی که جهد آن کن که گم شوی کسیر تا نه این راه را بگیرد راه </p>

دل میگویند بخت دولت و جاه
 ماچو از صنعت خداوندیم
 غیر او چیست این تعین ما
 چون تعین نماند خاست وونی
 شکر باشد تعین اندر راه
 صد حجاب است این تعین قید
 چیست عزت گسستن این بند
 نه بخلوت گرفت منزل
 تمانه از خلق بگسلد پیوند
 آه اینجان یک مرض باشد
 تا نگیرد ز فضل و احسان دست
 وقت پیری ترا شود غم مرگ
 اندران دم کنی خدارا یاز
 تر سم آندم نه فتح باب شود
 از بر دیده ام چو یار برفت
 کیدل و یک بان و یک جان باش
 تو چو ابله کنی زاری
 نالدا نکس که دور از یار است
 بخداوند خود بباید زیست

تا گردی برون ز دین ناگاه
 چون بغیر خدا به پیوندیم
 رخنه انداز در تدین ما
 چون تعین بود بحالت دوی
 دانند این را که او بود آگاه
 از بے نفس عشق خالد وزید
 خالصا با خدا خود پیوند
 صد تعلق با این و آن در دل
 نکشاید از دل تو بسند
 هر طرف باز خار بخرشد
 چه بر آید ز ما بهمت پست
 که دم رحلت آمده بے برگ
 که چو مرگ آمد و بدر است
 غم مرگت ز حق حجاب شود
 دل و جان و تنم ز کار برفت
 یک طرف از ره پریشان باش
 با چنین کام دل که تو دار
 همچو من او قناده در خار است
 چون خدا با تو هست بهم از کیست

ناگهان آمد آن پریزاوم چه خبر بود خلق را زین درد بود پنهان دل طپیده ما	من ز شادی بپایش تمام اشک ما را بخلق رسوا کرد پرده ما درید دیده ما
---	---

در تردیدت پرستی

ایکے یک چندت پرستیدی چند روزے خدائے را پرست کور چون کور را نماید راه	توئے صدق و سداوشمیدی بگر آن نور را که اینجا هست غرقه چون غرقه را بگیر دوست
--	--

یا بر در او کسے زبان نکند

باش زان سان کہ سر کر انگری	از خودش بہتر و نکوشمری
----------------------------	------------------------

یا رست ہم نکس کہ او سبک بارست

ہر چہ دارم برائے او بد ہم ہست در نفس عیب و عیب سی سالہا خون خورد کسے در راه شرط و دیگر بعزت این آمد گرچہ مانی سخلوستے جاوید عزالت گوش بہت کر ماندن قصہ ہائے زمانہ نشنیدن عزالت چشم بہت پوشیدن	تن و جانان رضائے او بد ہم کہ نگر و دعیمان بیک نفسے ما شود از عیوب خود آگاہ کہ دل تو بکج آسرا مد نکنی آرزو سے خالد و زید از فضولات دور تر ماندن بوسے او نام نجس نشنیدن ہر چہ نادیدنی است تا دیدن
--	--

عزالت

عزت آید همین برائے زبان
 جز بک ضرورت بین
 وائے برکن که عزت آموزم
 اللہ اللہ کجا ره آن باب
 بے تو پوشم برید و عقل نجاست
 چه دهم شرح درد سوز و الم
 از تو لے یار در که رو آرم
 غم مرا به از ان نشاط و سرور
 غم حق چون بجا طے جا کرد
 هر که میرسد از خدای جهان
 گر چه او دوست کش شده مشهور
 هر چه بر تو گران ترے آید
 چون ز کف دامن تو بگذرم
 چون رضائش بغم همه بنم
 هست دشوار نیست هم دشوار
 سیرت خود کن همه خواری
 در مطاعم تقصص باید
 اشتها و روح را اعلام
 هر که از میل دل سخاقت آمیخت

که بجناب اندیش چو بے خردان
 نکند میل سوسے هیچ سخن
 بر خلافتش رود شب و روزم
 تو هنوز می بصد هزار حجاب
 خود دانم که در دو سوز کمر است
 که ز خود رفت ام بکثرت غم
 من که اندر جهان ترا دارم
 که همی افکنند ز جانان دور
 حبت دنیا بسوزد آن غم و درد
 همه چیز سے از و بود ترسان
 لیک بر گشته می نشانند نور
 گر کنی نوز جان بسینزاید
 من که اندر جهان ترا دارم
 غم او هست مذہب و دینم
 رو سخن آرد و دیگران بگذار
 بین که در خلق خود چه می آری
 تا به بنجے لبست نیا لاید
 یابی از عدم انضمام طعام
 هم تا کردنی بد و آسخت

<p>خدمت در دمنند با ید کرد شب بطاعت گذار و استغفا</p>	<p>تا مگر ازوت به بخشد درد روز روشن بر آخدمت دار</p>
<p>برای نان هیتا برائے گرسنه کن</p>	
<p>هر که با غیر حق نپسروازد تا سر زلف خود کشا و نگار خدمت مانگار نپسزید نظر لطف خود بمانکند اصل درگاهت صبر و شکیب هر عمل تا تو میتوانی کن ناگهان از تو آید آن کرد همه آن کار ما کن که نکوست مگر از دست تو شود آن کار معنی آنچه طوطا سخن طر آرد چیت آنچه طوطا دست و پا زد چون گئی نیم شب بنال از درد بزن از گریه جلفت و در او گر کسی بر در تو نالد زار تا از آن لقمه افکنی بر او</p>	<p>خود خداوند کار او سازد بند بر پائے ما نه ساز نگار بجوتے نیز بر منے گیرد مردم از درد او دو آنکنند بصبر و حیا و رعیت گیر و زیب بر عمل نیک پاسبانی کن که در انت بود کشتیش کار تا چه آید پسند خاطر دوست که از آن دست گیرت دلدار آنچه قران بد و نمود اشعار نقره از بهره رهنمائے زدن تا بگوید که رحم باید کرد تا شود جانب تو خاطر او بسکس و با مصیبت و بیچار که سگانت خورد بر در تو</p>
<p>تا چه برانی در آواز در خویش</p>	

چونکه معشوق را نهایت نیست

عشق را نیز حد و فایت نیست

علا برتر از برتر است در غم و درد

چون بجای رسی و سر از محو
 آه زان کارها که از ما زاد
 فضل و لطف خدا بعلت نیست
 نیک بدگرد از محل و مقام
 اسپ گریخت میل رفت و بنام
 و در بدین قدر رفت طفلک خود
 پهلو آنی اگر بسال دزار
 همه خندند بر چنین زاری
 همچنین زور و قوت انسان
 هر که پرمایه هست از انوار
 گنجه خود نهد از آنکه در آن
 آن مقامیکه اولیا خوانان
 آن چه خاصان و چه گمراه اند
 غفلت آمد دلیل باز زور
 تا رفتن رومی از عبادتگاه
 مارج نفس خود بود بدیش
 لیک هم او فتمد که مرد خدا

برتر از برتر است منزل را
 حق تعالی مگر بهوش نامد
 رحمتش جز بخص رحمت نیست
 گنجه خاص هست نیکی عام
 اسپ او را اگر نباید خواند
 قدم اندر ره یلان بسپرد
 زینکه بار است بر سرش خرد
 که تلف کرده دوسن خواری
 هست در اصل خویش بیایان
 از پئے بر ترش بنالد زار
 نیستش زان مقام برتر جا
 انبیاء زان مقام نالکنان
 عالمیان چون رسد بر راه اند
 هر که نزدیکتر به آسمان تر
 باز دار و ز صد سعادتها
 کار صدیقی نیست مدحت خویش
 مینماید ز فضل خویش ترا

مقام نشاء

تا از ان شکر لطف حق گوید
 آن بجز نور کبریا بی نیست
 آنکه داند سیاست سلطان
 گفت حق بنده را چو گیرم دست
 گوش او باشم و بمن شود
 همه قول از زبان من گوید
 دست او باشم و بمن گیرد
 کاشش دلبر مرا بدید و رفت
 ذکر دلبر غذا جان من است
 تا مرا دید و رفت از بر من
 هیچ طورم نظر منی آید

یا مگر گمراهی رهش جوید
 حق نمائے است خود نمائی نیست
 بیشتر باشدش غم فرمان
 کار من باشد آنچه کرده اوست
 چشم او باشم و بمن بیند
 همه ره ما ز پلک من پوید
 هر من زنده ماند و میرد
 سخنم نیز هم شنید و رفت
 طاقت جسم ناتوان من است
 آتش انداخت است در همه تن
 دمبدم درد و غم غم فزاید

گر چه در آتشم بسوزانند

در ترک نفس

لے رنج خود باین جان کرده
 پرده است او دید خواهش دون
 یکدم از محبس خودی بدر آئی
 خوشتن راز بند خود بران
 تا بفرمان نفس خود بروی

بر دولت از گناه صد پرده
 سرازین پرده ناوری برین
 دیده سوئے نگار خود بکشائی
 باشد این راه گردت آسان
 هرگز لے خام چیز کے نشوی

ہرگز اے خام چیز کے نشوی
 تماشنا سنا قدرتِ دادار
 خالی از نفس خویش و پرورد
 کہ تن زندہ ہست ہم درود
 نے زہرِ علمی و فنونِ دانی
 خانہ درگستانِ ایمان گیر
 طلبِ ہمتے از ایشان کن
 جہ بخوردن کجا شوی سیراب
 سر این رشتہ کے بدست افتد
 دہمدم حال دل و دگرگون ہست

تا بدکانِ نفس در گروی
 عالم آورده است بچہ ہرا
 چنگ و وزن بدامن مرد
 مردہ ہست آنکہ زندہ دل نہ بود
 رہ دہندت ز خوف بہانی
 روشنی از چراغِ قہر ان گیر
 روئے ہمت بپاک کیشان کن
 گر چہ میسری ز تشنگی در آب
 تانہ در نفس تو شکست افتد
 دل ما از غم تو پر خون ہست

علا از من سوختہ گریزی چون

مناجات

از من سوختہ گریزی چون
 وائے بر من اگر تو ہم زانی
 موت زین زندگی نکو صد بار
 صدق را ز نیت ز بانم کن
 بر دل من وزان نسیم گرم
 کو ریم را بسیر سہ ما

اے زاندوہ تو دلم پر خون
 راندہ خلق ہستم اے جانی
 بر در خود اگر تو ندہی بار
 یا و خود نور بخش جاغم کن
 چشم بنیابہ بخش از کریم
 بر دلم باب معرفت بکش

راست پر سی بغیب داریت
 چون بمیری جدا شود کارت
 ہمہ خویش و برادر و پیوند
 چون بمردی تمام شد کارت
 یار ناپا ندارد دوست مدار
 حبّ اللہ بود محبتِ راست
 پشتم باش و روی من بخود آ
 گر بفضل خودم بگیرد دست
 سخن پاک لطف دادار است
 من کی خجالت زده ز تقصیرم
 عمل من ہمہ چو خاک انگار
 نشدم کار بن گفت تو
 ہر دم از ہفت پر وہ آواریت
 بر فلک این ہزار ماخہم
 اینہمہ است صنعت رحمان
 یک شبے سو شان نگاہ بکن
 چند زان شاہ بچیب ماندن
 آن دلے دہ کہ راہ تو گیرد
 گیر راھے کسے کہ آگاہ است

نہ تو یار کسے نہ کس یارت
 نہ تو یار کسے نہ کس یارت
 مونس و ہمدام اندر زور کچند
 نہ تو یار کسے نہ کس یارت
 دوستی را نشاید این خدار
 حبّ مائے دگر دروغ و دغا است
 و از دلم تیر گئے فسق برار
 نیست در کائنات چون من نیست
 آدمے آدمے ز گفتار است
 پردہ ام را پوش چون میرم
 کار با من بفضل وجود بدار
 نسپر دم قدم براہ نکو
 کہ پس پردہ یک نو اسازیت
 شب فروکش چو شکر عظم
 فوج شاہنشہ عظیم الشان
 غفلت خویش بین آہ بکن
 چند زین گو نہ کور و کر ماندن
 و از دو عالم پناہ تو گیرد
 برہ آن مرد کہ بے راہ است

<p>چون بدانت دعوت وادار توز سہ بت مدو چہ مے جونی چون گدا قصہ ماے شاہ مکن زرنیا بدستت اے نادان نیست افزون داستان گونی بر زبان از رہ خدا صد لاف مے نماید بہت سر ز سودائی داندا نکس کہ رو بغم ہا کرد امن کو تا بکے تہہ نشود</p>	<p>تا نہ عزت و لیل گرد و غوار عیسوی شد ز دین بسہ گونی راہ رو گفتگوے راہ مکن نام زر گرہ بیا دیت بزبان سخن معرفت بتنا جونی دل نکرده ز چرگ دنیا صاف چون کند قحبہ ز ہد فرمائی سہل باشد حکایت از غم و درد کشور آباد از دوشہ نشود</p>
--	---

۱۱ استخوانے زما سخو اہی یافت

<p>از زمانہائے خود بگوید راز خواہد شس ہر کرات میرے نیست</p>	<p>مردہ گرد در جہان بیاید باز اینجہاں خیس چیزے نیست</p>
---	---

۱۲ منکہ ہستم کنون بقید حیات

<p>نیست یکذ رہ بے تو سوے تو راہ پیش چوگان خواہست چون گو جامہ زندہ است بر مردہ لاف کم زن کہ ہست پاد رگل اندرون تیرہ چون بگس باشد نشود روشنش دو چشم سپید</p>	<p>اے زہر ذرہ ذات تو آگاہ کمتر از ذرہ ایم در رہ تو سخن فقتہ و خاطر افسردہ تا نہ سوزی در خشد اندر دل تا نہ نور خدا بکس باشد کورگر گوید از زبان خورشید</p>
--	--

کار شیطان و گفتگوئے خدا
این دو باشد نشان شریران را

نعت پیغمبر صلی الله علیه و سلم

خلق را من توان شناخت بدو پیر که زود و دراز صفا دور است شرط باشد بر اے سالک راه طمع از خلق منقطع گردان دل خود را ز این دآن بریان	که نمایان است نقش صدق درو دلش از صد حجاب مستور است که بدارد زبان خویش نگاه عادت خویش اوج گردان چار تکبیر کن بکار جهان
---	---

صاحب بد بتر ز کار بد است

تانه غائب شوی ز راه جهان آنکه از سوئے حق شنید ندا خرم استم بقدر و عزت یار در علوم خسارت من هست بت کبر از برائے خود متراش	نشود راه یار بر تو عیان دل نه بند و بکس بغیر خدا گر چه یک جو نباشد م مقدار خیر من در حقارت من است باش حق را و گرنه بیج مباش
--	---

قطعه

زاهدان عور خلد را دوست باورم نیست این که بد بکنند	هر کس جوید آنچه خواهش است دلبر ما که چون فرشته نکو است
--	---

در اطاعت الهی

دلبران اگر چه رحم هم است
 گفته دلبران زن و جان کن
 نه ابا و نه ترک فرمان کن
 رازهای که هست پوشیده
 توبه از رفعت و بلندی کن
 نیست هموار راه عمر دراز
 اندرین راه رازها باشد
 نه سزاوارشان و او گراست
 صحبت یار جاودان ماست
 کذب و نفاق کارش بود
 میکنند دل ز گفته ما رنج
 از همه راز بهر و بکنند
 اے صبا در فراق میبندم
 پیشتر گر چه گفته شد همه از
 خنک آن دل که دل نگهبان
 عاقل و زیرک و سخن سنج اند
 همچو یای می نیایدم بحیال
 هر که ماند بغیر دلبران
 این خدای بی بین که از ماور

دل بران رحم شان نبایدست
 جان و دل بزرگوار قربان کن
 هر چه گفت است خالقت آن کن
 داند آن دلبر پسندیده
 خاک در چشم خود پسندی کن
 اندرین ره بود نشیب و فراز
 باز گویم گرت رضا باشد
 نه بنزدیک عقل معتبر است
 ماچو میم او چو جان ناست
 یک جو هم نه اعتبارش بود
 ترک آداب بین بمایشش و بیخ
 و از بد و نیک باخبر بکنند
 خبری ده زیار و بسندم
 هر چه پرسی و هم شش باز
 هیچ خاطر از و نیاز ارد
 بنم و درد کس نمی رنجند
 که ز لای باشدش زوجه جلال
 بر سر خاک خاک بر سر او
 زاو و از نطفه اش شده و سپر

تنگ و ناموس خود بہم بزنی	قصہ ناموس اولیا چو کنی
دست زور نہ بود راست تافت	
<p>وز جدائیت زندہ در خاکیم تا شود روشن شدت حقیقت کا از خدا رحمت و امان خواہی خوف از تیرگی ہمے شاید نیم شب گریہ ہا کنی آغاز کار او گریہ و بکا کرد خالی از خیر پر شدہ بشم دو رخ آید مرا با استقبال پردہ پوشیدہ گرچہ دید مرا</p>	<p>بے تو در حالتی خط نہا کہیم دل برون از خیال تیرہ ہوار گر بدانی چہ قدر گمراہی خوف تار بکیت منے آید بہج وقت از دُعا نیالی باز ہر کہ از دلبرے جدا کرد من نہ انسان کہ تنگ ہر شرم گر جزا ہا دہند بر اعمال آنکہ جان داد و آفرید مرا</p>
ہر کہ چون بندہ پیش او آید	
<p>یکسر آید ز جلد خویش بزین عزت یار جوید و قدرش سوئے خود یک جوئے نپرداژ خاک کرد برائے دلبر خویش از رخ دلستان نگیرد بو کار نزدیک را بدور انداخت ایزدت آورد لہنادی باز</p>	<p>ہر کہ کرد تہی ز نفس حرون نہ بود میل مند و صدرش از پئے یار جان و تن بازو طاعت و بندگی بگیرد پیش دامن من بگیرد دل تو ہر کہ امروز زاد راہ نہ ساخت اے زمین دور رقمہ دور و دراز</p>

<p>بمقام دگر رسی ناگاه او بگیرد بهرزه انبازش که نبوشند روئے خود از مرد حکم زان جا نگاه باید کرد</p>		<p>اے لبغفل متاع و نعمت و جاه حق رساند به نعمت و نازش هم ز ناز نظر سباید کرد هر دو دین را نگاه باید کرد</p>
	<p>ما حسیت نقصان کس اگر بگذار ما در نه بے غور و کور و خوض نظر</p>	
<p>چون ز نے خوب روز و چه حلال</p>		<p>نایدم هیچ لذتے بخیال</p>
	<p>مرد</p>	
<p>ما همچنان در اول منزل بماند ایم</p>		<p>منزل تمام گشت و پایان رسید عمر</p>
<p>نعت پیغمبر صلی الله علیه و سلم</p>		
<p>عشقت اندر نهاد ما بنهاد</p>		<p>تا جهان آفرین تن جان داد</p>
	<p>بلبان ذکر حق بدل زر و سیم</p>	
<p>چون نماز تعلقش بوجود میشود از حجاب جهل برون که نماز تعلقش سبیدن که سجاوا خوش است و حلوان فرق باشد ز خرقة تا خر نریم</p>		<p>می پرد جان با سها نه ازود هر که آید برون ز نفس حرون جان براید بوقت مرگ ز تن چون غم دوست گیرت امان باز از لاف فقر باید شرم</p>
<p>ما هر کجا جان بجان کند پیوند</p>		

کس چو اول پیرزه بجز باشد
از کار برفت دست و پایم
در بجز چه حال باشد آن را

روئے آئینه عاریت باشد
تارفت زد دست آشنایم
آنکس که دید بوسل جان را

در حقیقت عشق

این قدر لیک هم نمے شاید
خاک در دیده هوس باید
زنده آنست کان بود بیدار
مذہب ماخلاف مذہب است
در تن و جان من فراق افتد
چون بجانست دل چیران خیزد
ہیچکس در نہان مسلمان نیست
از ہمہ شغل و کار و بار افتاد
در میان من و عدم موئے
دورست از کنار کشی ما
بر نہ نیم نہ سود پہلوئے
بکسار آبعالم مستی
بر سر من گذشت آن بت ناز
بار چورت بھی کشم بارے

جو در معشوق بد نمے آید
ہر بلا از رہ ہوس آید
خستہ و مردہ رایکے انگار
ہر کہ سر تا بد از محبت دوست
گر فراق تو الفساق افتد
بر سرم شور و اعظان خیزد
چون ببینم کہ در تنے جان نیست
اندران دل کہ در دیار افتاد
ہست زان نعل غم برین بوئے
در کنارم سیا کہ بے تو بتا
سوئے من نشین کہ بے تو شبے
اسے کہ ہر لحظہ در دم ہستی
قصہ کوتہ پس از زمان دراز
گر چه از تست ہر دم انگارے

در فراق نگار بے پرو بس
 درو لم بگذرد که دل ندیم
 از غمت کس نکرد منع همه
 طالب یار و عاشق یارم
 مانستم کار و بدر گشته نشوی
 غم عقبه اغمیت بس عظم
 آمدی باز یار رفت من
 در شبان دراز گر کینند
 روز من در فراق اوتار یک
 از زمانه که عشق می ورزم
 نه شکیم نه طاقت و نه قرار
 وصف کردن که دلبرم نه بدست
 مردن و زادن است وصف بشر
 آب نوشند آدمی و دو آب
 بر سرش حکم آب آتش نیست
 اینچه تراژاست و باد پیمایی
 آتش افتد بران دمان زبان
 آنکه بخشد بخلق روح حیات

خود بگوزیستن تواند کس
 لیک دل خود نمیرود بر هم
 جز کسی که ندیده است غم
 و از دو عالم فراغ غیب دارم
 در وفا کمت از سگ نشوی
 بس جگرها که خون شده زین غم
 اگر شکر باز اخترم روشن
 با بدان ز خوف حق لرزند
 همچو درد که شد است تن باریک
 همچو شاخ چنار می لرزم
 چون تو اغم جدا شدن از یار
 اینچه وصف است اگر ترا خردا
 خالق خویش اینچنین بینگر
 آنکه جان داد فارغ است از آب
 هیچ نقصان در صفاتش نیست
 کفر و فسق و فجور خود را نی
 که نترسد ز مثل این سخنان
 چون کنی باورش قتا و محات

۲ حاجتش نیست سو خوردن خواب

<p>الامان گره او تے بکند چه کنم حال دشمنیش بیان پر حذر شو ز صحبت نادان از گداز و قمار زار شدن نیز یک گونه لذتے مشهور</p>	<p>خانه دوستان ز بیخ کنند هست در ویش خطرہ جان گر ترا عقل است و تاب و توان خوردن آمد برائے حفظ بدن نیز نشو و نما بود مقصود</p>
<h2>در تحمیل آبی</h2>	
<p>این خواص انداز لو از م خاک کس نرست از سلاسل خم ز خواب من ندانم خدا چسان باشد</p>	<p>هست پروردگار ز نیمه پاک جز خداوند برتر از اسباب آنکه محتاج آب و نان باشد</p>
<p>علا آنکه امروز زاد و سر داهرد</p>	
<p>گوید از روی کینه یا هوس</p>	<p>دل بمیراند آن سخن که کسے</p>
<p>علا بے ادب در خدا سخن راندن</p>	
<p>وصف انسان بدین صفت توان لیک در حق مرد است هزار است</p>	<p>اسپ تازی است مدحت اسپان زن نیکو اگر چه مدح و ثنا است</p>
<p>علا چون بگویی مخالف شانش</p>	
<p>چون بدانی چسرا همه گویی دست از جان خود همه شویی</p>	<p>هر چه گویی خطا همه گویی مرداگر مخش نه گویی</p>
<p>علا سر بر آری بعزم جنگ و فساد</p>	

نه فروتر نه برترش شاید
 یا سگب خوب صید جو گویند
 خوش شوی خود تا تالی فرما
 چون پسندی بحضرت باری
 خشم گیر و ترا از ان کلمات
 بر تو آید حدیث او چو سنان
 در دل آید ترا که خونریزی
 همت آنچه ز خاصه انسان

وصف هر کس بشان او باید
 گر بوضعت زن نکو گویند
 خود بگو زین قبیل مدح و ثنا
 هر چه بر خود روا نمیداری
 چون بیک جنس بد و یکذات
 هر که زن خواندت نه مرد جوان
 همچو دشمن بکین او خیزی
 پس چرا می بینی بران نزدان

دست و پا از برائے ما است و تن
 یک بر شان پاک حق دانغ است

لیکن این وصف حق بلندتر است
 ذم او هر چه بدحت بشر است
 لائق و فایق است بتالیش
 چند روز است بعد از ان فانی
 یا عریض است یا طویل افتاد
 یا به شکل دگر ازین اشکال
 یا دو بازو بدو شهاد دارد
 خصیه و فرج و ذکر و کون دارد
 داوری یا مکن بنا دانی

دست و پا زینت بشر است
 شان او از همه بزرگتر است
 پاک و برتر ز عیب آلایش
 هر که جسم آمد است و جسمانی
 هر که بر شکل مستطیل افتاد
 یا مثلث همه رود بخمال
 یا سر و چشم و دست و پا دارد
 یا درو بلغم است و خون دارد
 آدمی هست و بسندۀ فانی

جنگ بیجا کمن بہ بے شرمی
 پاک و برتر ز زادن و مردن
 پرودہ بر پرودہ مے نہی ناچار
 بندہ باشد آن نہ رب عباد
 جان من سوختی بفرقت خویش
 جان بمیرد ترا ز بوسے فراق
 کہ در ان سیرت است مردن او
 و از خداوندیش بدر نشوی
 برتر از درک و خارج از ادراک

دور شوا از تعصب و گرمی
 آن خداست فارغ از خوردن
 چون ترا افتاد پرودہ ز کار
 آنچه افتد بہ بند کون فساد
 پرودہ روئے خود کشا از پیش
 تا تو انی مرو بکوی فراق
 ہر کسے را نہاد سیرت و نحو
 بیچ جاز و پناہ بر نشوی
 نے پلید از تو مے شود نے پاک

منزل عشق

جان دید بہ دیدن جانان
 ندیب عاشقے خداست خداست
 گفتگوئے تہی چہ کار آید
 کار فروسخ نکوشدے بارے
 عاشقی و نشاط آتش و آب
 گفت راز کہ گفتش نتوان
 شورش عشق کرد دید ہوشم
 کے بیارہ عزیز پیوندی

ہر کہ جانش بسوخت از سحران
 عشق را از ہمہ طریق جداست
 اندران جا کہ حال مے باید
 گر بگفتار ہاشد کالے
 عشق را لازم است درد و عذاب
 در دل من محبت جانان
 نے حواسم بجاست نے ہوشم
 تا بنزدان کفر در بندہ

گر چه صد پرده است بر کفزار
 پنبه جهل کن برون از گوش
 تا خدا بند نفس بکشاید
 گرفت و مانده ازین اثر سے
 تا همان یاربند نکشاید
 طالب سروری نباید بود
 روئے خود از نقاب برون آید
 چه بدیدی از و خدائی را
 دیده دانسته مائل پستی
 گر خدا بایده خدارا باش
 از دم سگ کجی که کرد ظهور
 عهد و پیمان ما شکست هزار
 بیخبر سے است در طلال و جمال
 تا خیال نگار در دل ما است
 اهل دل نور بخش آب و گل اند
 در دل و دیده ات مکان بکنیم

دل سنوز است طالب دیدار
 تا بگوش آیدت ز سینه خروش
 رستگاری بفهم من ناید
 چاره خود بخور چاره گری
 رستگاری بفهم من ناید
 ای بسا سروری که سر بر بود
 تا منت جان دل دهم یکبار
 قدرت و شان و کبر یابی را
 از چنین هوش به بودستی
 بگذار از تنگ نام و رسوا باش
 جز بد یوانگی نگر دو دور
 ماند عهدت بیک قرار و مدار
 نیست چون ذات او کس بحال
 همدرین جا بهشت منزل است
 ای دل آنجا برو که اهل دل اند
 جاسے تو در میان جان بکنیم

ع هر که اوئے گریز و از او ستاد

هر که چند سے به بجز میماند
 مهره را گهر ندانم کرد

قدر ایام وصل او داند
 خاک را از رهنه تو انم کرد

قطع شاخه که خشک گشت ستر است
 واجب آمد کماره از جهل
 کس بنادان سخن نمی آرد
 هر که دارد طبیعت اجلاف
 گوهر بد به بد شود مائل
 چون ز دلبر کنم شکیب قرار
 عشق دلبر درون فطرت ما است
 در جهان لذت ندیدم طاق
 تا نسوزاندت غم دلدار
 تا نخیزد ز درد دل آبی
 گر نبوی وجودت در روان
 گرم و سرد زمانه تا نه چشی
 هر چه آمد بدیدن تو فنا است
 تا نشد در و منند مرد خردا
 از پئے انتقام یک مردی
 گرا از خشم خدا خبر دای

گره کجی دارد و اگر خود راست
 هست با ابله گفتگو سودا
 مگر آنکس که خود بخون دارد
 نگرش از شر و دروغ و گزاف
 نقش فطرت نمیشود ز اهل
 دل نیار آدم بحسب زلد آ
 میل هر کس بسو فطرت او است
 ذوق وصل آن قدر که در فرا
 کشتن نفس خود امیدوار
 نشود سوئے دلستان را
 که توان خرج کرد قلب خیان
 خوشی تن را بجهل خویش کشی
 آنکه برتر ز دیده است خداست
 هیچ قوم نشد اسیر بلا
 سے بر آرد از جهان گروے
 دل مردان حق نیازاے

عالمی را کشند ز پروزیر

آنکه از بهر حق بگرد و نرست
 فرحت مرد حق بسیار تلم

مرد راه خدا بدانی کیست
 دیگران را نشاط باز رویم

نصیحت

خوشتن را گنجه در ره یار شب گذاری همه بچنگ و رباب بمعمل دیده تو نابینا است بمعسل جاہلی و نادانی کر یکے ام نہ آدمی ز آدم قاصد اشرودہ وصال بیار	جان و دل بر کف از پیے دلدا چون نترسی ز ہول روز حساب سینہات گر چه سینہ سینا است گر چه صد بار بحر کتب خوانی تنگ ابویں و عاریا و ستاوم سو ختم از فراق طلعت یار
---	--

۲ این نہ باشد و گر بود چه غنی

معرفت الہی

ہر کرا بیشتر خبر باشد ہر کرا آگہے است افزون تر گر شبہ نیستی رعیت باش سرزدن از حکومت سلطان	بیم او نیز بیشتر باشد دل او از غم است پر خون تر رگ جان او چو مفسدان فخر آرد صد بلا و غم آورد بر جان
--	--

در بیان عشق

ہر کہ باشد سوار این میدان	اسب خود بر جہانداز دو جہان
---------------------------	----------------------------

۲ عشق را پایہ بلبند بود

دل بدر آد است از جہان گر چه وسط است از رہ حکمت	یارب آن یار را بمن برسان لیک شرط است ہمدان نسبت
---	--

۲ وسط ہر کس بروئے نسبت اوست

آن کیے شخص مر تر است پدر	در حق شخص دیگر است سپر
--------------------------	------------------------

<p>در حق دیگر است هیچ و خیال نظرے کن ز دانش و فطنت نسبتے دارو آن غمی بخرے باشد از رو نسبت آنا دان نه بقامت چومر و مان دانند که خورد یک دو لقمه چون انسان شرط این راه نسبت افتاد است نه میانے ز نسبت آزاد است فرخ آنکس که پے نسبت برد</p>	<p>در حق شخص دیگر آید خیال این مخالف شد است از نسبت هر که از نسبت است بخرے همچنین اعتدال و وسط میان نیسل را چون میانہ قد خودند اسپ کم خور نیست آن حیوان هیچ وسطے نه مطلق آزاد است شرط هر وسط نسبت افتاد است شد ز نسبت بزرگ و وسط خود</p>
<p>۱ سر بستر بخشش داور</p>	
<p>همزبان هم سخن عنایت اوست</p>	<p>چون کند کس پاس نخت دوست</p>
<p>۲ چون پرستد کسے دگر کس را</p>	
<p>ترک و سب</p>	
<p>بسر بستر بخشش دادا کس دگر راز قم نشان بدید ابر ریزد ز آسمان برین خوشه بانوشه ایستاده بنام</p>	<p>لقمه و معده و سر و دستار آنکه دندان بدر دندان بدید گندم و جو بر آورد ز زمین چشم خود کن بکشت صحرا باز</p>
<p>۳ دانه چند میکند انبار</p>	

رزق را رزق هم در شب تاب
 روز و شب همد و کوششے باید
 بگذرد گرم و سردین دنیا
 فکر دنیا بجان کند نامرو
 ناگهان میرود بنا بهنگام
 کار دنیا چو میزند دره دین
 لاجرم مرد عارف و کامل
 بهر دنیا نباشدش غم و سوز
 بگذارد روزمان غنیمت نشاط
 گر کسی را خدا دید تو فیتق
 رو بمالد بدرگیش بر خاک
 کوشد از جان که بر عهد از چاه
 دولت تست ذکر عزوجل
 گر ترا از گنه رسد در غم
 لب بچیند تمام مردان را
 او فتاده بنجا که کوچی یار
 نئی ز سر جوش نئی ز پا خمر
 پاک دل باش در ره آن پاک
 در پیدی کجسا پاک رسی

ز آنکه گندم نمی زید لجه آب
 تا بدلدار راه بکشاید
 جهد دروین کن آنجسته لقا
 جان کند روز و شب درین غم و درد
 کار ابر بمسازد و نان خام
 بر چنین کار و بار صد لفسرین
 نهی بر بر معاش دنیا دل
 مے بود چون مسافر آن روز
 که نه جائے تنعم است رباط
 بر عهد زین چه عقیق و چه عمیق
 جامه دل کند ز صد جاچاک
 پشتت پا بر زنده نصب و جاه
 نئے عمارات و باغ و کاخ و محفل
 رو در عاے بخواه از مردے
 که به بیند جسم نروان را
 دور از خان و بان پیے ولد ا
 در سردستان بنجا که سسے
 تا و سنت مقام بر افلاک
 نرسی گر چه تا هلاک رسی

تا نه ناله کسے لعجسز و نیاز
 ذکر بیدر و ویش غم خورده
 هر نظر کا ندران بیدی دانی
 چون ز کارے بر بخدا آن لدار
 خاک بر لذتے که پیوندت
 هر دے حال و طور دل دریا
 نئے در و جوش شہوت و نه عیار
 نئے فرومانده از طریق خدا

آن در بے نشان بگرد و باز
 فرق افسرده است دل برده
 باز داریش اگر تو بتوانی
 رو سپا ہی است رغبت آنکار
 بگسلاند زیار دل بندت
 که بماند صفا چو قطره آب
 نه بکین کسے باستکبار
 دل نهادہ بعشرت دینا

عائے ب فکر متاع و منصب جا

هر که اقتاد بهرا و در خاک
 تا نه بینی بجنک خطره جان
 جاہ و دنیا و دین بجا نازی است
 آنکه از عشق نبودش رنگے
 روازان یار چون بگردانی
 شهر را بے تو دلبر چه کنم
 هر چه اندازت زیار جدا
 آب آید بپستی از بالا
 کبر و نخوت نشان بدگهر است
 سر کشیدن بلند نادانست

زود بینی رسیده تا افلاک
 کے شود نام تو یل میدان
 نه چنین سهل گردن افزای است
 دل تباشد مگر بود سنگے
 سگ وفا میکند تو انسانی
 چون بدشت است آہوے ختم
 باش زمین کار و بار جدا
 همچین آنکه گوهر والا
 خود ستانی و کیل بے نہر است
 برخلاف سرشت انانست

<p>بیغم است آنکه در ریش خنجر است تن نهادم بجای بر هر کوی</p>	<p>خوف دار و کسیکه خوفش نیست بر امید جمال گل روی</p>
--	--

یا از برائے نگار ما سرخ خویش

<p>عیب کس بر شمر دن آمد عیب آخر این ترنات را بگذار راستی پیشه باش و صدق شعاع گر چه رسوا چشم تو باشد در دمی آبهار وان بکند پرده گمراهی به بین ضلال هم نیک باشد خدا نگیبانش نام ماند بجای سخن خویش واجب آمد امیر و سلطانرا چون بدینے بود چنین کینے مادرین پیشه صفدریم و چون خوک و سگ هم نهان بهیشت اینکه کردند بر تو خوک حرام خوک بشیرم و جیبا باشد نفس غافل ز خانه و وطنت هوش بگذار و باز هوش بد</p>	<p>عیب اندکے کہ و اند عیب لاف ناید بهیچ راه بکار تا بقدر وسیان شوی بشمار پیش آن یار قدر او باشد آنچه ناید بوجهم آن بکند چشم گوش است باز و باز انحال نیست خوف ز جور خلاقانش تاج شاهی سخره درویش که بچونید مردیزدان را هست از آسمان چنین دینے کس نیاید بما درین میدان بایدت این دو نجس در خود یا سگ آمد پدید در احکام بر پیدی بدل و خدا باشد بر تو پوشید راه آمدنت گوش بر بند و باز گوش بدار</p>
---	--

رفت از خاطر تو آن منزل
 هست دنیا بصورت شجره
 چون شمرخت گشت شیرین تر
 خام بر شاخ سخت آویزد
 از برون در جهان بگر جاننش
 شب چو آید بسوئے لبتر خواب
 نیم شب چشم او چو بکشايد
 شادی اینچنان بناو نیست
 سوئے آن یار چون شود دریا
 پدر و مادر است راه بشر
 اندرین حضرت رفیع و بلند
 سخن دانی چه کار انسان را
 گر ترا مغز جان بود در پوست
 آنکه جان داد و رزق روزی داد
 جانب او چو انداری پاس
 جز نعم این مخور عسّم دیگر
 نیست این از نشان عاشق زار
 عاقبت یابد آنکه میجوید
 عاقبت یابد آنکه میجوید

که از آن آدمی درین محفل
 بار اغصان او چو بار و برکه
 مست گردد و تعلقش بشجر
 چون شود سخته و سرور نبرد
 هست در بارگاه جانانش
 زار نالد بیدیده پُر آب
 دلبرے بے بهال یا آید
 که دل اندر زخارف فانی است
 سر و گرد و بر آدمی همه ناز
 مر خدا را نه مادر و نه پدر
 نیست جز عجز و انکسار پسند
 عاجز و سبکس و پریشان را
 بهر اغیار نشکنی دل دوست
 صد در لطفت خویش بر تو کشاد
 وائے بر این وفاء و عقل و قیاس
 چون خبر نیست از دم دیگر
 که برسد ز طعنه اغیار
 مرد باید که بر زمان پوید
 چون بدنیال مقبلان پوید

فتحا با زین چه غوغائے است
 و بیم کم کن که و بیم است لبون
 بہتر آمد کہ روز غم تابی
 ہر کسے را بر آکارے ساخت
 ہر کرا میل و او جانب خویش
 کار تقدیر بین کہ مرعک خام
 اے ز تو سوختہ دل و جب گرم
 مخلصان و ائم اندور غم و بیم
 معرفت یک سخن نہ پیش و نہ کم
 در دے دیدہ ہچو ابر کسہم
 گر نہ فضل خدا بگیہ دوست
 یار باین نفس ما ببا گذار
 ہر کہ رسوائے عشق او باشد
 خاطر ت سخت بہت چہرا
 کافرے بد شعار و بد کردار
 ہر کہ شوید دوست خود ز جہان
 ہر کہ شد از مراد ما بے زار
 چون گذاری مراد ما پئے یار
 گر ترا بر ہو کس نظر باشد

خیر باشد چہ ہرزہ سوکے است
 عاقل از وہم میشود مجنون
 تا ازین درد و غم فرخ یابی
 میل آن کار در دلش انداخت
 نتواند کسش گرفت ز پیش
 چشم باز است وقت در دام
 یک نظر کن بحال من ز کرم
 جان بکف ہم امید لطف کریم
 کاش باشد کسے کہ جوید ہم
 طاقت آن کجا کہ صبر کنیم
 وائے بر کار ما کہ روز و شب است
 یک دے کار ما ببا سپار
 ہر بلا نغمتے برو باشد
 یا لگرو دل سوز دت پئے ما
 در سخن بھیجا شود یک بار
 بر ادش ہمے رود دوران
 بر مرادش ہمے رود ہم کار
 بر مراد دلت رود ہم کار
 ہر دے کا دیت بہتر باشد

<p>باز جوید زمان وصل نگار دل تپد از برائے دیدن دست آن خط و خال و گیسو و رخسار آن محبت بیار ماه جبین آن ز بیباکی است و شوخی هم طالب خاصگان بود شب روز همه معظم مراد او دنیا است مروم اندر تلاش اهل و فنا عاقل از او شس کند ایشار</p>		<p>هر که دور افتد ز صحبت یار از تپ بجز خشک گرد و پوست باز یاد آمدش رخ و لدار آن سخنهای دلبر شیرین هر چه آید بر آدمی از غم هر که را صدق گشت جان افروز هر که مردود از ره مولی است هر طرف شور غدر است و وفا آنچه جاہل کند در آخر کار</p>
---	--	---

رد و شکر

<p>خدمتش کار خویش کن ز نخت و فح گره دو بلا از ان دیدار برو وجودش نهند تهمت خاک</p>		<p>ای پندین قوم را بیاید جبت بارادت بمرحق رو آور آنکه او بر تراست از افلاک</p>
<p>ع هر که را پاک اوست دل جهان</p>		
<p>صد خدا تا ز خود ترا شنیده</p>		<p>مشرکان راه راست نا دیده</p>
<p>ع رام را خالق جهان گویند</p>		
<p>رام خود از گشتنیا زاده چیست در و علامت معبود</p>		<p>رام را نام رب بنفاده آنکه او ز او مرد و شد نابود</p>

کفر باشد گرش خدا خوانیم
 چون خدای شوند خیر خدا
 در رحمت کتد بروی باز
 که مرا کرده بدان و مساز
 ذکر او چیست در گروه خدا
 پرده خود ز دست خود بدرند

هر چه از قسم جسم میدانیم
 عاقلان مردگان مردم را
 هر که خواند و را بصدق و نیاز
 در دوش نیز هم بنه آن باز
 آنکه چون خس همه پرده بهوا
 آن کسانیکه شوخ و بیذرا اند

۲ میتراشد سخن برائے سخن

صد دروغ و هزار جوشتها

بهر دنیا چه حذر کوشتها

۳ هر که ز نار خویش را برید

چون بساید ز بیخ بر باید
 از دل این و آن بر آرد سر
 دشمن او ز پیش و پس برسد
 مردم اندر تلاش زنده دلان
 عزت دین و ذلت عدا
 عذر و ویش و ذل بولیب
 پر تو دلبرت کند روشن
 چون بگویم که راندت جانان
 در نه جانان قریب تر زن است
 عقل کوه شود زبان دراز

گر چه چشم خدا بدیر آید
 خواهش داور می آن داور
 چون زبان هلاک کس برسد
 هر که اینم آن بود حیبان
 جمله قرآن خبر دهد که خدا
 کار او هست قطع هر سببه
 در ره دستان بفرنگ تن
 گر دریغ نباشد تاجان
 هر چه باشد قصور خوشتن است
 چون بیاید زمان شوم فراز

<p>جانلی است قهر و او را پاک اندک اندک رمانت از بند هر که پذیرفت دین بر و جاری است که ز کوه متاع و مال بر آرد</p>	<p>هر که در جهل ماند گشت پلاک اهل دل گرفتو کند پیوند همه فرمان دین بدین داری است کس نپرسد ز کافر زردار</p>
---	--

عاشقانه را چه خوف بیگانه

<p>خود گذاریم در هوس آیام چون ندانی که چیستی بگوش لوح یونانیان بسوزانی سخت خود را نکرده معلوم</p>	<p>چون بر آرم پائے کس از دام ایکے داننی خواص هر جوهر علم ایمانیان اگر دانی عمر کردی بعسلم نجوم</p>
---	--

ع چون دو عاقل شوند با هم یار

<p>بهر این کار دسترس نبود نه بشاک و بعنبر آگنده کافتابے در و چو ذره نمود بسنداز دور دانه شالن لیکن از نخوتے نهان شد زود آورد مفلسی و ناداری یا مگر فارغی و بیکاری</p>	<p>این کشایش بدر و کس نبود جسم از خاک داشت چون بنده اے عجب این چشم کور کبوتر آن یکے طائرے که هست زغن اے بسا دولته که رو نمود ناسپاسی بنعمت باری رو باغبان از چه رو آری</p>
---	--

ع یا مگر خار شسته بسرواری

<p>میکند نسل مرد دفع بلا</p>	<p>تا توانی نسل مرد بسا</p>
------------------------------	-----------------------------

نظرے کن کجائی اے نادان
 درغش زار زار میگرم
 بیم درے بتر ز درو بود
 خوش بود سیر باغ وقت بہا
 اے بسا عقدہ کہ سخت نمود
 نروم ز آستان سلطانی
 آب وہ میوہ دار را ثبات
 چون درختے بود پدید و بتر
 این درخت خبیث را گذار
 ہر کسے مایہ دار و پایہ
 در رہ عاشقے چو مردن نیست
 راضیم ہر چہ مے پسند یار

یار در خانہ تو گرو جہان
 ہچو ابر بہار مے گریم
 گر چہ صبر از شعار مرد بود
 خوشتر از صد بہار و دیدن یار
 عزم کردیم و ناگہان بکشود
 گر قبولم کنی و گر رانی
 بیشتر آیدش نثران آب
 نئے گل آن نہ سایہ و نہ ثمر
 گر بخواہی سلامت گلزار
 سرمانزد ما است سرمایہ
 عاشقانرا وجود خود گنہیت
 عاشقانرا بگرم و سرد چہ کار

معجزہ پیغمبر صلوات اللہ علیہ وسلم

این کسے دیدہ است کز یک جام
 ذات بیچون و چند افتاد است

تانہ نور دولت نظر آید
 لیک گفتم شبابہت سفلی
 زین پسہ تاب ہجر یازنماند

آب نوشند فوجائے عظام
 و از حدود و قیود آزاد است

از ضلال ایمنے سنے باید
 یا تو چون عاقلی کہ چون طفلی
 دل زدستم شد و قرار نماند

چون جهان است بے ثبات و قرا
 خوش دلم هر کج که با یارم
 خوشتر از هر دو عالم است آنجا
 که سر از یار هر روز پیچم
 آزمودم هزار بار از پیش
 آزمودم هزار بار ای یار
 و مبدم سوزم از جدالی دوست
 مردن من نه جائے رنج و عنایت
 هر که دور افتاده از وطن است
 چون سواد وطن نظر آید
 دل زند موجه با خوشحالی
 عشق دارد لبش بدان تسلیم
 لیکن این عشق هست پوشیده
 چون قدم دور ناگهان از آن بوم
 ساعتی اوقتا چون بیوش
 گفت حق آنکه اهل دین باشد
 بیم دارد که تا بر وز جزا
 دل و جانم فدای صورت دوست
 همه در عشق او نهان شدم

دل مننه بر حیات روز و دوچار
 در بزندان کنند صد بارم
 که بجانان بود سر و سودا
 کافرم گر زیار کس پر پیچم
 بے تو تلخ است زندگانی خویش
 بے تو نایدم را شکیب و قرار
 هر دم چشم من بجانب اوست
 آزمودم بقا من بقبا است
 مایل ملک خود بجان و تن است
 دیده را نور و نزهت افزاید
 شکر گوید بحضرت عالی
 که در آن زاد و مانده است قدیم
 هم ز جانش نهان و نادیده
 اندران وقت میشود معلوم
 شد معطل دو دیده و دل گوش
 هر دم از بهر او خیزن باشد
 نقد دور از مفاصم رضا
 جان من دلبر و دلم هم اوست
 آنچه نایم بوی هم آن شده ام

ع
 کرده وطن
 و نوح آن

دستمان شد دل و تن جانم
 آرزو آید شش بدل صد بار
 جان خود را فدا او بکنند
 و آنکه کافر بود شب روزش
 بیم دار و که جاه و دولت مال
 ترسد از غم چنانکه میش از گرگ
 می پرستد هزار دیو و پری
 گرد بد نیم دانه خشخاش
 گرز بود خیال عیش مدام
 مان نه پچی سر از تعصب کین
 خامشی بهتر است زان گفتار
 روز حشر است روز سخت و خلیفر

سر بر آورد از گریب نامم
 نه گراز مرگ خوش نگر دو بار
 هر که در کف رضائے او بکند
 می رود در سوادین سوزش
 نشود کم نه رو نهد بزوال
 بے خبر زان غم که هست بزرگ
 مگرش بگذرد بے خطری
 هم درینجا طلب کند پاداش
 کس نکرد بے پرستش اصنام
 بر نیاری زبان بکین نه دین
 که نه گوئی ز جانب وادار
 گر خرد هست راه پاکان گیر

عالم عجیب دارم از صفا جوئی

نماز صیقل دے جفا نبری
 بو پیرا هن کسے بو نم
 دل ندارم دل صفا چه بود
 بدترم ز آنکه عیب من دانی
 چشم و خورشید داد و عقل و کتاب
 آفتاب و کتاب از بالا

راحت از زنگ سالها نبری
 محرے کو که پیش او گویم
 من که خود نیستم مرا چه بود
 او نراند اگر چه تو رانی
 آن یک از آسمان و نم از آب
 از زمین عقل و دیده بینا

چار گوهر بباد خالق پاک
 دو بنفس خود اند انسان را
 آن دو دیگر ز آسمان شناس
 گرا زین چار گوهری نبود
 آسمانی گهر اگر نبود
 یک تنه عالمی زند آن مرد
 کم و همدت که تا منسانی کم
 ای مسلمان ز کفر و فسق گریز
 بان تو این کفر را ندانی خورد
 منزل راه دین بی آسان است
 خود گواه هست بر تو سینه تو
 دیده دارد کس که او بیند
 گر چه این دیده از خدا باشد
 مرد آید برون بوقت نبرد
 کس ز فرمان او چگونه گردد
 آنچه حکم مؤکد است و خطاب
 آسمان وز زمین از اولرزند

چون عناصر مدار قالب خاک
 تا کند شکر فضل یزدان را
 بر تر از دخل عقل و فکر و قیاس
 در بشر هیچ جوهری نبود
 گوهر ذات را اثر نبود
 که بر آورد اول از خود گردد
 غم و همدت که تا رهی از غم
 بول شیطان بجام آب میزند
 جان ازین کار زار نتوان برد
 بیشه هست و شیر نهان است
 که بلاک تو شد ز کینه تو
 زین نکوتر علامتی نبود
 لیکن آثار بر ملا باشد
 مشک را کس نهان تواند کرد
 کرده مالک است چون گردد
 چون شود قصه و فسانه خواب
 بچنان بار که ادب ورزند

عقل تقصیل چار گوهر است
 آسمانی و خردمند
 زانی عقل
 چنانچه

عقل حکم او نافذ است در همه جا

تا قیامت برو بود نفسیرین

هر که سر بید از شریعت و دین

آنکه باشد تپتی ز علم و خرد
 هر که شاد می بخت صد غم یافت
 دل اگر داشته بدل راهی
 لیک دل را بدل پس نبود
 در دولت هست نور مستور
 یکدمه رو بسوئے گورستان
 کین جهان میکند وفا بکس
 وضع دوران بود چنان چنین
 از خیال تو چون خیال شدم
 عاقبت هر که حبت یافته است
 هر که بر کوی یار نشیند
 هر که هر روز کند و از چه خاک
 چند روزی همی قدم بسیار
 ناگهان جان همی پرور و باغ
 عاشقی را یکس همی پرسید
 گفت نا دیدن رخ دلدار
 سوزش دل بفرقت رخ یار
 گر چه تیار هست هم گم کرد
 بد و را خجاستم سز جنبانند

چون خسته در هوا و حرص پرد
 بنغم آنکس که روز شادی یافت
 یار بوی ز در دم آگاہی
 دلبران را خبر گم نبود
 چه کن تا در خشد آن نور
 وز خموشان آن پرس نشان
 یا برون افکنند چون خار و خسته
 آن یکس خرم و دیگر غمگین
 لاغر و سوخته چو خال شدم
 یافت آن رو که سرترا فته است
 عاقبت رویار میسند
 عاقبت میرسد چشمه پاک
 گردش آیند مردم غمنا
 وار ماند زلف کمر خانه و باغ
 چیت از جمله سخت و صعب شد
 می بود سخت تر ز هر آزار
 جان و تن ابلاشود یکبار
 گیرد و باز عذر سپذیرد
 ز آنکه تخم است و حق برویاند

رازدان اتو بنجیہ مشناس
 بیچ خیرے نہ بنیداندرین
 جنبش بد بود بہ بد عملی
 کے ز اعمال نیک آرد یاد
 میکنند زندہ ہم ہمبیراند
 عشقم افزون شد و شکیم کم
 سست آوازش از خدا آواز
 پیرگشتم نگشت بخت جوان

بد چو کردی توبہ باش و ہراس
 آنکہ او بد سگالدا از سر کین
 میل پاکان بود پاک ولی
 آنکہ در اصل خویش بد افتاد
 او بخندان و بگریانند
 تا جدا وقتادہ ام ز منم
 آنکہ از نفس و کبر آید باز
 دئے بر من و اختر سوزان

لغت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

او نماز و نماز با اگر چه زماست
 کس نشانم نمے دید ہفتہ ہر
 لیک با یزدن لب صدق قدم
 لیک خوش بوئے احمد افزون
 آل او ہست جملہ چون گل آل
 قیمتش نزد حق پشیرے نیست
 گل و ہر گل خشک خشک آرد
 صد بلائے توبہ سیا و یزد
 بے عنایت ہنی شود کجراست

یار را طور و طرز و وضع جداست
 آن جمالے کہ بہت درد لبر
 کار آنجا بفضل بہت کرم
 صد نبی شد معطرانہ بیچون
 جنتی بہت آل رسول جلال
 ہر کہ او کشتہ عزیزے نیست
 ابر نیسان چو بر زمین بارو
 چون ترادل بہ کجروی خیزو
 این ہدایت بفضل و لطف خداست

زادن و مردن است بر گهرے
 گر تو خود مانده ازین ره دور
 غره هرگز مشو با قول حال
 میشود این زبان سلاح عفت
 گر تو عهدے کنی بصدق و صفا
 تا حصار تو گردد آن خبرے
 صحبت بد اثر کند بشتاب
 این سیاهی کز و کنی تحریر
 گر چه آن حرف را توانی شست
 میشود زو سیه رخ صد مرد
 شور عشق است بخشش بزندان
 چون تو داری بیار ما و منی
 در بدشمن کنی و فساداری
 خیر کن خیر کز مروت وجود
 حق منزہ ز قالب خاکی است
 مایه مرد است وقت فراغ
 ابله خواهد بناک را بندے
 بندگان راست یک خدا مالک
 آسمان کمترین صنعت او است

حالت وسط نیست معتبرے
 بنگران را که دیده است آن تور
 معتبر است آخر الاعمال
 گر نیاید بقول عهد خلاف
 خبرے ده از ان بیک دوسرا
 نایدت دیو از ره دگرے
 تا توان سر ازین شریر ثاب
 چون بکا غدفت ز دست دیر
 لیک کے آید آن بیاض سخت
 کس سپیدش نمی تواند کرد
 تا نه بخش حصول او نتوان
 یار دشمن شود ز دل شکنی
 عذر خواهد ترا بدلداری
 دین و دنیا ترا شود موجود
 اینچنین تہمتے ز ناپاکی است
 نہ زرو سیم و کشت و خانه و باغ
 نکلند سوداگان مگر بندے
 سرنہ سچید از و بجز مالک
 نقش عالم ز دست قدرت است

هست خود را بتر زد و کردن
 داند آنرا که با خبر باشد
 کار خود گیر جستجو و تلاش
 داند آن را که هست بیدار
 سهران دم اثر بدل زاید
 لیک از لپستی ات سخن شد پست

بر کریمان گمان بد کردن
 از پئے هر عمل اثر باشد
 همه افعال را مراقب باش
 عکس افتد بدل هر کارے
 گر یکے فحش بر زبان آید
 قدر را نزد مانه قدرے هست

در بیان آنکه پروردگار تعالی حسب مراتب و عدلای نعمت
 فرموده است چه در اینجا نعمت های خورد و کلان موجوداند -
 نكلمه الناس علی قدر عقولهم از اینجا اعتراض کفره فخره و باره
 حور قصور بهشت رفع دفع شده لعنة الله علی الکافرین الملعونین فی الدنیا

مثل کودکی بیار گفتارت
 زود از مکتبت بیایم برم
 جوز خوسرما بیارم وفا بود
 میروم تا بیایم ورم زدگان
 غفلت از شورش برون دارم
 لیک تلخ است فرقت دلبر
 گر بگویم ابله خبر است
 مستمع گر بود بگویم باز
 بے دل و بے زبان بے دیده

چون بکودک فقد سرو کارت
 که برائے تو مرفکے جسم
 رو بمکتب که من بر آ تو زود
 نیز از بهر تو انار کلان
 هر که مشغولے درون دارو
 در هزار آتشی شدن خوشتر
 آنچه در اندرون ما جوشد
 او ازین هم گذشته است فراز
 سنگ باشد بت تراشیده

<p>نمواند بر آمدن ز انجنا زیر حکم تناسخ و مایه در بدنهائے خوگ و گرو شغال واز عملهای ناصواب خراب پوشت از قدس پاک پیرایه ولای بر اینچنین خدای حقیر عاشقے کو که سوئے او پوید وامن مردگیر و امین باش ور برود بقتل خود سرین یار را نرزه کردن آزرده گر سوالے ز فکر دل خیزد کفر بیخ دل تو بر کنده</p>	<p>در نجاست گرافکنی آن را نرگن بندوان است چون سایه مے فتد از تحکم اعمال پر که درت ز بول و خوردن خواب نه بدستش که رستد از مایه در عملهای ناصواب اسیر هر کسے از زبان سخن گوید ایکے شد پرده ات نصیب افش کے رہا میکنم سر دامن حیف باشد که دل زره برده این سوال است نصف علم و خرد جان تو شد ز کفر ما گنده</p>
---	---

در بیان وعظ و تذکیر

یا وعظ و تذکیر آن دم آید راست

<p>که دران نوع شهرت تو بود صد فضولی بکن چه کار آید فضل با ندنه لافهای فضول یا بگردی و بے نشان بودی</p>	<p>هر خیال بهوس بت تو بود فضل او تا ترانه بخشاید نشوی خبر لفضل حق مقبول کاش فترت بدستان بودی</p>
---	---

<p>کورئی چشم خود کند اظهار مے نماید فرا کہ کور شد است راه گم کرد از در سلطان اسے بسا جنگہا کہ خود یاری است مینماید چو دشمن خوشخوار بر سر عیب غیر بخروشد ترسم از فوت واجبات دگر کردہ عشق تو عشق را بدنام چون بگریند آسمان گرید پیش مروع ملوث و بدنام</p>	<p>آنکہ خورشید را کند انکار ذم خورشید ذم چشم خود است تو بہ بخشا بر آنکہ او بجان اسے بسا صلح ہا کہ مکاری است گاہ باشد کہ دوست دلدار ہر کسے عیب خویش می پوشد واجب آمد نظر حبلہ مگر اسے بشہوت نہادہ کام تمام از تپ و درد شان جهان گرید پیش یزدان نہ واصلان بقام</p>
--	---

عنا زور حق بین و زور خویش بہل

<p>نالہ آنکس کہ دور شد از یار داند آن کس کہ بر سرش افتاد دل خود را تو دل مدان ز نہار رو بتابی از و بیک آزار از برائے خودت بسا بکنی سر ز گفتار آنکہ راستیاب ماہ ناویدہ را نشان بدہی</p>	<p>غیر را با غم سراق چہ کار بیغم از و ر کس چہ دار و یاد تمانہ بینی درون دل انوار گر بدل نسبت محبت یار چون بہ پیمان حق وفا بکنی ایکہ بیرون نیامدی ز حجاب ایکہ بندے بمر و مان بدہی</p>
--	--

عنا لیک در چشم طفلک نادان

در لحد شور و ناله برداری
آب در دیده کے روان گردو

گرد و نیخانے کنی زاری
تمانہ بر دل گنہ عیان گردو

قدرتِ خداوندی

از کمان کش بدان خوز کمان
دست پیش سنان میند کہ بس
سو کے سخت در این نصیحت پند
لب خموش است دل از آواز

گرد سرد بر تو ناوک پیران
گرد ب نیزه ترا بدوزد کس
سہت بر پائے دل مرا صد بند
بر لبم قفل و در دم صدر از

۷ ہر کہ خود را شناخت حق شناخت

تو نشانے چہ ہے نہی بر خویش
بگذر از رسمہائے دل و کلام
ہمہ اندام من پیر از یار است
در تن من بجز تو جانے نیست
ایسے خدا آن بکن کہ از تو سزد
ور نہ روح از بدن کشید رخت
آچہ بنیم نہ عاشقے کہ شنید
آتش مشہوتم چہ بولہ است

بے نشان است یا شیرین کیش
دل آگاہ سخا و نامخواہ
تن من سحر جان و لدار است
بر من از ہستیم نشانے نیست
تن ما را گناہ ما بگزد
جان سنگین بدارم و دل سخت
این الم ما کہ میکشتم کہ کشید
ہمچو بوجہیل نفس بے ادب است

مناجات

منجات

از گرم میکنی تو ستاری
 بارها خوانده ایم و شنیدیم
 هر که از خود تپتی شد و خالی
 تا ترا در دل تو جا باشد
 دل چو دیوار ریگ بشکسته
 چون غم و درد و هوشش بر باید
 چون ببندی نظر زمرکز خاک
 خاکسارم چو مرده صد سال
 از گرم سوئے خویش را هم ده
 ای که چو دو کرامت مشهور
 هر سیرم و گرم زبان گردد
 لایه گرم و رحیم و چاره گرم
 شادیم ده که غم دل من خست
 یاوری کن که بے تو یاور نیست
 شور عشق خودم بدل انداز
 آتش در ضمیر من آسروز
 ره آنان نما که پاکان اند
 پاک و نمان و پاک کشیان اند
 شکر کن شکر گر چه بر تو شکر است

پرده نفس مانه برداری
 هم از ان روشنی بے دیدیم
 پر شود از تجلی عسالی
 یار را میل تو کجا باشد
 جان بیار عزیز پیوسته
 موی رحمت بچشمش می آید
 میکشایند در عالم پاک
 بنده نفس و پای بند ضلال
 و از شر نفس من پناهم ده
 یک نظر بر من آریم و غفور
 هم نه الطاف تو بیان گردد
 چاره سازی کن بیکه نظرم
 اوقاتم ز پا بگیرم دست
 بے تو یا و رب هفت کشور نیست
 و از دیگر کارها را نهم ساز
 که بسوزم ز سوز آن شب روز
 و از غم عشق تو بلاکان اند
 و از بے تو سینم ز ایشان اند
 ز آنکه اندر قضا ز بد بتر است

کیست بجز رزق در جهان تو بگو
 روزگارت بر بند در من و ما
 و از دو صد خرمین دو خوشه گرفت
 و ذکر مہا بگیسہ بار مرا
 ہر طرف رونق و بہار بین
 بشکند صف خود او بیزار
 غیر خبث تو ای لطینت بد

ہر کسے را دید موافق او
 غیر حق جسد دشمن اند ترا
 خاک آنکس کہ کنج گوشہ گرفت
 ای خدا راست آہ کار مرا
 چشم بکش و لالہ زار بین
 حملہ زن او بعرصہ پیکار
 موجب کین تو بیا چہ بود

در بیان قوم فتنہ

رسم و راہ دیگر طریق ذکر
 کہ ازان نفس میشود حظگیر
 سر ز حکم خدا کے برتا بد
 کہ در ان فحش باشد و کئے
 کہ در وہست ذکر
 سخت و ادا فریہ بد کردن
 ہم فساد انگند بدل نگہبان
 کہ ترا انگند بہ بد بوسے
 میکنند شہوت فرو شدہ گرم
 کہ ازان گردوت سید نامہ

قوم دیگر بود طریق ذکر
 زین حرام اند جامہ پائے حیر
 نفس چون تازگی ہمے یابد
 نفس و شہوت بچو شد از سخن
 نیز شہوت بچو شد از کارے
 نیز بر شہوتے حسد کردن
 ذکر فاسق کن کہ ذکر بدان
 نظر خود بد و ز زان روسے
 گاہ باشد کہ خواب بستر نرم
 آتش اندر بن در ان جامہ

دست کس ز آنچه شهوت آید جوش
 قدم خود منہ در آن جاسکے
 ہر لباس و مکان اثر دارد
 بر سر بوریانشستن تبار
 آنکہ صد سیل و بیار بود
 مرد زن از نفیر او بعباب
 باز رستم زان عذاب و الم
 آنچه کردی بمن ز لطف و کرم
 من نمے داکشم ز حسن خبر
 ہر کہ در جستجوی یار قتاد
 دل و چشم و زبان و گوش و دست
 آنچه داند خدا بساطن تو
 ہر چه از تو نمے پسندویار
 نفس خود را نگھمدار چنان
 چستی اے مخدنت و نامرد
 از خداست
 اے بسا منعمان شوریدہ
 بین چگونہ جزائے او بد ہم
 ہر چه آن باز داردت ز خدا

ہر چه غیرت فرایدت آن پوش
 کہ بود کبر و شہوت افزائے
 بیند آنکس کہ او نظر دارد
 بہ ز مسند بود در گمذار
 ہم برودیدہ نگار بود
 کو دوکان نعرہ زن سجامہ خواب
 دوش خفتیم چون خوش و خرم
 نتوانم کہ شکر آن برم
 تا ندیدم جمال آن و لب
 از ہمہ شغل و کار و بار قتاد
 ہمہ از بہر یاد جانان ہست
 برخلافش ز رو کلاف بگو
 بابت ماند دور تر زان کا
 کہ تا بدسرا ز رو بزدان
 آخرت شرم نیز باید کرد
 این نہ کار تو ہست نہ کارم
 خشک فقرے بخود پسندیدہ
 با ہمہ مکر و قید و با ما ہم
 بر تو شوم است آفت است و بلا

در جهان دگر زید آن مرد
 دل نهادم مہر آن جانی
 راز ما را خدا عیان بکند
 بنگر اندر بہار و وقت ثمر
 ہمچنین جملہ فطرت انسان
 بے گناہ ہے خدا تر نجباند
 گر گناہ ہے نمازت در یاد
 نالہ باید نمود و زاری ما
 راکب فرس مے رہد ز عنای
 خود ندا ما کنند آخر کار
 آنکہ شد پیش بوزنہ چو گدا

کہ رخ خود بجانب حق کرد
 کہ بعالم نہ بنمیش نشانی
 آنچہ نیک است مرد آن بکند
 چون عیان میشود سرت شجر
 میشود آشکار نزد جهان
 بد رود ہر کہ تخم افشانند
 زود در سجده بایست افتاد
 و از غم و درد و سستی ہاری ما
 ہم رود بیشتر از آنکہ بسا
 تا کہ ام است نیک آخر کار
 این نشان خدا است بہر خدا

۲۔ بر امید وصال جان بدہند

گر ہزارم زبان بود بدہان
 ہر کس از یار ارحم بشود
 عشق را جز بیمار کار نیست
 راز ناگفتنی چنان گویم
 مہر صد دل بنور ماہ گرو
 تیرہ دل تیرہ جان خبیث گے
 یارب از شعر من اگر مرے

باز شکر عنایت نتوان
 خاک بے باد کے بلند شود
 فکر او در ہمیشہ نارے نیست
 چون نیامی ز رنجت سویم
 چہ زیان گریگے کند عو
 پوست آدمی و درون سگے
 خوش شود خیر و ش از ان درے

هم نصیبم بده ز رحمت او
 پیش با پکان پیدای میز است
 نسبت بهت جمله شادی و غم
 هر که با خویش تن بدارد جنگ
 منکه با خویش تن بدارد جنگ
 ملک دولت ز کس نمی طلبند
 هر که با جذب حق شود غالب
 چون توان گفت ترک یار عزیز
 اے بسا ولد مہترے کہ مشر
 اے بسا کس کہ از عوام اندوخت
 عارف آمد غنی ز ہر تعریف
 اے دروغا کہ تن ز دروغ گداخت
 باز خود را گرفتیم از سر صبر
 صبر اولی تراست در ہمہ حال
 اللہ اللہ بہ بین نقاست او
 اینجہانت جائے صد افعال
 خواب ابین کہ یک خیال آید
 آدمی فریہ گردد از رہ گوش
 این سراب است آغوش تباہ

یاد من ہم بکن بنوبت او
 لیکن آن پیش شوک حلوائیت
 حاسدان را نشاطت الم
 مے شود با مخالفان یک رنگ
 باو گر کس حسان شوم بکیرنگ
 جنگ از بہر آشتی بکنند
 دل نہ تنہا کہ میکشد قالب
 کہ دل و جان رود برکش نیز
 شد بیک فعل زشت رنگ پد
 بست سال و بیک و چہ ہفت
 عارف پاک جوہرست شریف
 در و مارا معالجے نشاخت
 ضبط کردم دو چشم خود از جبر
 راحت اندر جہان مہند خیال
 ماگمان برود ہر جہانت او
 راحت اندر جہان مہند خیال
 گر خوش بود غم انسزاید
 جانور از گلو و خوردن نوش
 مے نماید ز دور چشمہ آب

<p>بار خود را بدوش خود بردار سروری کم بجو غریبه باش تا ز خبث و فساد پاک شوی رخت انداخته بوی پرانه</p>	<p>وقت غم کس نه خویش است نه یار بخت کم خواهی نصیبی باش خاک شو پیش زان که خاک شوی کاش بر اعمتاد این خانه</p>
<p>بدر خانه از ریگ خشک ساخته اند</p>	
<p>باش اینجا چو مردم راهی شام چو آیدت صبح گذار اعمتادومی مکن ز بهار</p>	<p>گر بهشت برین همه خواهی بامان امید شام مدار هر چه بیایدت بنه طیار</p>
<p>بدر سچو طاوس پرز نقش و نگار</p>	
<p>نفس دیو است و رو جانانه که تو طفلی و بار زین است کفر دین است گریه یار است</p>	<p>صد طلسم است اندرین خانه همه اندیشه و غم زین است عاشقان را بدستان کار است</p>
<p>بدر دعوائے بے دلیل ترک چیا است</p>	
<p>عده دیدن مژده های نورانی جنش با و خواهدش و سنگند دل برومز نکلی است دیوانه زانکه با آگهی ز انجسام اند دیو سر زوزیاد بدجاش یاد داری هر آنچه آخرت</p>	<p>هر چه از تخم صدق نشانی گر بری ریگ را بزرگ و بلند اینچنان دام هست دروانه عارفان بر کنس ازین دام اند سرخ و تابان مبین خدو خاش بهتر آمد که هم ز روز نخست</p>

<p>نه چو شب آیدت برنج و لقب نیم دیگر بسر کشتی بروی دشمنان شاد و یار آزرده گر بدست افتد بجان چه بدست گلبنی را بریده و خار بکاشت چون نیابی چو خود زدی ره پیش گر چه پیغمبرے بود پدرت</p>	<p>منکر کن ہم ز روز جاہ شب نیم عمر تو رفت در خوردی اندکے ماندہ است پس خوروه آنکہ دل بر رخس ثمار شد است ہر کہ دنیا گرفت و دین بگذشت کردہ خویش تن بیاید پیش نیست بے زہد نزوحی قدرت</p>
<p>۱۰ چون تلف میکنی زمان حیات</p>	
<p>در رہ خویش خار مے کاری افضل وار جنت تر ز ہمہ دور تر مے رود نخیل طویل ہر چه دانستنی است میداند پردہ از نفس تو نگر دو باز</p>	<p>اے کہ در گل خان گرفتاری عابد حق بلند تر ز ہمہ گر چه باشد بلند سر و جمیل ہر کہ حق را برائے حق خواند چون ملوث بود نماز و نیاز</p>
<p>۱۱ چون غرض در میان بود بازی است</p>	
<p>بے نمک باشد از اولاف عفا آہنچہ بر مار سد ہم از بریا است</p>	<p>چون ز تو سرزند دروغ و خفا زان خداوند پاک ظلم کجاست</p>
<p>۱۲ شعبان ۱۲۹۳ ہجرت</p>	
<p>دشمن لست زان بگیر کنار</p>	<p>ہر چه دور افکنند ترا از یار</p>
<p>در بیان بیت پرستان</p>	

زین غلط کرده اند ایشان راه
 سنگ شد سنگ راه بیدنیان
 گرمیرو کس بدشت تار
 آنکه او خود قناده است بچاه
 از کجاره بکس نماید بوم
 گر ترا نور دیده اندزاید
 هر که او محو شد بطاعت دست
 چون کنم توبه از وصال نگار
 خانه صبر شد ز درد خراب
 هر که در کار و بار عشق افتاد
 تا بکے محفل شراب کنم
 مرده این دلبر نگارین است
 آنکه مارا بسوخت از غم خویش
 چون رسی بر عمارت از یک گام
 پایه پایه تو ان رسید بام
 شکر کن گر تر از سد ضرے
 گر گناہے ز مردمان پوشی
 صد حجاب افکنی بروز خطر
 آخر الامر سز بجنب باند

که نکرند سوئے یازنگاه
 سنگ افتاد بر دل اینان
 بہتر آمد ازان کہ بزید زار
 دیگران را کجا نماید راه
 دیدہ بوم شوم خود معلوم
 ہر طرف بوی آشنا آید
 دشمنش آن بود کہ دشمن است
 توبہ از توبہ میکنم صد بار
 توبہ را عشق برد چون سیلاب
 سرو پالش ہے رود از یاد
 سر گر انخم بہل کہ خواب کنم
 آنکہ در خواب ناید آن این است
 چہ دہم شرح حال او زین پیش
 پایه پایه تو ان رسید بام
 نتوان بر نشستن از یک گام
 کہ پس ہریدی بود برے
 در نہان کردنش بجان کوشی
 نکنی ذکر آن بہ ہیچ بشر
 زانکہ تخم است و حق برویاند

دلستان هر زمان دیندیم
 لیک هر دم روم بسوی نگار
 جاہل ارباب تو ہمد لے جوید
 تا ہنوز منشا رعیان این راز
 چون نجانم بدستان پیوست
 ہر گناہیکہ در دولت آید
 جہد کن تا ازان خیال رہی
 گریہ و آہ پیشہ خود دار
 علت نیست ہمجو بید روی
 صبر کن صبر نامید مشو
 آہنچہ خوشیتن تو نپندی
 ایکہ در خانہ ماتم داری
 زلف ہر وقت جنبشے وارد
 دست ظالم بریدہ نیباید
 خندہ بسیار کردی ودانی
 ہر کہ او گرید از فراق نگار
 در مجازی نظر بسیار یکے
 خوشیتن را در آرد وصف حال
 ہر کہ در گفتگو و خندہ منزد

در دل افتادہ است صد ہمیم
 گرچہ جانم رود بکوی نگار
 آخرش سوئے جاہلے پوید
 کہ چرا از نگار ماندم باز
 چون دل من باین من آن پیوست
 ایزوت پر وہ تو نہنماید
 تا ز ناپاکی و وبال رہی
 ہمیشے دست گیروت داد
 در دل را بچو اگر مردی
 مکن اندیشہ از سگب غوغو
 بر برادر چہ را ہے بندی
 چون بگویی بکس کہ بیماری
 تا چہ بر من مصیبتے آرد
 تا بکس دست جوڑنک شاید
 ہم بہین ذوق گریہ آجانی
 این شنیدم کہ آخر آید یار
 رسم و را ہے یکے است کار یکے
 تا نگردی چو من اسیر مقال
 حالت صافیش شود پرود

<p>آب رو تو آبرو ما ریخت تمو دے ہزار حکمت ہا</p>	<p>تا دوزلف تو رسم جو را نگینت گر نگروی طلب خرواز ما</p>
<p>لطیحت در بد ظنی جسد طعن</p>	
<p>دست شان در سہا و پا در گل اے بسا پاک و شکل رسوائیت</p>	<p>عامہ را عشق آب و گل در دل لیکن این ظن بد نہ ہر جائیت</p>
<p>عاسو ختم اندرین نام و درو</p>	
<p>ہر درختے تو از ثمر شناس تا نیسارند بر تو رجعت او عیب او از نکوئیت چه برد منتظر باش بد تو برسد شاہد عیب خویش تن باشد عیب جوئی خود از حد باشد دشمن قحب قحبہ بیاشد</p>	<p>مشکلے نیست راست است قیاس دامن پاک را پلید گلو گر پلید است خود پلید بود ور بود نیک و تو بگوئی بد ہر کہ ناویدہ طعنہ زن باشد عیب جوید کسی کہ بد باشد رگ جان کس بہر زہ نخر اشد</p>
<p>عاکر ز روئے شریعتے غم سوزار</p>	
<p>حلمہ آرد برو بدندانے</p>	<p>سگ چو بیند کہ سگ بردانے</p>
<p>عاسکل خود را بہ بین در آئینہ</p>	
<p>منفعل از تصور حال خود اند نکنند ذم نہ پید و عسر و بسے</p>	<p>عارفان را کہ دیدہ ہست بلند تا بخوشد حسد بہ نفس کسی</p>

در سر عیب گوئی انوان
 توبه چون ممکن است و استغفار
 شاید اورست از عذاب خدا
 جامه در دست گافری چورسد
 تخم چون در زمین خود ریزی
 گرد آن میکشی یکے دیوار
 چون رسد وقت آبپاشی آن
 رنجهاے بری شبان در آن
 کشت را آب میدهی بمراد
 کشت آن مالک است این سلام
 گر شهادت بر آید از دهنه
 ما بکشت است اندران دانه
 مالکش بر سر است واقف حال
 گر شهادت بر آید از دهنه
 چون خدائے که آفرید بهشت
 چه گمانے کنی که آن یاری
 این خیال و گمان ایمان نیست
 تخم رحمان فسوزد از سخن
 بسنگر آخر بسوئے کار نرید

عیب خود را عیان کن تا دان
 گر بدی هست هم بدش شمار
 تو هنوز از معاندت بقفا
 وقت چرگینیش تمام شود
 بر صباحه بسوئے آن خیزی
 یا کنی لفتش آنها پر خسار
 فکر آیش بسوزد دل و جان
 خالق در خواب و تو در آب فرأ
 نے زیارت خبر نه از سر یاد
 مشوایے پنجه کار اینجا خام
 هست آن مرد تخم این چمنے
 نبود چون زمین ویرانه
 کشت خود را خود آرد و بکمال
 خاک کن و روان طعنه زنی
 کما از رشت در حفاظت کشت
 و گذار و فسق و بدکاری
 پیش حق ذم مومن آسان نیست
 که بود در ذم نجسینے
 که سروران دین بسرید

باز آنکس که عارفی است تمام
 هر که او خنجر زبان بکشد
 جامه چرگین بین لطف بخش
 پاک اسلام همچو جامه پاک
 هم بلیدش چو جامه چرگین
 شب بر آتش بجوشدش در آب
 عیب جو داندش که چرگین است
 با دوا دان بر وجهش پاک
 همچو مرونب سرو آویزد
 همچو نین حق بمومن ظلم
 آنکه داند سپید کرد بدست
 همه نقصان بخسیند از خامی
 کس جهول و ظالم و قاطم مباد
 بزم برخاست و بر آمد روز
 خواجه در بند نقش ایوان است
 چون ز بنیاد رفت خانه تمام
 هر که دید و نکر دزان آگاه
 مانند انسان که روز اول نرود
 در زمانه بلند و پست کند

فایغ آمد ز لغت دشنام
 او تراز یزید خواهد بود
 که گرفت است گا و ریکیتا
 پرده پوشش است خود رسیدن خاک
 در خشم گا و رصفا این
 تا گذارد تمام چرگ خراب
 و اندر آنجا بسیار نسرین است
 بر سر سنگ میزند بے باک
 لاجرم چرگ آن فروریزد
 مے فرستد هزار در و الم
 بزنگایش امید باید بست
 خامی آمد و لیل ناکامی
 بر کس عیب نا تمام مباد
 ای عجب بین که خواجه است بنو
 خانه از پائے بست ویران است
 ایله هست فکر رفعت بام
 خود بگردست خلق را گمراه
 یک قدم پیشتر از ان نهاده
 در دم از قدم محفل هست کند

<p>تو دہ بر فراخت از خس و گرد تا بہ بنیزیم خاک را صد بار تا براریم سوزنت ناگاہ جست بلیکن نیادش بنگاہ تو بدین لائقی کہ کارت نیست خوش شود چون شبہ بد آرد نہ برائے سپوختن باشد مے نماید بشر زد یوانہ بوئے گل بخش در خمیر گکم از تو غم زد و گر ندارم باک چون بہوشی کنون رخ روشن</p>	<p>کود کے خاک را نسیم کرد گفت آن مرد را کہ منتحل اگر ہمہ بنیزیم خاک کو چہ و راہ سوزن و رزمی فتاد و براہ گفت ما را چنین خسارت نیست ہر کہ او طبع کو دوکان دارو سوزن از بہر دوختن باشد ہر کہ رخت افگند بویرانہ آتش عشق نہ سبحان و دلم برورت او فتادہ ام چون خاک تا شتی روئے مردوزن از من</p>
---	---

یا چہستم ذرہ حقیر و ذلیل

<p>گر چہ عاشق بہ ستر آن کو بند</p>	<p>سخن اہل عشق خود جو شد</p>
------------------------------------	------------------------------

یا عشق ہرگز نہان منے ماند

لغبت نہ خمیر خد اصل اندر علم

<p>آسمانہا ز عظمتش بشکفت نیستش در کمال درخشاں ہم کج لغبت او بیان کرد</p>	<p>نور او شرق و غرب اگر گفت من نہ گویم ثنا بر سم و حجاب ہر سر مو گرم زبان کرد</p>
--	---

تا بعرض است نور او تابان
 چیت نقصان ایشان چشمه بلور
 گر کنی تفت بسوئے مهر منیر
 سوئے بالافت نیا بد راه
 تا قیامت تفت است بر رویت
 کاش مے کشتت بضریت خاص
 اے سگ بد سرتت و بد گوهر
 نفس را کن بزور مروی زیر
 اے سر ذریات شیطانی
 ترسد از خلق هر که خود کا است
 جان عاشق بدست دلداری است
 هر که بسیار دید ریخ کسان
 مرد سالک چرا شتاب کند
 هر که یک ذره آگهی دارد
 اے بتدبیر و عقل خود مغرور
 در جنابش تضرعے باید
 کافرے را حقیر و زار مبین
 دل کافر هم است در کف او
 تا سر جو زشت کنی از سنگ

پیش او آفتاب در نقصان
 چون تو خفاش گریب اند کور
 هم برویت فت نقیض اے بی پیر
 باز گرد و بروئے تو آنگاه
 قدسیان دور تر ز بد بویت
 تا مشرف بگشتمه نقصان
 دور تر از شرافت گوهر
 تا تبرسد زیاد نام تو شیر
 مرد حق را از خلق ترسانی
 بنده نفس و بند درو اے است
 گر بخوابد نه جائے انکار است
 ز دو بند عنایت جانان
 هر که در بست فستح باب کند
 دل ازین دام گاه بردارد
 صید نر و یک را تو جوئی دور
 خود کشاید چون بند بکشاید
 ممکن آمد که میرد اندر دین
 چه عجب گرفتد نگاه برو
 نماید و نیند از دل تنگ

۲ من ندارم و بی بجز تو تراسر

مرد

شاید آمد پر حقیقت زاید آمد مدعی

از دو شاگرد خود صد مدعی باطل شود	
شایدی را دو کس بود بسیار تا نگردی ز سر کس آگاه هم کلاه هم سر از عنایت آوست خود بخود کوزه گے شود طیار خواندش صاف صاحب عرفان چون بگرد و عمیق و پهن و دراز خود نگرد و عمیق و پهن و دراز که تو خود آمدی بخوش و خروش پنجهن بین بسوئے وقت ملک خود کن از قلب خویش استفتا که تو از خود بیامدی بجهان	مدعی گر بود دوست هزار بدگمانی مکن بکار تباه چون کنم شکر جو و منبت دوست دست گلگو بکوزه باشد دیار نام گلگر خشم بود پنهان گر نه مالد خشم کف خم ساز گل شود خم ز صنعت خم ساز چه شهادت دید ترا دل و پوش یا بفرمان و حکم قادر پاک نظرے کن تا لے و سر ما چه شهادت دید ترا دل و جان

۳ با کسے دیگرت فرستاده است

کار و ادار نیست بر یک رنگ ملح او ستاد کند نه زوانکار سر بر سینه بنجاک افتادم گر برد او قنند هر دو بچاه	گاہ راضی بصلح و گاہ ببنگ صنعت او ستاد و نادر کار بر درکش جامه چاک افتادم کور کے کور را امنس اید راه
---	--

<p>چه دید آنکه خود فروماند دل تپان از فراق و دید برآ نشدی یکزمان تو عنخوارم سو ختم نادی تو در کویم کنج خلوت شد است نمکده ام گر تو راضی شوی زمین آجان آخرت نیز چشم و گوش بود لئے تماشا تہ نہر و باغ و عیون</p>	<p>کے اسیر سے اسیر بر باند ہر دم جانب تو بہت نگاہ از فراق تمام شد کارم مردم و تنگ رستی سویم دست بہت بد امنت دہ ام مردم نیست مردم نقصان این تغافل خلاف ہوش بود راہ لذت بود نشاط درون</p>
---	---

یا اگر ملائت بود طبیعت را

<p>کہ در و مشرودہ لُصیب تو گشت کہ دران بر دل تو آید داغ</p>	<p>چون بہشت برین شود آن شبت بدتر از دوزخے شود آن باغ</p>
---	--

یا جائے شادی اگر چه نیست در جہان

<p>ہر چه بر با است ہم ز کردہ ما است امتحان کم کن ز دور بہ بین با سبب چون نہ تو مطلب یا باز آد بروئے کار شکست تا فسادے تو بر تو گرد و فاش کہ دو صد حیلے شود بے کار کہ تو اند نمود ایمان سلب</p>	<p>در گہ یار و و تر ز جفا است ما بہت این نہ گیسو پر چین گر نہان نیست ناقض الاسباب سبب سنجہ میبود در دست چند روزے باہل باطن باش دیدہ باشی چشم خود بسیار چون خدا خود بود مقلب قلب</p>
--	---

این نباشد بدین عشق و وواد
 درو و عالم وصالش است مراد
 هست از مار و موش صد خطرے
 میشود باعث ہلاک ہمین
 بر سر گور دل فشانند آب
 دل نیار آمدت بران زینہار
 خود ز نفس خودت شکے خیزد
 شد بچل و بزاوشیر زبان

لے کہ داری بدل ہزار مراد
 ہر کہ از صدق دل بجانان داد
 بچتہ مرغ را از ستمہ سے
 گرفتہ وقت از قضا بزین
 دل من مرد و دیدہ بخواب
 چون خلاف خرد بود گفتار
 گر سخن با خسر دنیا میزد
 گر کے گویت کہ حمل فلان

علاء بیقین گوئی اش کہ ولد زنا است

تردید شریک با تمثال

نستے خود کند بذات خدا
 گوید این حرف را بنا دانی
 در حقیقت خدا نش انگارو
 آنکہ مے و نیش اب و انخوان
 آنکہ ہم پیشہ تو هست و شفیق
 آنکہ از خوردیش ہمے دانی
 یا پدر نیست مر ترا پیر است
 ہمہ عادات چون بشر دارد

گر کے اندرین زمانہ ما
 با وجود صفات انسانی
 کیست آنکس کہ باورش دارد
 گر کے فی المثل زیر ہمنان
 آنکہ ہم مکتب تو هست و رفیق
 آنکہ اورا بسفرہ بخورانی
 آنکہ خود ما در تو یا پدر است
 آنکہ زن دار و دل پر دارد

با تو مسکن قریب تر دارد
 آنکه یار تو از تدمیم زبان
 آنکه بسیار دیدی اش نالان
 آنکه یارت بشهوه گنده
 گر کنون او پس از زمان راز
 گوید از خبث من خدا هستم
 سجده باید مرانه دیگر را
 جبر و سختی کند برین هر دم
 چسبیت ایت بگوزدانش و داد
 یک گس هم نیا فریده بدست
 صد پیمبر خدا فرستاد است
 همچنین مگر تعصبت نبود

خانه با خانه در بدر دارد
 حق صحبت ز سالها بمیان
 پیش او ستاد همچو بدجالان
 هم شریکت ببازی و خنده
 در خدائی قدم نهی لفسد از
 خالق هر بلندی و پستم
 بت گده را بسوز و زود بیا
 که پرستش مرا کنید هم
 او خدای است یا ز اهل فساد
 لافها میزند چو مردم مست
 لیکن از ما ورے نه خود ز ادا
 بنگر آن عهد را چشم خرد

علا این مراتب که گفتیم تمام

فرض کن این خیال در دل خویش
 نظرس کن تا ملے فرما
 بندگان اسیر حرص و هوا
 هر که حق و چشم حق بین داد
 چون زن قصبه ترک شوهر گفت
 پرده خلق پوش تا ستار

که تو هم بوده ز ظالم کیش
 خود کن از قلب خویش استغنا
 چون خدای شوند هر خدا
 نشود این عجزه را دادا داد
 میشود هر شبے بعد کس حفت
 پرده ات اپوشد از اغیا

نیک گری بهین دنیا
 بے حقیقت و پاپس نبود
 هر که دور از رخ دلارام است
 حالت خسته ام چه میپرسی
 گرگ درنده در درون داری
 جمله قرآن سچ کشد نه بجز
 مهربان است آنکه قادر است
 جمله قرآن سچ کشد نه بجز
 جمله قرآن دو ائے علت است
 بر سر نفس پاسبنه و بیا
 هر که باشد دور و زاو چو یکے
 مایه وقت را گرامی دار
 هر نفس گنج بی شمار بود
 یکدمے گرفت شود از مرد
 با خودی رونمے منساید یار
 چه فرومانده بخاک نژند
 بگذار از چون چند در زردان
 کاش دلبر نکرد رفع نقاب
 دم بخیز و وفار دلبر زن

شد نمونه پئے سزا و جزا
 هر چه پندی چو درد سز بود
 خود تو دانی چه تلخ ایام است
 در دو پیوسته ام چه میپرسی
 غفلت از حال خویش چو داری
 از ره راست چون قنادی دو
 چشم نه بر خدا دل تو کجا است
 دیده بکشا بسوئے آن بنگر
 چشم بکشا تصور تو کجا است
 با خودی چون روی بسو خدا
 در خسارت قنادیش چه شکے
 بیم از رهن و حرامی دار
 داندش هر که بهوش یار بود
 خیر و اندر دلش از ان صد
 صدق گر باشدت بیار و بیار
 پائے سمیت بنه پرخ بلند
 تمانه حدیے بماندت نه کران
 رفت عمر عزیز با سبحاب
 و از همه کار و بار دل بر کن

زندگی از برائے یار خوش است
 کاہلی در امور شرح متین
 شد تلف در ہوا ہمہ خرمن
 دل نہادن بدین سراجہ دون
 یا بدین باش یا بدنیاباش
 ترک دنیا نخواہد آن دادار
 مرد را طفل وزن قلب سلیم
 لیک چون پائے بند شتاباشی
 روئے تو بسوئے طفل وزن باشد
 یارب آن رو بجواب نہائیم
 اے دریغ آن صنم کجا رفت است
 ہر کہ اکنون کند چنین دعوائے
 کس نہ بنیم کہ رویوے آرد
 نفس خود را بدہ بزور شکست
 ہر طرف جستجو بدار و تلاش
 یار پیدا شود در ان بہنگام
 ہر کہ گم گشتہ را بجوید باز
 تانہ کار دولت بجان برسد

در نہ مردن ہزار بار خوش است
 ناگہانت بر دہرون از دین
 خواجہ در دل بسنجش صدین
 عاقبت میکنند ز دین بیرون
 نشود مجتمع معاد و معاش
 آن بخوابد کہ الفتش بگذار
 نکند منع از خدائے کریم
 فارغ از عشق دلستان باشی
 بر خدا جوئی ات سخن باشد
 تا مگر اندکے بر آسائیم
 رفت و بنگر بمن چہا رفت است
 کہ من استم خدائے خلق و راک
 در حقیقت خدائش انگار و
 پیش زان دم کہ بر تو بازودت
 حرب خدعت بود تو سادہ ہاش
 کہ تو گردی نہان بعشق تمام
 گم کند خویشتن در آن تک و تاز
 چون پیامت زد دلستان برسد

دین مقام

عشق بازی است لعب بازی نیست

بر تو کیذره عنایتِ دوست
 تانہ از خوشن جہا گروی
 تانیا فی ز نفس خود بیرون
 تانہ پیچی کسرا ز ہوا و ہوس
 تانہ بندی کمر مہر و وفا
 تانہ باشد دولت چو آئینہ صفا
 تانہ چشمت ز خلق برگردد
 تانہ پشت آوری تو بر عالم
 چون دہندت بکوئے جانان راہ
 آفرین کسے مجواسے جان
 این تصور ہم از عنایتِ او است
 با اسیران نفس بدست را
 بسوئے اخلاص نیتِ در دل ما
 اینچہ بیدینی است شہادت و شہید
 تا نظر نیست بسوئے نگار
 کسے ز تہی سواد برگردد
 از فساد مواد مے میسر م
 نکند ترک نفس من کین را
 دیگران را چہ پسند ما بدہم

بہ کہ از جہد ما کنی ہمہ پوست
 تانہ بر یار خود مند اگر دی
 تا نگروی بعشق او محزون
 تا نتابی چو طفلک لے کس
 خدمت آری بصدق و سنجبا
 پر بعشق و ہنی ز لاف و گرفت
 چشم و گوش تو کور و کر گردد
 فارغ از بدح و خیمہ انہوم
 آن از مشکلات رہ صد آہ
 این تصور بکن کہ مرد جهان
 ورنہ ما را سہن نمانی خواست
 گندمے بر کف است مہولہ را
 خود نمانی است جملہ حاصل ما
 خادم عمرو و فرودخواہ ز زید
 کسے دہندت گذر بکوئے نگار
 چون بشوئی سیاہ تر گردد
 چیت آخر علاج و تدبیر م
 آزمودم ہزار بار این را
 منکہ خود پسند مردمان شدہ ام

مدحت مردم انتظار کند
 زیر خاک تر است آتش تیز
 نه خمر و نه زبانی کند نه ریا
 اندران راه صد خطر باشد
 کار دار در بدح و غرت دست
 هر چه گوید طفیل او گوید
 میکند مدح و وصف خواج تمام
 هر سر مورین منت اوست
 که در عقل و لطف و برهان را
 گر کسی را بسوسے خود خوانی

هر که او جوهر آشکار کند
 نفس کے میر و از جدال ستیز
 هر که دار و غرض بغیر است
 لیک بر نفس چون نظر باشد
 هر که او دیده بر ارادت است
 یک جوے نام خود نمی جوید
 میر زو جامه و قبائے غلام
 این زبان هم رو در جنت دست
 چون ستایش نمیکنی آن را
 کافر است و منق و نادانی

در خدمت کبیر

تیر از خاک و مار و سگ باشد
 خاکساری ز طبع انسان است
 کبیر او پر تو ننگار بود
 نه تکبیر که خود منافی است
 بنده حکم بادشاه بود
 پیش مخدوم سر نه جنباند
 که خلوصش شود بشاه عیان

هر که را نخوتے برگ باشد
 این تکبر خواص شیطانست
 هر که محو وجود یار بود
 کبیرش از نشان کبیری است
 هر که خواهان قدر و جاه بود
 خدمت آرد چنان که تواند
 روز و شب کوشد از ته دل جان

نفس میر و تباہ شکل شہی
 چون قند پر تو عنایت دوست
 خلق گوید ز نفس تا زہی
 آن درست است لیکن ابدل حست
 کوشش خام ما اثر نکند
 رہ و سہدت لفضل نہ بطلب
 بگر آن را کہ سوئے طور اشتافت
 عاشقانرا بغز خویش چہ کالہ

تا نثار بد ز نفس خود زہی
 دل بگرد و چور و غنہ در پوست
 نشوی باریاب بزم شہی
 تا نیایی ز نفس نتوان رست
 کے رہد کس گرا و لظہ نکند
 بے طلب گز بخواندت چہ عجیب
 سوئے آتش برفت و نور یافت
 عزت عاشق است عزت یار

علا کہ دلا رام خوب رو باشد

خطبہ کتاب نعمۃ الیاری

کیمیائے است حضرت دادار
 ہر سر مو گرم زبان گرو
 سرو پا تم تمام نعمت اوست
 ہر چہ بینی بما بفضل اوست
 صدق یاری است در وفاداری
 چون وہی دل جمال صوری را
 جان بلب آیت بفرقت دوست
 صحبت فاسد و حدیث سن

ہمہ ہمیش منبر کہ شاہش یار
 شکر جووش گنجابیان گرو
 چون شمارم ہر آنچہ منت اوست
 کفش و پار و کلاہ و سرمہ زواست
 مان اگر کردہ تو نگذاری
 نتوانی دے صبوری را
 مے پسندی ہر آنچہ مرفی اوست
 میشود مرد را ز بیخ افکن

فرسخا شعر و شاعری بگذار
ترسمت در عمل زیان نبود
چون ببردی حصار خود بز نیم

یار و لبر طلب کند کردار
بهره تو همین زبان نبود
دست بردست یار خود بز نیم

در بیان عمل

کاملی در اطاعت فرمان
این شیاطین پُر زلاف و گزاف
تا ازین راه نام خود جویند
بسیچرانی که نقد چشم که بخت
هر که خوف خدا می دارد
هر که از جذب حق گذار و کار
همت چست دار و قصد در دست
کار فقر است کار جان دادن
جان درین راه نثار باید کرد
تا توانی دل سلیم بدار
گر زوق تم شهان خبر یابند
خلق را سوئے حق بخوان بخود
چون دهند چشم بر حق دار
چون پیدا است کار عمر و حیات

باشد از جهل قدر آمر آن
شرع را میکنند استخفاف
کس نداند که نجس و بد بویند
آنکه خود را ندید و راه نشناخت
بیچ خوفی بدل نمے آرد
زندگانی کند سیاه و بهار
که بود شوم بخت مرد دست
نه بدست او قند زنان داون
در سر کار یار باید کرد
عجب و کبر و ریاء بدل بگذار
از حسد سوئے من عنان تلبند
بر سلیمان بناز چون بدند
تا نیفتی بحجب و استکبار
تا توانی بسیار گیر ثبات

آنکه او آفتاب پیدا کرد
خال و خد تبان ز صنعت او است

ماه و صد آنجسم بیدار کرد
چشم خوابان دست قدر او

در بیان حسن الہی خطاب موسیٰ علیہ السلام

گفت اے سوخته بعشق فرزند
اللہ اللہ چه طلعتی است خوشتاب
تاب دیدار من نمیداری
حسن او میکشد بجانب خویش
حسن او همه را در خشان کرد
حسن او عقل را صفائی داد
حسن او حسن داو انسان را
حسن او نور آسمان و زمین
حسن او هست جاذب دل تن
در جمالش ملاحتی است عیان

حسن ما را نمی توانی دید
که بیدار او نیاری تاب
عقل و هوش او قدمت به پکاری
حسن او جاذب تو از پس و پیش
حسن او ما هتاب تابان کرد
دیدہ را نور و روشنائی داد
در بیکدانه کرد زمین را
حسن او حسن کیش و ملت دین
بچو آهن ربا است بر آهن
که کند موجان عالمیان

در بیان استقامت

استقامت نشان نیداری است
استقامت چون که از رویا
گر چه سوزند یا کنند بلاء

دین بجز صبر لاف و غداری است
پا بنجد ترا الصبر آزار
بیعت از مردمان نیاید باک

صدا بلا بر تو اندکے گردو با وفا باش و مستقیم احوال	غم و شادی ترا یکے گردو تا کند رحم ایزد متعال
---	---

معنی ایمان

<p>حفظ سنت ادا حکم خدا ہر کہ ستر تابدا از شریعت دین چیت ایمان اطاعت احکام زرگس مست او شکارم کرد گر چه پشت ظاہر او دشمن جان مادرین کار و بار منے مگریم زود از عرف مانے درویشا ہر کہ را میرسد زبان زوال ہر کہ خورد اپرستد از سخت تا نہ خیزی تو از رعوت و جاہ دیگر ان را نظر بگردار است بت پرستی اگر نمے شاید ہر کہ سوزد بفرقت یارے نیک کار است نزد اے کون ترک یار و اطاعت اغیار</p>	<p>ہست مفر شریعت عزا بر سرش خاک بر پیش نفرین ماند اندر شعائر اسلام یک نگاہش تمام کارم کرد چشم او بود سوئے من بنیان خواہش و رائے یار من کریم مے ہند پیش عامیان و کان نقد کام او برون ز مقال رہ نیابد بحضرت عزت نکنند یار جانب تو نگاہ نظر ما بفضل و ادا دار است بت ما را پرستے باید دانند آن یار در و ما با سے ترک حق سنگ پرستیدن زین تبر حیت اگر شوی ہیشا</p>
---	---

آن دلے کز دلے نگیر دراه
 صبر کن بر غم و الم تا یار
 عادتش نیست اینکه بگذارو
 هر که از کار ماند کارش شد
 تا تو هستی اسیر خود بینی
 گیر و انسان بعد صاحب را
 شرم کن زان فساد که دام
 نفس خود را بیایست افکن بست
 همه عالم بخدمت و کار اند
 هر که ا فطنت است محکم تر
 شب نذار و امید صبح بدل
 آنکه درویشی اش پسند افتد
 ممکن آید که دوستان خدا
 تا بسیرت نباشدت بکمال
 تا شنیدم که هر دلبر بس
 آن کس را همیشه وقت نکوست
 لذت نیست بچو هر بار
 طمع خوشدلی بجز دلدار
 ابلهان را برفق بند بده

ع
 در آخر همان
 ردی تر حال
 است که در ابتدای
 سید اشقی ۱۱

اغلب آنست کان لجم است یه
 دست تو گیر و از گرم یکبار
 نظری کرده باز بر وارو
 در تجارت نزدیک هزارش شد
 در صفت قرب قدس نشینی
 مرگ از هم جدا کند ناگاه
 در چنین شبی با قول شام
 پیش زان دم که نفس باز بست
 تا دل یار خود بدست آرند
 دار و امید ز لیکن کمتر
 نشود صبح و شام را آمل
 قدر او نزد حق بلند افتد
 فاستقانه بوند چهره نما
 در خلایق تصرف است وبال
 دیگرم الفتی نماند بکس
 که همه وقت یار و در دل او
 عشق و زرد دل از همه بردا
 گر چه داری هزار گنج مدار
 حنظل تلخ را بقتند بده

اصل این کار یافتن باشد
 حال باشد نشان ره نه مقال
 ممکن آمد که دیو بد کردار
 دزد از حرفهای درویشان
 اے بسا کلب نفس و سمیت
 گر بگفتار باشد کک کائے
 فضل تا بد بوقت خود چون بلور
 چون تبا بد ز شرق مهر شیر
 همچنان دین حق چو مے تا بد
 اے برادر نماز آن مستور
 شرط صحبت بود که بے صحبت
 لیک شرط است صحبت وید
 آنکه در بارگاه سلطانے
 بور و رنگش نهان نمے ماند
 چون نهان ماند آن دل بریان
 دوستے رانے یک نشان باشد
 کشته عشق زنده است مدام
 نام میت بمانند او از است

نه سخن هرزه یافتن باشد
 در مقال کسے بند خیال
 یادوار و دوچار خوش گفتار
 فخر جوید از ان چو بدکیشان
 مینماید چو اصلان ز برون
 کار فرسخ نکوشد بایے
 نه بکوشش نه از طلب بزور
 نرود باز پس بشر شیر
 کس نیارد که رویے آن تا بد
 آنکه باشد ز عشق غرقه نوز
 شناسی ہی و پر حکمت
 چند روزے تر قب الوار
 دار و اندک تعلقی نمانے
 حائل اورا شناسد و داند
 که بیارش شده بتعلق جان
 صد نشانش بروعیان باشد
 زندگان رامنہ تو میت نام
 که برین نام ماصد آثار است

در بیان دعا

<p>بر سخن هاشم نور می تابد کار مردان صبوری است و دعا</p>	<p>چون زبان زنگ صدق مجاید چون شود دل اسپرینج و عنا</p>
<p>عنا بندگی را صبوری است نشان</p>	
<p>کام یابی و دل صفا بکنی بر دل و دین تو بلا آرد به سر کوسه یار سر بازیم خون بریزیم و سخن رو گردیم شهره شد در غم تو فوخی ما دل و جان را همه بتو دادم قدم اندر گزاف نازده ام دیگر از عیش هائیسار و یاد که ترا کار گل است به پیش ما توانی و می مشوغا نسل</p>	<p>از ره صبر گر دعا بکنی عجالت اندر دعا زیان دارو خنک آن دم که با قضا سازیم ره دشوار عشق بنور و ایم دلبر از ره کرم باز آ منکه از هر دو عالم آزادم از تو بسیار لاف نازده ام آنکه در دمی بجان او افتاد خواب را دور کن ز دید خویش هر دم یاد او بکن از دل</p>
<p>شربت سحر چینی در اصله الله علیه و سلم</p>	
<p>شربت عذب رنجند بکام</p>	<p>از تو صد نشنه ای امام انام</p>
<p>عنا ای بسا دل که کرده سیراب</p>	
<p>که چو تو نیست هادی دیگر قفل هارا شکست با تو و دو</p>	<p>فضل تو این بس است آسرو کشور دین بنام تو نمک شود</p>

عاهه که توست خواند و آخیل

<p>گر با لطف بنگرند در آن زشت میان صبیح از تو شدند دل سیالان شدند ماه منیر مدح او آید است در قرآن که شدند از تو کامل الانوار جان فشاندند و مرد فرود شدند</p>	<p>این سخن را ثبوت آسان بے زبانان فصیح از تو شدند کور چشمان ز تو شدند بصیر اقتداء تو هر که کرد بجان حق ستود است بندگان بسیار صاحب زو عشق و درود شدند</p>
--	--

بعد ازین حتی المقدور در تعریف صحابه رضی الله عنهم سخن انشاء الله
خواهد تا فضیلت درجات پیغمبر خدا و تاثیر تقلم معلوم شود

<p>در کلیم کهن بسر بردند که مس نشان شد از تو ز عیار آنچه ناید بوسم آن گشتند</p>	<p>هوس سیم و زر ز سر بردند صد هزارند این کسان بی دوچار در تجلی حق بهنسان گشتند</p>
---	--

الحمد لله على ذلك

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَآلِ سَيِّدِنَا
وَ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيمَ وَآلِ
سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

نعت نبی کریم صلی الله علیه وسلم

<p>گر تبا بد چو ماه نیست شگفت</p>	<p>گوشه دامن تو هر که گرفت</p>
-----------------------------------	--------------------------------

نقد جان زیر پست افشانند
چون تو دیگر نمنی و سبب نشان
حسن آن عاجز از بیانم کرد
قدم صدق را بخلق آموخت
که ازان تا به دور شد خوشبو
این اثر را کسے کجا دید است
مردگان را امید در تن جان
عقل و تقویٰ بد او از تو خدا

خون خود در ره خدا را نذند
آن معلم تویی که در دوران
شرح خلقتش کجا تو انم کرد
عالمی را بنور حق افروخت
بود عطری لطیف در دل او
مردگان احیات بخشید است
گل و گلزار کرد خارستان
دورستان جهل و شقوت را

اللهم صل على سيدنا ونبينا محمد و آل محمد كما صليت
على سيدنا ونبينا ابراهيم و آل سيدنا ونبينا ابراهيم
انك حميد حميد

دیگر لغت پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

بار او شان گرفت برگردون
دید آئین مهر و شفقت او
نقش زد لا اله الا الله

از پئے شان کشید ریج و سخن
حق تقالی چو در رسالت او
بردل مشرکان سینه سیه

در تعریف صحابه رضی الله عنهم

مهیبط فیض نور خاص شدند

از خود و نفس خود خلاص شدند

که چنان داشتند پیش از آن
منقطع از تمام حرص و هوا
باطن از غیر یار بگسیخته
پاک شد از عیوب گوناگون
سر برآز کبر و دل پر از اعجاب
فارغ از دین و از خدا آزاد
همه تر دامن آن و آلوده
چون بیاوردشان از آن گرداب

گر تامل کنی بحالت ایشان
بعد از آن چون شدند مرد خدا
در خداوند خویش دل بسته
دلشان زان رسول پاک روشن
بود در جهل و کفر سخت اعراب
پشت در پشت پیشه شرک و فساد
کج و لان در فساد فرسوده
اثر صحبتش بر بین که شتاب

بممتبدل شد آن همه عادات

و از خود و آرزوئی خود مرنند
در سر حرص و آرزو نفس تباه
خادم معده هائے آگنده
پشت پایے برین جهان بزوبند
غرقه بحسب نور گردیدند
کارشان میسل کرد سو بهی
همه تابان شدند چون اختر
ماه گشتند ز آفتاب ازل
نور هائے نافت ز لوج جبین
بے توقف خدایش آید یاد

میوه از روضه فنا خوردند
نامه از شرک و کفر کرده سیه
روز و شب حرص و آزار بنده
خیمه بر اوج لامکان بزوبند
ساکنان حضور گردیدند
تا شدندش بجان زمین و آسمان
صحبت پاک او چو کرد اثر
ظلمتشان بنور گشت بیل
جان منور شد از معارف دین
هر که بر روی او نظر بکشد

بود این مقتضائے نور خدا
 چون شد آن نور پاک شامل شان
 دور شد پرده های ظلمانی
 اندران کوسیا اگر مردی
 خاطر شان بجز پنهانی
 از دل شان نشست حریفان
 سینه شان ز غیر حق پرداخت
 روی شان از تان بحق آورد
 همه با داد بندگی دادند
 دین اسلام را علم گشتند
 مصطفی بود گنج پر گوهر
 ابله چند و روزی دین
 مصطفی بود آفتاب رشاد
 دل بکیا با خدا بستند
 در رضائے خدایه بد دیدند
 جان و اموال را فدا کردند
 بدر کامل شدند هم در بدر
 نقش حق زینت نگین کردند
 احمد زان شمع لے بره بردند

که دل شان ر بود از دنیا
 تا وقت از پرده بدر کامل شان
 شد سراسر وجود نورانی
 در بدر کو بگو چرا گروی
 کرد مایل بعشق ربانی
 کرد همه از خالق دل و جان
 از مئے حرف عشق بنمود ساحت
 همه را حله های نور سپرد
 بر حد و وضای استادند
 کامل و راسخ القدم گشتند
 صد در و در خدا بران سرور
 غرق در شرک و مور و تقرب
 دیدنش از خدا باری یاد
 خاطر از غیبه یار بگفتند
 دامن از خود تمام برچیدند
 کردنی با همه ادا کردند
 در جهان یافتند پایه صد
 روی همت بسوی دین کردند
 در جوار خدا پناه بردند

صد در فیض بر اکتشاف فراز

باوشان داد از حقایق راز

حال عرب قبل از بعثت پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

غافل از روئے آنکه بے ماتم
زد قدم بر حقایق اسرار
شد قوی در قوائے روحانی
نفس خود از میان بیرون کرد

دل نهاده بچیزهای نثرند
هر یکے شد ز فیض بر خوردا
هر یک از وی بفضل ربانی
هر چه کرد از برائے بیچون کرد

نعت پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

هست رشخ و گرد راں گفتار
بنگر آخر چپان بدل شد رنگ
منظر حق شدند و پشتے دین
زنگ ویرینه راز و دو تمام
بر دل شان سر ابر تو حید
مردگان را اصلای جان و دم
صد خبر از حوادث ایام
نے فرزون شد ز گفت او کاست

الله الله چه رحمت از انوار
باچنان سیرت کج و دل تنگ
در دور و دور از ان رسول امین
از دور و نهائے عاصیان بام
تفاوت از صحبتش بفضل مجید
گنج اسرار را نشان در داد
داد پیش از وقوع خوب تمام
همه بروقت ها خود شد راست

ذکر کفار که ایشان را بمحزبه بوده قرآن مجید گفته شد

سالها محنت و عنایا برونند
 محنت و رنج ضائع شد آخر
 باز ناید جا درین دوران
 متجامل ز رتب نبوی
 غضبه بین که خوش بدین کیش اند
 بود وقت ظهور آن جواد
 آن دو خصم یهود و نصرانی
 بود محتاج ثالث با بخیر
 خواست حق تا شکوک بردارد
 مصطفی را که منصف است این
 تا شهادت بران دهد که سبک است
 حق نماید فرا بنخاص و عوام
 جوش زد عدل و فضل ربانی
 نیز بود این سبب که در دوران
 از عرب تا به هند جمله نام
 در عرب بود بت بعربی نام
 در خیالات پوچ شان این ظن
 عزت و پایه و وقار از دست
 هم در ایران زمین ز جهل و عما

و از سر کفر غصه ما خوردند
 باز ماندند منقعل چون خر
 که حیا شعبه است از ایمان
 تفت ز زمان بر چراغ مصطفوی
 و از خدا هیچ گه نیندیشند
 هم عالم پر از مواد و فساد
 یکدگر را چون دشمن جانی
 تا شود قاطع خصومت و خیر
 همچنین در نزاع مگذارو
 کرد مرسل بر آن نصرت دین
 بنماید به گمران ره راست
 باطل اندیش را و هد الزام
 تا بر اسیر رسول سبحانی
 چون خدا گشته بود قدر تبار
 خواستند ز بت حواج و کام
 در گمان عرب سراسر اصنام
 که همه عزت است زیرین الکن
 خیر و خوبی و کار و بار از دست
 آتش افروخته بجای خدا

سهند هم نام بت عظیم نهاد
 خوشتن راز حق جدا کرده
 غرض این جمله شهر و ملک و دیار
 یک تنه هم نبود در دوران
 همه دور افتاده از ره راست
 غلبه حق بچشم سر بنمود
 اندر انجبا که نیستی با ما
 بخت گز نه تو کشادی در
 خلق و عالم پرست در دوران
 دلبر افار غم زهر غم و سبند
 آن نگه گردودش ز بچران خون
 چون شود کم ز پیش خود دلبر
 پیش زان کست جدا کنند از خلق
 جهد کن آنقدر که غیب بر آید
 جائے تو نیست این شکسته سرا

رازق و خالق و کریم نهاد
 بنده همچوئے خود خدا کرده
 بود زشت او قناده چون مردار
 که کند طاعت جدا ایگان
 همه طوفان لوج را میخو است
 سوسے آن یک خدا در بکشود
 چون تبرسم زرنج و در و عونا
 جان کنم در غم تو زیروز
 گر یکے من تلف شوم چه زبان
 بے تو دیوانه ام نه دانستند
 چون تو اند شکیب کردن چون
 شرط عشق است جستنش در در
 خود ازین مردمان برو کشد لوق
 در صرم دولت نیابد جا
 اندک اندک بکش ازینجا پا

بیان آن عارف که هر چه آید میجو و مقتید و طوع طعام نیست

همچو شخصه که بود فرزندش
 فی الملش گر مسر عفر آرنش

قرۃ العین و یار و لبندش
 یا کباب و رغیف بد بندش

یادگر نعمتی کبیر آرند
 مردود تیر بر روان پدر
 لقمه در دست دل برنج و عناب
 میخورد لیک دل در آن نه پرک
 بهر او خوش طعام می آرند
 کم خوری هست آه زهد و عناف
 این طبیعت به بخشش داور
 گر چه او میل سوآن نکند
 نفس را نیست اندران بر سر کار
 خسته از هجر رولے دلدار است
 بهچومرده شده بفرقت یار
 گر فزون هم خورد از ان چه ضرر
 از پئے یار او فتاده بنجاک
 اکثر او ذکرها دم اللذات
 کم شود شعور نفس او هر آن
 وان همه بارها و اتقائش

یا بخی و نبات و شیر آرند
 عاشقش بود این شکسته جگر
 گریه با میکنند بوقت غذا
 نیستش از طعام خوش چیزی
 چون طعامش بنام می آرند
 گزیناست چنین طبیعت صفا
 هر که نفس پاک شد از شر
 بعد زانش غذا زبایان نکند
 اینچنین او اگر خورد بسیار
 یا چنین دان که عاشقی است
 روز و شب در غم وصال نگار
 گر طعامی بیابد از دلبر
 بهچنین کمالان طینت پاک
 گفت پیغمبرے ستوده صفا
 هر که غالب شود بر و غم جان
 موت را یاد دوار در لپوالتش

حال اولیاء اللہ

وازیرون احقر و پریشان حال

از ورون وصل حریم جلال

فارغ افتاده از بهیم کم پیش
 کس بسروقت شان ندر و راه
 فخر شان در وصال یار بود
 ز رنگ درد زحق مزاجم شان
 پاک از لوث نفس دیده دل
 از غم و درد یار گشته کباب
 چون سحر که ز خواب بر خیزند
 پشت پابر سر جهان زده اند
 غرقه بحر وجد از انوار
 ریزه ریزه شد آگینه شان
 دل و جان در رهش بکار آمد
 جان نهادند بر کف از پئے یار
 آنکه کارش شد آسوز و گداز
 همچو من بید لے مرا باید

مست روی نگار جانی خویش
 که نهان اند در قباب آگه
 صدق و صبر و ثبات کار بود
 از و خاک است پیش شان بکسین
 یار کرده بدیدگان منزل
 آتشین دم و لیکه دل چون آب
 سیل از دیدگان فروریزند
 خیمه بر کوهی دستان زده اند
 نقش هستی بنیست جلوه یار
 بوسے دلبر و مدز سینه شان
 خانه خالی شد و نگار آمد
 دل بریدند از جهان کیبار
 یار گم کرده را بهاید باز
 کار من با تو بر منی آید

عافرت تو ننگد در خونم

کمالان دیده اند دنیا را
 آخرین دم چو جان بلب آید
 طلب عزت و غنا و مراد
 بندگی هست بے مراد شدن

که دران میل دل خطا است خطا
 این خطا نیز بر تو بکشايد
 این خدائے هستی طریق عباد
 برضای ملکشا و شدن

بر حد و دوش چو قطب استاوند
 بر دباری و حلم خو کردن
 یک گل از باغ حق شکفت بنویز
 که کند ترک حق برائے جہاد

دل و جان بہر عزتشن دادن
 ہرچہ کردن برائے او کردن
 باش تا بنگری بہا چو روز
 خاک بر روزگار مشرک باد

تعریف صحابہ کرام

دل بیکبارگی بحق دادند
 اختیار مہاجرت ز وطن
 صرف زور و توان خود کردند
 ہچو مے خوار کان خروشیدند
 مے چکد زان مرا بیع و اطلال
 دل پاکان کشیدہ شد سوز

از تذلل بنجاک افتادند
 کردہ از بہر ملت روشن
 بذل اموال و جان خود کردند
 از مئے حروف عشق جو شیدند
 تا کنون نور صدق و صبر کمال
 وہ چہ گل و وہ چہ خوشبویش

علا مشک او فرزنداروان خوشبو

نعت مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم

خوئے خوش ہچو پایمین و سمن
 پہلوان خدا شہ لولاک
 پر ز اشکار رحمت و برکت
 پر ز خوشبوئی راستی دل و جان

سیرت راست ہچو سرچمن
 نور ایمان چکان ز دامن پاک
 مصطفیٰ بود و وحی حجت
 سیرت پاک چون گل و ریحان

ذات او جمله درواجر بود
 از ازل بسته به مشیت اوست
 نشود هیچ جنبش و سکون
 تا شوی گوهری بود کمال
 صد هزاران درود بر جانش

همه اندام او معطر بود
 هر چه بینی بدست قدر اوست
 تا نباشد ارادت بچون
 دل و جان پاک کن چو آن لال
 بر همه هست جود و احسانش

عاشق و ادرا چون بجا آریم

تا یگانه شوی چنان که نگار
 پیش رویت همان شود لیا
 بهر اول بریده از کونین
 راحت و انس با خدا گیرد
 نه ببدش نظر بود نه بدم
 که ز ناخن برون ترا دیده
 خواندش سوئے دین بهر حالت
 بسلاسل کشند تا درگه
 اے عجب اینچه لطف و رحمت اوست
 ذره آن دو صد حجاب شود
 که دولت سته باشد از وسوس
 عارف پاک آفتاب جهان
 و آنکه آزاد ماند شاد و برفت

الفت دون او ز دل برد
 هر چه در دل نشیند جز یاد
 صدق عاشق بود چو صد چیز
 عارف آن است که ز خود میرد
 لاؤبالی فتاده از عالم
 آن شراب ریحق نوشیده
 هر که اورستی است ز ضلالت
 گرنیاید مستربان آگه
 کافرش دشمنی کند او دوست
 از وسوس درون خراب شود
 بهترین وقتها همان بشناس
 علم بحر لیت جوی آن عرفان
 طالبش زار و نامراد برفت

(دنیا)

<p>آنکه مستغرق است در یادش روترش کار و بار در خامی قدم خود سنبه براه عدم هرگز اقصی جان فشانی هست قصه بار اکن درازای یار خنک آن عاشقی که داد و دہد آن کسان رگ و دل بو آرند چون بسوز و گداز آید یار در مکانی که تافت آن طلعت در دو عالم مرا عزیز توئی</p>	<p>یاد حق تعالی بگذر دو وقت خرم و شادش بر جبین چین ز حرص ناکامی تا روی از جهان بصدق قدم مورد لطف یار جانی هست جان طلب میکند بیار و بیار در سر یار سر بیاد و دہد کہ بدو جان خویش بسپارند از سم سوز و گداز را نگذار کافرے هست زان مکان رحلت آنچه میخواہم از تو نیز توئی</p>
<p>علا در ہمہ عالم مراد توئی</p>	
<p>ہر چہ خواہی ازین جناب بخو</p>	<p>دست زین دانے مکن کوتاہ</p>
<p>علا تانہ فانی نے شوی از خویش</p>	
<p>تا نیفتد ترا ہمہ پروبال تا ستور تراست قائم شمس اول آنان کہ عشق مے بازند</p>	<p>وصل آن دلستان میند خیال نشوی در شہود مولے گم خویش تن را بگردن اندازند</p>
<p>حمد خدا تعالی</p>	
<p>کرمت عیب باہمے پوشد</p>	<p>بہر با بحر لطف تو جوشد</p>

پرده از روی نفس خود بردار
 کار او شد پرستش دادار
 او چه داند که راه مولی صیت
 که بدست خطیر در ماند
 تا به نفس حدیث عشق بخوان
 تا برابر به نفس شوم آید

پرده نیست بر رخ دلدار
 هر که را دولت ازل شد یار
 هر که در بند نفس کاغز نیست
 قدر شهر و سرا که داند
 عاشق آمد ز نفس خود مریان
 پخته آهنی همه باید

احوال مراقبہ

یک زمانے مشو تھی از غم
 خنک آن دم کہ بہ شودین کار
 فکر مومن ز نور پیرین است
 محو گردو بہ پردہ ہائے بھلال
 کشدش تا سراوق صہدی
 دیدش رنگ تازہ بر ایمان
 و لاش از ہر طرف بھی شکند
 خلوت و انجمن یکے گردو
 خود ہمہ گردا و ہفتی شانہ
 خود بفرماندش کہ این رہا است
 نظرے نیم ہم جہان گیرے است

متفکر ہے بمان ہر دم
 کار و شوارہست پیش آیت
 فکر مومن عصائے دیوزن
 فکر مومن رساندش بحال
 فکر مومن رساندش ز خودی
 فکر مومن فرایدش عرفان
 ہر کہ در عشق دوست گام زند
 عشق دلبہر چوناو کے گردو
 ہر کہ را خود بمرحمت خواند
 خود بیا موزوش کہ راہ کجا است
 میل دلدار طرفہ اکسیر است

کرم و لطف را نظار کنم

من حقیرم ز خود چه چاره کنم

بے ره دوست چون شوم خورسند

بے تو ناید حیات خوش ما را
مختصر کن بفضل خود کارم
چیتم یک حقیر پر خلع
عاشقان را عجب بود اطوار
هر که دل بانگ رور و بکسان
دل و جان پاک گشته از او ناس
پیش مردم غریب در دنیا
بر دل مشرکان حال تبه
هر که آمد به شهر فقر درون
بسید این نشان مردن حسیت
آنکه عشقش ز بیخ خود بر کند
شد بدون کبر و عجب حرص تمام
دورتر از ریا و طالب این
لذت نیکوان بچو اے یار
آن شرابے بریز در دل من
تو کرمی و ما گدا هستیم
سپت احسان تو بدون تقیاس

اینچنین دل تو داد و ده ما را
که ضعیف و نحیف و بیمارم
نه دماغه نه قوتی نه دلی
دست در کار و بار دل با یار
اینچنین کس کم از تو دیده جان
بکتن از عاصیان بوضع لباس
وز درون نیمه زد و بکف فنا
نقش زد لا اله الا الله
رخت آنگند ز بیجان بیرون
مروه از نفس خود درین ره کیت
چشم و گوش و زبان او شد بند
سست شد یار و سر و شد اندام
که نهانش کشند زیر زمین
چند روزی است لذت اشرار
که بسوزد از این انامل من
بے سرو پا و بے نوا هستیم
از کدای زبان کنیم پاس

بشکند عهد مالکِ اکرم
خوش شود برین آن عزیزِ اهل
هر چه خواهد همان کند آن یار
دشمنِ روشنی و آبادی

جابل از بهر لذت بکدم
کاش داغم که از کدام عمل
با نفس نیست هیچکس در کار
در طبیعت چو بوم افتادی

مناجات

بچو خاکیم بلکه زان کبوتر
تانه از آسمان دست بردار
هیچکس را نصیب زین خوان نیست
در وطن بچو بی وطن شده ام
اے تو اهل تقض و احسان
که نمود است کار ما مثلت

بے تو گشتم از سگان کمتر
کس نیاید نشان این آلاء
تا بوقتیکه فضل رحمان نیست
بے رفیق و جبریده تن شد ام
فضل کن بر من فقیر زمان
کیست مثل تو خود کجا مثلت

نشان و پیام

صبر زیر مجاری اقدار
شستن جرک با نفس تمام
جستن دستان بقلب سلیم
اے خدا ربت سرو پا بچم
دشمن اوست این زود ادا ر

عفت و صدق لہجہ و ایشار
خمیہ کندن ز مرلق دود دام
پاک دل آمدن بسوئے کریم
سوئے مطلوب راه نمایم
ہر کہه او ظالم است و خلق آزار

آنچه دستت تپا و لے کرده
آخر الامر سز بجنس باند
سوئے طرف و گریز خیال
گزمیری و با خداست دولت
هر که گریان بود پئے ز راو
لب خود راست کن یلین سخن

گر نهانش کنی بصد پرده
ز آنکه تخم است و حق برو بایند
آن چنانش بچو که جوئی مال
خواب شیرین بود دوم اجلت
میزند موت خنده بر سر او
کج دهانی ز خویش دور افکن

چهره تابان با نبساط تمام

پنج و یوانگان مران گفتار
سخن خویش را بچش اثری
هر سخن را یکی اثر باشد
خانه محنت است اینخانه
هر که در چشم او حیا نبود
هر که کذاب هست و خلق آزار
در ره او پر از محبت باش
اصل کار است جان فد کردن
هر که جان اغریز داشت مدم
گر سپاری بیار نقد حیات
بذل روح است اصل کار و اساس
هر که راجا نقتانی آمد کار

هر سخن را شمار کرده بسیار
تا چه آرد و درود بر دگر سے
و انداین را که با خبر باشد
قدم خود بدار مردانه
گذرش اندرین سران بود
دشمن اوست ایزد و اوار
دشمن کذب و فسق و غفلت باش
خوردن تیغ تیز بر گردن
مرد بر شعبه نفاق آن خام
در رمی طے کنی ره سنوآت
معنی آیت احبب الناس
گیر دش دست رحمت و اوار

باصدحجاب است در ره انسان

<p>دیگر آمد همسر و ترزان که بصدار بعین نه بیند کس هست سودا خام فتح حصار لیک باید در آن قلیل درنگ تیرش از فضل حتی رسد به بند که در خجبا بنجاک و خولست سر مطلب یار جز به یکسر نیست بس سخن نکته یا و باید داشت جان فشانان مقربے یاراند خود بنوشاندش شراب ظهور جان خود را بیازد در ره یار به که در کار دستمان بکنی ناگهان مردن شدن ز جهان نیست اینجا گذار بار و گر بهر آن ترک یار چه گزینی چیست فرق شب شور و سوز شد شکارے پتنگ خون آشام خوشتن آمده غرور اے یار</p>	<p>سر هر خدمت است دادن جان در دمی بیند آن شهیدالش تا نیانی میان خون کیبار میشود لعل سسرخ پاره سنگ جان خود هر که می نهد بر کف اندر آنجا همان است تا جوئے عاشقے را هزار دفتر نیست آنکه سروا و بعد از آن چه گذشت جان فشانان مرا تبه وارند جانفشانرا خدا کند هم روز گر بخوابی نوازش دلدار چون بروئے دواع جان بکنی زندگی چیست زیتن چو سگان جز بزرگش مدار کار و گر چند روز است هر چه می بینی شب چو بگذشت روز کرد ظهور سال دیگر کرا خیر که کدام آن دم کوی نیست دور یار</p>
---	--

تن چه فریب کنی که این تن ما
 چون شود خاک این سر و سینه
 همچو خاک از همه فرو تر باش
 چون زنی کوس کوچ زین اقطا
 گرتابی سر طلب از راه
 تمانه صبر تو آشکار شود
 همه چیز بے دست قدرت اوست
 هر عینے را که در تو گیرد راه
 شرط عشق است جستجوے قوی
 عاشقان را جفا کشی است شعار
 تمانه عشقت بسوزدت یکبار
 عشق را عقل دیگر است استاد
 آتش هست عشق و دل چون خس
 مرد کار افتاده میدارند
 صدق عشقت ز خویش بر دارو
 نام ابدال زان شد ابدال
 کمترین خاصیت بعشق نگار
 مست روی نگار خود گروی

خاک خواهد شدن برون ما
 چه کند کس تکبر و کینه
 خاکساری گزین و حق باش
 باز نانی درین بلاد و دیار
 ره کشانید بر دولت ناگاه
 که نصیب تو لطف یار شود
 صبر مفتاح گنج رحمت اوست
 میکشاید بوقت خود ناگاه
 سوزش صدق و صبر و گرم روی
 با تنعم ترا بعشق چه کار
 که دیندت دران حریم گزار
 نیست این کار عقل مادر زاد
 عشق را پا و سرنیا بد کس
 که ره عشق آتش افشانند
 و از صفات خودت برون آرد
 که مبدل شده صفات خصال
 این بود کز خودت برد یکبار
 فارغ از روزگار خود گروی

لغت مصطفی صلی الله علیه و سلم

بود افزون تر از همه بکرم
 در سخن و خلوص لاثانی
 بود در یائے رحمت داد
 هست صدق و عفا حله دین
 چون بسود آن قدم بسا خاک
 هر زمانے تبار و قربات
 هر که شاکسته محبت اوست
 هر صباغ بخیز صاف درون
 منبسط وجه با برادرین
 هست اسلام دین روشن و صفا
 پیشه گیر اے عزیز صبر سکون
 در خموشی صلح است مدام
 در حق را بگیر همچو گدا
 استقامت بورز در ره دین

سر بسیر فیض چون ریاض ارم
 محو اندر رضائے سبحانی
 کس ندیدش بجو و فیض کنار
 هم شکیبائی و رضا و یقین
 پاک شد خاک از خس و خاشاک
 و از سر جهد با بکن طاعات
 از ازل در کسند رحمت اوست
 دور تر از شر و نفس خون
 نه بکس رنجسته نه حقد و کین
 پاک از شرک و شک و لاف و کزاف
 تا به بینی عنایت بیچون
 و در ضرورت بود اوست کلام
 مگر آید ز رحم و لطف ندا
 در وفا شو چو قلعه روین

عادل خود را بکش ازین دنیا

در تعریف اصحاب بیت نبی صلی الله علیه و سلم

سخت محکم چو قلعه روین
 هر چه شرط وفاست آن کردند

جمله ثابت قدم شدند بدین
 تا بحدی که بذل جان کردند

در بیان افضال الہی

حظ او فرود پتر ادر دین
 با دہ نوشتانندت بسا غر خویش
 برگزیند بلطف وجود و عطاء
 عمل بندہ بر ہمہ باید
 صاحب بد بود بتر از مار
 نشود ملکہ دل آن جنات
 ورنہ ناگہ فتد بکار خلل
 چه بطیب منازل مچہ بدشت
 برو و دست در رکابش زن
 جان و دل کن ہمہ قدر رضاش
 گشت بران دین حق ساطع
 اغلبش بخشد آن شبہ اکرم
 تا شمر نوشتش کجا برسد
 لیک چون پرو پوشدش ستار
 سیلہا دار و از بدی ہمراہ
 پرودہ پوششش شود بر حمت خورشید

چو بدانند ترا صبور و امین
 گیردت دست مجا و بد بز خویش
 ساز گاری کند ترا ہمہ جا
 ہر چہ پولاکریم منہر باید
 دور باش از مصائب بکار
 تا تابا شد دوام بر خیرات
 ملکہ راسخ است شرط عمل
 چون بخواہی از نیہمان بگذشت
 ہر کرا یافتی دل روشن
 خاکپائے بیوس و خادم باش
 آخر از زمین حجت ساطع
 ہر کراستغفر است در ہر دم
 تا نہ خود رجعت خدا برسد
 کس ازین ورطہ کے رسد بکجا
 ہر دم ہا کہ بگذرد ناگاہ
 دل کس را چو بہ کند زین ریشتر

علا ورنہ زین سیلہا کجا برہیم

مناجات

<p>جان خود را تمام کردم کار آنچه بنیم کسے کجا ویداست هر چه زاید ز من بدی زاید من بدوزخ قتاده ام ز گناه که خود از دست خویش شد مسموم دل من شد هوا مثل حباب اے کریم از کرم بخش نوید یا س شد رو من از هر سویم اے تو اهل تقضل و حسان بوزان از کرم نسیم مراد اے خطا پوش بنده گان جہین</p>	<p>ز هر قتال خورده ام بسیار خورده من کنون بخوشید است خیر یک بوز من نمی آید گر نباشد عنایتت اے شاه چه سخن را انداز کسے آن شوم کشتی من اوقتا دور گرداب شدم از کار و بار خود نومید بے تو مردود هر در و کویم از غم و فضل خود بر مان پشت خم شد از غم که فتاد اے خداوند آسمان و زمین</p>
---	--

ع سرب بنده خطا کارم

<p>کردی از محض لطف موجودم در لطیف و نوال بکشادی چون سپاس کرم بجا آرم قطره شد بصورت آدم بود لطف تو هر زمان یارم</p>	<p>قطره زار در جسم بودم صورت آدمی مراد آدمی از تو شد زنده هر رگ و تارم چون درخشید لطف تو بر جسم اندران جائے مظلم و تارم</p>
--	---

چون نبرادم بلطف آدا دار
 مهر خود را بمساکم دادی
 قدرت خویش تن چه بود مرا
 دادی از لطفهای ز گنیم
 پرده لایم همه پوشیدی
 چون بخشیده مرا بسیار
 یک نظر کن ز لطف وجود کرم
 دور کن از کرم زره خلیف
 هم کنونم چون لطف افتاده
 بنواز از کرم و گدازم
 صورت آدمی بر بخش ز وجود
 بعد ز انم برون فلک ز کرم
 بعد ز انم بر حمت او فر
 تا بنوشم ز شیر پستانش
 مهر و هر کس از رسول تو کست
 جوی شیر بدایت است دلش
 مادرے مهر و چو او نبود
 خود بخواندی و را رون و هم

هم دران دم شدی تو ناصر بار
 خود نهان در تالطف استادی
 پروردیدی بلطف وجود مرا
 صد غذایانے نرم و شیر نیم
 اے پناه تو ز آنچه دیدی
 هم کنونم به بخش اے ستار
 تا بیایم زمانی از هم چشم
 اے فدائے ره تو جان و دم
 از بدی بر لعفن آ ماده
 یک نظر کن بجمالت زارم
 اے که الطاف است نامحدود
 از مصیوق مشیمه طبعم
 بسیارم بهر سرور مادر
 فیض یایم ز بحر فضالتش
 بکنارش همیشه باید زلیت
 شد مخمرب شیر آب و گلش
 کس عدیش بخلق و خون بود
 منظر لطف وجود و فضل کریم

فضل باری تعالی بر محمد مصطفی صلوات

خود بلطف و کرم گرفتار است
 جان فشان در همه موطن خیر
 مصطفیٰ ناری رسول خدا است
 هر چه آورد از خدا آورد
 شد بایت همه درین محصور
 آنچه درو ثواب آخرت است
 قدم اندر متابعت نه چست
 هر که بر وفق حکم مشغول است
 وانکه کارے کند مبرضی خوشتر
 فرد واجب نمے شود ز بهار
 فرد حکم را بود پادشاهش
 همچنین هر که شد مطیع کتاب
 مددے کن که از گداز درون
 مے نمایند در سخت آسان
 تا پس از او فتاوت در بند
 گرم از اولین قدم همه یار
 هر که خنجر خورد برائے خدا
 تازه یا بد حیات از دوا دار
 بے تو هر چیز هست بت در راه

خنجر خویش بر میانش بست
 مکن از یار التفات بغیر
 بخدا هست راه او ره راست
 قدم خود برون ز حکم نبوت
 که ز آورده اش بجوی نوز
 همه مشروط با متابعت است
 تا پذیرند هر چه کرده است
 بر سر فرد هست و مقبول است
 گوین کار است یا کم و بیش
 گر چه میرود در آن باخر کار
 ورنه لغواست و بازی و بازش
 یا بد از کردگار فرد و ثواب
 کارم از پرده او قفا و برون
 بعد زمان راه می شود پیمان
 چاره ات را چنانچه هست کنند
 بر تو ریزند رو و ہی لغو است
 بر پداز مضائق دوست را
 پوشدش ظل رحمت غفار
 هر یک نیست زین بتان آگاه

واز کدورات اینجهان بر هم
 نفس را پروریم دره نرویم
 چه توانیم کردنش چاره
 صد قدم باز پس فتنه ناگاه
 زیر نفس حریص مقهوریم
 بنده نفس خویش چو ستوریم
 در خور و خواب وقت بگذاریم

آن کرم کن که زین بتان بر هم
 روز و شب جز ره تبه نرویم
 ما سیران نفس اسماح
 یک قدم گر نهیم پیش براه
 راست این است که ز رست نرویم
 تو کریم و ما پیر از جوریم
 شکر نعمت بجایمی آریم

علاهی منعم با بنده حقیرم و زار

گریه از رحم تو شو خنده
 و از کرم بشنوا این دعای مرا
 دوخت پاره پاره ام سرا
 که نه بر وفق مرضیت کردم
 من سرا سر حقیر و بی هنرم
 زین سبب در منزل افتادم
 چون منی را با وج عز نشانند
 بودم مرده از زمان دراز
 بعد ازین هم بهشت زیستم
 میتوان گفت سخت نادان اند

تو کریمی و من ترا بنده
 دور گردان ز من بلائی مرا
 ای خداوند چاره ام سرا
 زان همه کاره بصد دردم
 بادشاه منی و چاره گرم
 که بکلی ام نه آدمی ز ادم
 لطف تو از دستیم بر من ماند
 گر نبودی عنایت و مساز
 زیستم با رخ تو تا این دم
 آن کسان که بے تو شادانند

علاهی حیث باشد تغافل از یادش

هر چه دانی درون من آتشاه
بخداوندیت که پرده بپوش
یک جوان در درون من بگذار

از کدورات نفس و حال تباه
بر مانم ز مهر رعونت و جوش
که از ان خاطرت شود بیزار

حالت پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

سنگر آخر که در غزا و جهاد
چون ظفر یافت بر همه شاهان
دین اسلام بعد ضعف و کلال
زود تر بر سر تمام جهان
چون تباران را ذلیل کرد و خوا
چون اثر کرد نوز او چه قمر
چون جهان را بدین حق آراست
لطف حق بود روی تا باالش

کرد کارش چگونه نصرت داد
چون در خشید و دینش از ادیان
چون قوی زورش شد با سر حال
چون فرات یافت همچو برق بکان
چون زد آتش سجانة تکلفتار
چون بر افکند شرک ایکسر
چون بر آورد شان ز سرتار آ
صد صلوة و سلام بر جانش

۲ مصطفی را بوصفت اول شناخت

نعت رسول خدا صلی الله علیه و سلم
که در روایح صفة فرموده است

آنقدر شیر علم نوشیده
علم بکتاب بخواند و خط بنوشت

که ز ناخن برودن ترا دیده
تو درش از ازل علم سرت

<p>ایزدش در همه علوم افزود همه بودند سابقان شرف سر خود باختند از لای یار جنگ شان لای بر آونیا بود همه جنگ از بر لای حق کردند عشق دلبر چو بود شربت ما چون پراز جام عشق او بشویم رفتنی هست این مقام فنا گل فروریزد از خزان اجل</p>	<p>بر جانش صداصلوة و درود پا بمیدان جنگ جهان بر کف خون خود ریختند بهر نگار لای بناموس و تنگ پیجا بود ابتقار رضائے حق کردند رفته رفت رسید نوبت ما کوس رحلت نه نیم و هم برویم دل نه بندی درین سنج سحر خار را خود چه پایه هست و محل</p>
--	--

مناجات

<p>بے تو پراز فنا و شرم نه ز باغم بوفیق حکم روان تیرگی هائے نفس خود کا مغم آنکه از کوچہ تو بند درخت همه عزت بدر گه مولی است تو کریمی و شاه بنده نواز تاج بخشی به بندگان مہین فضل تو ہرہ است ہر دم را</p>	<p>ہر چه گویند زان بتر ہستم نه دو چشم موافق فرمان زہرا معیت است در جام پیچ عنیت نیابد آن بدخت ہر چه مرصتی او بہان اولی است مے پذیری اگر کس آید باز سشالان بدر گت بزین رحمت تو گرفت عالم را</p>
--	--

میکشائی در نوال برو
 ماجرا در نوردی از لطافت
 تنگ آنکس که رفت بر فرمان
 حظ توقع در کفش بدینند
 که ز نفس حرون فروماندیم

هر که عذر آورد بدر که تو
 هر که آمد پس از نهر اخلان
 هست منشور فضل تو قرآن
 زود ترش شود در بند
 قدم اندر هوا خود را ندیم

۶۱ نوامبر ۱۸۸۸ء مناجات اوردی عالی

حال بگذر نه نیست بر تو نهان
 دل او از تمام خلق گسست
 نتواند کسے توبه بر سید
 دولت لازوال هست نگاه
 ای عتاب توبه نه لطف دگر
 بدو بال محبت مولی

هست علت محیط عالمیان
 هر که از بوسے عشق تو شد مست
 تا سخوانی تو خود بلطف فرید
 از نگاهت گدائے گرد و شاه
 لطف سر با بندة اخقر
 مے پر و مقبل تو از دنیا

لغت پیمبر خدا صلی الله علیه و سلم

ز رسد کس بمنزل مقصود
 مے منساید طریق مولی را
 ناگهان او فتاد در تنگ چاه
 همه انوار شعیبہ نوزش

تا نباشد مطیع آن مسعود
 آن چراغ بند است و نیارا
 هر که زو سر کشید شد گمراه
 آن کلیمے که عرش شد طوریا

<p>که بعد فتنق در گرو هستی چشمه آفتاب را چه گناه سنگ را چسبیت قدر ابر بسیار صدر و دود خدا بجانش باد</p>	<p>تو ازین چشم خود ازو هستی چشم شپیرا اگر نه بنند راه در بهاران بپرس از اشجار جان ما را از بند چهل کشاد</p>
<p>یا یارب از ما بدو سلام رسان</p>	
<p>که بگفتیم پیش زین صد بار سنگ با کست بر سر او کوفت که ر باید ز راه تو گرفت ره نماید بسیار گاه کریم</p>	<p>من سمانم و این سمان گفتار این شمعنی خانه تو پاک برفت نعمت بیکران بود درو آشنائی دید بسیار قدیم</p>
<p>یا بارها از زمین برویدیم</p>	
<p>آب در دیدگان بگردانند</p>	<p>یا دلبر جو چالت من دید</p>
<p>بیان نفس</p>	
<p>سو خود در فنا خود بینی زین حیاتی بلاک اولی تر لطف غیبش در کنار گرفت بر قفاسه ورق و حرف</p>	<p>گرد همت بصیرت دینی از چنین جسم خاک اولی تر هر کرا دل بحق قرار گرفت در جوابش فقیر نیک شست</p>
<p>حال قیامت</p>	

کا ملان از پئے چنن روز کے
 سہمہ شب چون مبارزان نبرد
 در نشسته بگوشہ صحرا
 روئے خدمت تو کسے آرد
 غم ایمان بدار نے غم جان
 ایکہ برما شک تو صدگون است
 گر رفیق تو او منتد گناہ
 پند فرما برفق و رحمت سوز
 از پئے او دعای اوزاری کن
 تا بصدق تو ایزد و ادوار
 زینکہ رشد و ہدایت و ایمان
 کس نیاید درین غبستہ حرم
 راہ دانش عزیز دار دوست
 دل و انا است سہمہ رخے
 سہمہ غفلت است طول اہل
 روش خویش را نگاہ کن
 بر دباری کمال انسانی است
 ہر کہ گفتار ہا کند بسیار
 دیدہ صد گناہ و پوشیدی

مے گذارند در تپ و سوز کے
 ایستادہ بہ ہول و خشیت و درد
 بہتر است از صاحب جہلاء
 کہ توقع بہ نعمتت وارد
 ترک جان کن اگر بر بی ایمان
 مے ندانی کہ حلال با چون است
 روئے خود را ترش کن ناگاہ
 یارناید بکار جز زین روز
 روئے خود در جناب بری کن
 بر ہا ندورا از آن آزار
 بہت امرے ز جانب سمان
 تانہ اورا کشند خود بکرم
 وصف ہر کس بقدر دانش است
 راز نادان عیان شود بکرم
 رو کول تا فتن زیاد اجل
 از پس و پیش خوف جاہ کن
 زودرنجی نشان نادانی است
 لغزش اندر سخن فست ز ناچار
 اے پناہت در آنچه میدیدی

<p>بے تو کے با نظام افتد کار تا کرا یار خواهد و خواند پوست خشک استخوانی چند دور از زمی کبر و سخت باش</p>		<p>گر چه از خود کنیم جہد ہزار ہر کسے سوئے او فرس راند دل منور تن نحیف و نژند داما در لباس غربت باش</p>
<p>تا چه پسندد گرم کردگار ہر طرفی در نظر خود بدار</p>		<p>جہد کن دوست بزن ہر کنار چون طرف آمدش نیست خاص</p>
<p>زندہ دل شو کہ زندگی نیست سوز و آندل کہ نیستش سوزی آنکہ از عشق گیرش درو</p>		<p>زندہ تن جملہ قسم حیوان است سوز عشق است دانش افزوی عاشق صادق ہست آن مرد</p>

حال عوام بدعتی

<p>مترسم بر سہم ہائے ہنود دامن آلودہ از دو صد بدعت سر کشیدہ بکبر و ناز و غرور کنڈش از رہ رسول آگاہ بازداری ز منہج آبار</p>		<p>بے خبر از شریعت معبود نے حیا و نہ شرم نے خشیت با چنین روزگار و فسق و فجور گر کسے باز داردش این راہ بانگ برو زند کہ وہ چه مرا</p>
--	--	---

بیان اصحاب پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

<p>برز وہ کس سوز قبہ غیرت</p>		<p>ہمہ مایع حضرت عنبت</p>
-------------------------------	--	---------------------------

<p>مرد رزم و مہا از میدان عامل کار گاہ جلوہ دین تاشوی جان من ہم از پکان رو بچو نیکوئے ز نیک فلان مومن آنکس شود کہ آن بشکست</p>	<p>از پئے حق نہادہ بر کف جان ہر کیے آفتاب صدق یقین مہر پکان بجان خود نشان داسن تیرہ باطنان بر مان مادر این تہاں بہت نفس است</p>
<h2>در بیان نفس</h2>	
<p>لیک مرد گزیدہ را نگزد بے سخن شد رعیان کہ چیت مراد</p>	<p>در ہمہ مردمان است این سبک خواجہ چون بزم نمود و کار داد</p>
<h2>در متابعت</h2>	
<p>تا نیفتی بگم سہی و بلا از کرم دان اگر تبرساند</p>	<p>در پس دایمش برو مولا آنکہ خوشش ز خوف برانند</p>
<h2>در علامت اولیا و اہل اللہ</h2>	
<p>بوسے دلبر و دوز سینہ نشان استخوان رست و خون رست پوست در خیالت فسانہ آو سنون گر نہ آگندہ گوش و کر باشد</p>	<p>پُر شد از عشق آہ بگینہ نشان گر شگامی چنین خدا چہ دروست روز محشر کہ دل شود ز خون راستی را بدل اثر باشد</p>

<p>چه مقام ملال و آشفتن هم خدا نفس بر خلاف بود خبر بهی نیست اینکه هست الماس خوشتن سیم و غله اندوزند خوشتن را مکن بجهل آماج معدده خالی گلو زند آروغ که بود سخت و کوش و آهن جان آسیاے تہی چه گردانی آہن سرد راستے کو بند باز بین سوئے آن کہ بازودا</p>	<p>خوش شود ابدل ز حق گفتن گر بہ سیکل چو کوه قاف بود ہرزہ گونی مکن بفق قیاس ترک دنیا بدم آموزند دین دگرست دین دگر شب و اج جان تار یک و گفتگو بفرغ باید آن شاطرے دین سیدان چون جوئی نیست ذوق ربانی خاک و خاشاک دل نمی بردند چند باز روزنی بشکر و سناد</p>
--	---

یعنی دینداری
شے دیگر دین
شب تار دیگر
است

ندیب الہی ہنود

<p>بر سر مشت خاک این بلغات در بیشک است و عنبر آگندہ من چہان در دولت بریزم ندیب بہت طرفہ بو قلمون</p>	<p>با خداوند پاک بغض و شقاق اے غنی بندہ عاقبت بندہ تا نگردد خدا نصیر و معین ندیب ہنودان ابلہ و دون</p>
--	--

علا خود فرزند و خود شہ و ریزند

<p>ہمہ جاہت ذات پر بیشتر پسر حیرت و کوشش آمد</p>	<p>گاہ گویند بیچ نیست بشر گاہ گویند خلق چون شدید</p>
--	--

گاه گویند این سخن بجا است
گر هر چه بجا است صورت داد
هم چون دشمنان خود بودند

گر بشر نیست کاربرد ز کجا است
چون توان گفت کان همه اوتار
راون و رام هر دو معبودند

گاه گویند چون زمین ز فساد

گاه گویند چو دمی باید
گاه گویند هر چه نیک بد است
گاه گویند این گمان خطاست
گاه گویند که شناستر ز خدا است
گاه گویند کار راست شر
گاه گویند که کار خیر نیست
گاه آتش پرستد و گاه آب
کار نیکو است اصل آئینه
نگر این قوم غول و هرزه در آ
که شود رام را رهن درهی
گاه گوید که جمله خالق یک است
گاه گوید وونی ضربه راقده
گاه گوید که کوششش باید
گاه گوید که سعی و سنج چه سود

طاعت و بندگی چه کار آید
همه از حکم و خواهش احد است
هر چه بر باست جمله از بر باست
بیچ دینے جز این نباشد است
چه مسلمان چه بنده و چه دگر
خود بخود مرد هر کس چیزی نیست
گاه بندد و دوست پیش و اب
مکت هر کس شود بهر دینے
چون محبط شدش تفسیر رائے
گاه گویند که رام نیز توئی
هر که دار و دونی اسیرشک است
راون و رام چون یکے بشود
تماز بسته راز بکشاید
هر چه آن بودنی است خواهد بود

رهبانیت

یار بگیر و دیگران بگذار
 هر که این خانه پرخوش گزید
 عشق چون جائے خود بجان نکند
 کرده بودند سخت بر خود کار
 از ریاضات ریش خسته شدند
 حق ازین کیش آن عمار داشت
 رسم رهبانیت درین دین نیست
 کار موقوف فضل داور است

یک دل است و بس است کدولاً
 عاقبت رفت و پشت دست گزید
 این نشانش که بے نشان نکند
 تا شدند از صعوبت زار و نزار
 چون کمان جائے در شکسته شدند
 وان شد اند هم ز ما برداشت
 که چنین کار کار خجین نیست
 این تشدونه لازم کار است

بیان توحید و رد شرک

دل جهان بهر دین شمار مرا است
 دولت دین بتن گدازی نیست
 اجنبی گرفته میسر و رنج
 هست ما را سبیکه خدائے یگان
 گر مسلمان پرستدش ده روز
 در بسته کشایدش ناگاه
 انس و شوق و سرور دل یابد
 خود کجا میدهند تو نقش
 اے که عمرت به سنگ نرساید

بار این کار کار و بار مرا است
 جز با فضل بے نیازی نیست
 نتواند رسید تا آن گنج
 که کند مشکلات ما آسان
 از سر صدق و جان فشانی سوز
 گرد و از راز عاشقی آگاه
 روی بخت ز غیر حق تا بد
 که کشاید دو چشم تحقیقش
 بیعت از سنگ مرگ یاد آید

<p>دل بدلدار بند و ویا پوش چون قناعت متاع مفت سنی سنگ افتد برین قیاس و نگاه که چه مشکل قنات و انسان را بچو سنگ مثانه دشمن جان گر یک شرکت اندر اندر خرد عقل و رائے تو پست شد ناچار فکر و فهم تو حبه گشت گون کفر گوئی صواب پنداری</p>	<p>۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰</p>	<p>نیست حاجت گلیم کهنه بدوش نیست اندر سرانے پیچ غنی سنگ بیجان زده است بر توره آگے چیت سنگ بیجان را سنگے ستاین بت آبادان اعتقاد حصول هوشت برو چون برستی دلت گرفت قرار چون خدایت نداد نور و رون شکر و رزی عباد انگاری</p>
---	--	---

گر هم اکنون نداند او داند

<p>دولتت سوئے باغبان بکشد بار آزرده را چسان یا بد لعنت آنت کوزر همان است میکند وصف یار و توحید</p>	<p>گر ترا جسم آن یگان بکشد مانه کس سر ز جان و سر تا بد لعنت خلق سهیل و آساست خود دله را که بوئے عشق ری</p>
---	---

نذمت گور پرستی

<p>کار مردان بکن گرت خرد است به یقین دان که بنده است و سید چند زین گونه کور و کرماند</p>	<p>گور مردان با بلهی میپرست هر که چرخ فلک برو گردید چند زان شاه بخیر ماندن</p>
--	--

گیر راه کسے کہ آنکے ہے بہت
گفتن آسان بود از ان چہ عجیب
راہ رو گفتگوئے راہ بکن
نام زرگر بیادیت بزبان
دل مکروه ز جرک دنیا صاف

برہ آن مرو کہ بے را ہے بہت
آنکہ کردار و روش بطلب
چون گدا قصہ ماے شاہ بکن
زرنیا بدست آنادان
بزبان از رہ خدا صلا ف

مذمت شرک

چہ تبرز آنکہ عاشق رخ دوست
مذیب عاشقان بود تو حمید
ویدہ آخر برائے آن باشد
کار مردان علاج آزاری
بیدایت چہ بے دیانت دین
شرک رسمیت سخت زشت پلید
گر شریکش بود ز خلق و گر
آنکہ از خاک زاد و گرد خاک
چیت آہندہ بیان فقیر
ہست ما را یکے کہ ہر دو بہان
گر بخوابد کند دو صد عالم
قدسیان پیش او سجد کنان

دیگرے را نشان بد کہ چو اوست
شرک در زد کسیکہ بہت پلید
کہ رہ راستی عیان باشد
زیر کی از پئے ہمین کاری
کہ گرفتند شرک را آئین
کس بشرک آوری بحق ز سید
گردو این جملہ خلق زیر و زبر
چون توان گفتش ہمین پاک
چون خداوند ماقوی و نذیر
در کف حکم اوست در ہر آن
ور بخوابد فرستدش بعدم
چرخ گردون ز خوف اولز ان

یاد مے آید از درستی کار
جز غم نان غمے نمے دارو
ہر کہ ز او است زار و گران زار
نتوان شد ز بیچ حرف آگاہ

این شراب کباب روئے نگار
ہر کہ از فاقہ ماتے دارو
خالق خلق بہت خرم و شاد
مانہ ریزند بر سپید سیاہ

عشق الہی

بہشت جنت چو بوسہ بر لب یار
چشم بدو در اینچہ ناز و ادا
کہ از ان بہزار بار بود
بمکالیف ہجر خود جان سوز
عمر خود ہم بتو گذاشتمے
تا فرونت شود حیات بقا
دو و خیرت ز تربت مجنون
ظاہر و باطن و درونم شوست
ہست و آن ہم مسافر و سوز
جان فدائش اگر چہ جان سوست
ہر دم اندر فغان و فریاد است

نماید چشم عاشق زار
چون نہ بینی چشم نیک مرا
از مہم او بسوئے یار بود
تو لب کمر ہلاک من شب روز
من اگر اختیاریار داشتمے
وادمے عمر خود ترا برضا
گر بگویم ز شعلہ لائے درون
عشق روئے نگار خونم سوخت
دل برفت است جان پریم و سوز
یار و لبر کہ روئے خود افروخت
دل کہ جو بانی دانش و ادا است

نصیحت

از برائے دور و زہ حصر و ہوا
 از سر صدق دم بذر بر آرد
 ناکہ دل باختیم در رہ دوست
 آنکہ با یار بہت پیوندش
 ہر کہ در شہوتے فرو افتاد
 ناپید اندر قیاس و ہنہم کسے
 اینچنین روح آدمی زاوہ
 صحبت خوب است خوب آثار
 ہر کہ در خلوتے بہ یار نشست
 چہ بگویم کہ شرح سوز و گداز
 گرم کم شو مرا خراب کن
 جان فشانم چو دستمان بنم
 کس ہنہ سازد دوست مرگ آژاد
 دلبر را بھر روسے تو نتوان
 ہر کہ دل فارغ از نگار کند
 چون منی را چہ جائے اینکہ قدم
 روز و شب گریہ پاکتم آفاز
 چیت بے یار جان تن کہ نشو
 خلق گویند یار خون ریزد

پس پشت افگند کتاب خدا
 خواہ در گوشہ خواہ در بازار
 ہر چہ در ملک باست دولت اوست
 ظلمت سالہا برو پندش
 دیگرش نام حق نیساید یاد
 کہ شود کار پیل از گسے
 یوسفے بہت در چہ افتاد
 اے خنک زشت رو کہ خوش یار
 در خود را بروے خلق بہ بست
 نتوانم بروز کار در از
 تو مہے کار آفتاب کن
 حیث باشد کہ رایگان بنم
 ہر کہ بینی برائے مرون زاد
 با تو پیوستہ است رشتہ جان
 عیش را بر غم اختیاریا کند
 زند اندر طریق درد و الم
 گر تو از گریہ ام بیائی باز
 آتش اندر دلے بزن کہ زشت
 گو بگویند زین چہ بر خیزد

گر و بر پند و پند بندم
 گر و ہی غم نہ ہر غمے بر ہم
 روز آئینہ کے توان پوشید
 رو و ہر دولت انرُخ و دلار

سخن غیر دوست نہ پسندم
 ایکہ گفتی ترا غمے بد ہم
 عشق با قتل یار است کلید
 بخت گر و چو باز گر و دیار

فرخ در صحبت و نشان

دولت سوئے نشان بخشد
 در نخستین قدم زاپ رفتے
 باز ماندہ بدشت برزدوان
 آسچہ زویا فتم نیافتے
 خاک شو پیش زان کہ گروی خاک

گر ترا ہم آن یگان بکشد
 زین جماعت اگر جدا رفتے
 وائے آن دور ماندہ زین بن
 گر درین را بشما رفتے
 بہت نرمی سر شمایل پاک

وصف اصحاب محمد صلی اللہ علیہ وسلم

مید ہر زان مراع و اطلال
 مردگان را چرا کشی در بر
 از در و بام تو بسیار دوز
 برکابت ووند سلطانان
 کہ ندار و جهان بدور ہے
 کہ ابو بکرینہ داشت و عثمان

تا کنون بوی عشق آن مشال
 زندہ جاودان ترا بر سر
 گر کنی ہندگی بصدق و جھنود
 بشوندت ہمیشہ سخنانان
 بہت این قوم پاک را جا ہے
 در دل نشان بتافت آن یگان

۴۰ دلائل آن بہ نصیب و بے دولت کہ نہ ہر دست از خیمین و صحبت

پاک و ہم خرقہ حسین و حسن
لے ز مدح کسے خبر نہ ز دم

اندرون کا منور و روشن
اوقت اودہ بلجہ اعظم

آمد مجتد و برہم صدی

آنکہ آن یار را ہے شاید
تا سر خود نہیم در پالش
خوچہ چیز آچہ جائے تو گیرد
کہ ندارد بر تو منزلتے

بر سر ہر صدی برون آید
کیست آن کس کجاست ایڑ
جز تو دل پہنچ نقش نپذیرد
منزلت دارد آن نکو صفتے

در بیان تقویٰ الہی

کس بجائے زور خود ز سید
گر بمیرد زور و نیست شکفت
کار و بارش ہمہ بگرد زیب
تا دہنت جزا بغیر حساب
ہم ملائک شوند با تو خزین
با تو شادی کنند ارض و سما
کہ پوشید چون زنان جامہ
دیورا نصرت آید از رویش
ز آنکہ در خلوت است صفت دل

ہست عزت ز طرفت مجید
آنکہ درو مجتہش بگرفت
آنکہ تقویٰ گزید و صبر و شکیب
صبر و زلے عزت زور ہر باب
غم و حزن تو گر بود پے دین
زان پست چون ظفر رسد خدا
ہمچو آن امر سے سیاہ نامہ
ریش چون آیدش بدان خویش
دوست خلوت است ہر عاقل

که خدا هست یارِ هر بے یار
 غفلت افتد در آسمان ز آه
 عاقل این نکست به اثر یابد
 ماند شرکے از و تبر بدرون
 که رود جز تفضل رحمان
 دشمن است وز دشمنان تیرا

بکیسا ترا مدان تو بکیس و نزار
 گر ضعیف بنالد از ذوجاه
 در حریف تو خوئے تو مابد
 توبه کردیم باز شرک برون
 شرک باطن نه اینخین آسان
 این سگ نفس از سنگان تیرا

در مذمت حرص

سوزش حرص باز هست بجا
 چاره ش هست رحم خالق و بر
 همه اقبال بر دل خود دان
 نیست بر رُو او فراز درے

هفت دریا فرو بری ز هوا
 چاره نفس را نداند کس
 اے بسا چیزها که نیست نهان
 در دل چون کشود بر شے

دیدار یار

ایچ چیز سے نہ مینی از کم و بیش
 اینہم شومی کف شوم است
 کوکے کو پیر سدا ز رہ یار
 کثرت جانب پیشمانی
 آن نشان شقاوت ابد است

گر پوشی بکف دو دید خویش
 گر نہ بینی جهان نہ معدوم است
 ہمہ پرسان راہ باغ و بہار
 چون بدی را گناہ میدانی
 و زندانی گناہ را کہ بد است

از کوه های دمان پراز زور است

نفس سر مایه شکر و شور است

صفت اولیاء

باطن آرام یافت به یقین
دل شان یافت قرار بدین
شسته نقیش دومی ز لوج ضمیر
دور تر از تکبر و کین باش

ظاهر آراسته بشرح متین
ریخ شان تافت نه بوی نقین
مروه از خود بر لای حقی قدیر
تا توانی غریب مسکین باش

در لغت سرچشمه اصل اولیاء

شد زمین اتباع مصطفی
لطف یزدان میشود خود پیش
چرخ اخضر خاک اخضر کند
مشرق و مغرب شد از و فیضیا
هر دو عالم را هم پدیدار کند

آن عنایت ها که شد بر اولیاء
هنر که خود را کرد تفلویض درش
خوئی شامان در رعیت جا کند
آن رسول مجتبی بود آفتاب
صد هزاران شیر بود اندر تنه

مناجات

در حیرت و حلم من اندجا
منکه اندر جهان ترا دارم
وازد و عالم پناه تو گیرد

آن کرم کن که ما سولے ترا
از جناب تو در که رو آرم
آن دلے ده که راه تو گیرد

جانم از سوز خویش روشن کن
 تا بپذیرد تو گشت پیوندم
 من بحسالم برائے تو ز اوم
 غم و اندوه و درد و دوش بخش
 دلم از درد و شوق خود خون کن
 سینه از درد خویش ریشم کن
 در غم و درد خویش زارم کن
 این حقیرش بسو حق خواند
 اے خدا چاره کن بیک نظم
 اے بر بہت نثار جان وجود
 نابکار و ذلیل و عریا غم
 آن خداوند آنچه بد کردم
 کس شرک کی تو نیست در جهان
 تو وحیدی و پاک و فرد و قدیم
 پاک ذاتی و پاک در ہمہ کار
 کششے وہ بسو خود ز انسان
 بخدا و نیت کہ سے خواہم
 روم از درد تو بخاک گردون
 گردین صدق جان من پایی

دیورا نا امید از من کن
 دل زدنیہ و آخرت کندم
 دیگر از ہر دو عالم آزادم
 انس و مہر و وفا و شوخ بخش
 بر باہوش و سخت مجنون کن
 منظر جذبہ پائے خویشم کن
 درت عشق بقیہ ارم کن
 گر ہم اکنون نداندا و دانند
 پیچکس نیست با تو چارہ گرم
 چہ کنم تا شوی ز من خوشنود
 آبر و در سختہ بصبیا غم
 تو بدانی کز و بصدوم
 بر دو عالم تو فی خدائے یگان
 تو بزرگی و شان تست عظیم
 پر وہ پوشی و غافر و ستار
 کہ سے ناہدم تہر از ان
 ای شکیا باشد بد کہت را ہم
 ہم بدروت شوم ز گور بران
 نظر سے کن من بہ تو انبی

بستر خود باشک تر بکنم
 جمله عالم بهیوش و مس مجنون
 دو دانه هستی ام بر آوردی
 صد فنا سوئے من روا گردی

شب چو از درد گریه میکنم
 بخودم کرده بجزب درون
 جمله ما و منی ز من بروی
 کشتی و از جهان پنهان کردی

در بیان محبت الهی

آشکارا ند قدرت و کارش
 جهد کن تا رہی ازین آزار
 یار با یار خویش آینه زد
 حال دلدادگان چه میدانی
 عشق و عشرت بهم نیامیزد
 صبر زیر محبار بی اقدار
 فرقت یار میکند مجنون
 که نذار و بر پیش دیده نگار
 کار او گریه و بکا گردد

در جهان روشن اندانوارش
 سخت آزار هست شرک آیار
 ہم محبت بحسن ظن خیزد
 تو که فارغ ز عشق و جانانی
 عاشق آنست کوز جان خیزد
 صبر از کار هائے ناهنجار
 میشود دل ز بهر دلبر خون
 عاشقے چون کند شکیب و قرأ
 هر که از دلبرے حب را گردد

حکایات معانی عذرا

ذات بمثل او از ان پاک است
 به بجنس صفات او انباز

هر چه از وصف خاک و خاک است
 نیست چیزے بذات او انباز

نه ز نشی پد رنه مادر او
 دو جهان جلو گاه قدرت او
 در قیامت که کار خواهد بود
 گرا زین بر تر آوریم بیان
 هر چه آید بفهم و عقل و قیاس
 دور بنیان بارگاه است
 بفن و حیلہ سوئے او ز سے
 هر چه نقش وجود یافت از دست
 آه و فریاد و خیر ع و فرح و فغان
 کار مردان تحمل است و سکون
 هر که خویش و عزیز و یار بود
 الله الله چه پاک دین است این
 اهل اسلام پاک دینان اند
 هر که این چنین صفات بود
 جز ازین در پناه دیگر نیست
 اے تو ما را چه مردم دیده
 هر که آمد درین ریاض لقایین
 شد فراغت ز شرک ناپاکی
 هر که آمد بر آه یزدان مرد

نے بر اور نہ پور و دختر او
 کثرت شان گواہ و صد او
 ہمہ را رو بسیار خواهد بود
 نیست بر وفق فہم ہم نفسان
 ذات او بر تر است ان و سواس
 غیر زین پے نبرده اند کہ بہت
 جز بلطفش بکوئے او ز سے
 ہمہ مخلوق دست قدرت او
 بہت عادات کو دکان و زمان
 گر چه دل گرد و از حوادث خون
 بر جدائی مال کار بود
 منظر چشمہ یقین است این
 و ز زمین و زمان اینان اند
 چشم او چشمہ حیات بود
 جز ازین آہ راہ دیگر نیست
 از ہمہ مردمان پسندیدہ
 یافت از صد شک گمان شکنین
 تافت بر سیتہ نور انساکی
 متعاقب بدور غم و درد

گر تضرع کنی و گرسریا و
 کردگار کے کہ آفرید جهان
 طالب زریکے جهان انگار
 گر کسے صدق دار و و اخلاص

بدبندت ترا سوال مراد
 میکند مشکلات را آسان
 سو ختم در تلاش طالب یار
 بیند از بہر خود کرامت خاص

حال کافران

گر ببیند زبان یک دانہ
 اینت درمے خورد غم دنیا
 سو و بر سو و خواهد گیسو
 غم دین رائے خورد و یک دم
 غم دنیا محو کہ بہو وہ ست
 غم دین خورد کہ غم غم دین ست
 سو ختم اندرین تا سفا و درد
 تا بتبیدر سوم در پسندی
 اے بسیار از ہائے نامعلوم
 فکر ناپاک کردہ در رہ پاک
 ہر کہ و اندف سدا جان کردن
 اعتدال ست از طریق کمال
 ہر کہ یابد ز دام شرک خلاص

نشو و ننید خویش و بیگانہ
 کہ شد صد غم و ہم دنیا
 بر کسیریم و زر ہمے میسر
 وائے بر حال کافرے بیغم
 بیچکس در جهان نیا سوہ ست
 ہمہ غم ہا نفس و ترا ز این ست
 کہ کسے پر سد م علامت مرد
 کے بسیار عزیز پیوندی
 کہ عیان میشود تبرک رسوم
 خویش تہن را نمودہ اند ہلاک
 و صفت او کسے توان جان کردن
 معتدل الہین است در ہمہ حال
 رہ و بندش بکوسے حضرت خلاص

<p>میشود رسته از فریب و غرور وین سوزن است و جسم اربل هم بتوتا بتور سدا نشان دل من تیر غمزه ات خورده سویم افکن نظر از غمخواری</p>	<p>مے کشانید بردش در لوز کافرے کے شود در آن داخل جهد و کوشش کجا شود آسان مہر روئے تو ہوش من بردہ ایکہ غم از نگاہ برداری</p>
<h3>ذکر غیر ندادا سب</h3>	
<p>گر بلفہمش نیاید او داند ہرزہ کردند راہ خود را گم ہم ز نارائن این ہوس جویند نیز برکش اینچنین تہمت چیت کفران گراست دین ہمین بر غری انہند این بہستان نیز وارد چین بر سوائی</p>	<p>فوقش سوئے دوستی خواند این بہمان مردمان نامردم ہندوان رام را خدا گویند ہم بالشر نہند این تہمت چند بر خود نہید تہمت دین آن یہودان خارج از ایمان چون نظرے کنیم بعیسائی</p>
<h3>علا آن مسیحا کہ بود ستمگیر</h3>	
<p>لیکن آن صورت چیز دگر مردگان را چرخند خواند حیف باشد کہ خالقش خوانی ہمہ تکذیب یکدگر بکنند</p>	<p>نیت خالی جہان ز خوب بشر ہر کہ آن زندہ را ہمے داند ہر کہ مخلوق ہست وہم فانی چون بدین دگر نظر بکنند</p>

<p>نقص پیمان نرسید از شرفا باز بر قول و عهد خود می بند</p>		<p>دوستی کن دلی بشرط و فاء دست هر کس که اهل دل گیرند</p>
<p>قطع</p>		
<p>هر کرا این دونیت ایجان نیست تہمت و افترا و بہتان نیست کہ سبحان آدم ز تنہائی لیک مارا بکار مے ناید</p>		<p>شرم و غیرت دلیل پانست در مہا بہارت است این ہمہ ذکر چون کنم دلبر اشکیبائی گر چہ گل در بہار خوش آمد</p>
<p>عشق و لستان</p>		
<p>کہ بن میل لستان باشد گر نریم سرشک خود چہ کنم ہجر آید قیامتے بسم منت جان نما ند برتن من ہم ز سر ہم ز درد سر بر ہم تو پریشان بفر دولت مال کم کسے در جہان بود خستم</p>		<p>از کجا بخت من چنان باشد آتش ز دغش بجان و تنم بے تو یک لحظہ بسر برم از تو شد زندگی و مرگ من دل بگوید کہ جان تو بد ہم دولت عمر دم بدم بزوال ہمہ دارند درد و محنت و غم</p>
<p>کہ تو در خواب و کوچ شد نزدیک</p>		
<p>کے کنی در کنار ما ہمہ جا</p>		<p>ایکہ جائے تو بہت در دل ما</p>

وقت یار

بکنار خودت کشم شتاب
 که کنم در سر خوش سکون
 بر سر حال من بیامد باز
 که نیار و کسے دلم بر بود
 که ز دستت همه یقین بشکست
 بسفای خسریده ایم گهر
 چه دید خلق را نصیحت و پند
 که نیاید ز گرگ چو بانه

گریه تنها بیامیت در خواب
 نه شکیبه چنین بماند کنون
 نه چنین بخت من که آن مساز
 پیش زین بر خودم یقین بود
 تو چنان برده دلم از دست
 جان بداد کم از پئے و لب
 هر که خود طح کجروی افکند
 خوش بگفت آن شه سخمندانے

مذمت کبر

خوشتن او بلند تر باشد
 که خدا را سز و همه عظمت
 که از ان او فتد ز در گدو
 که چرا کبر سر زند از مرد
 با چنین عاجزی چه کبر سز
 در تکبر بلاک انسان است
 که در آرد وجود خود بشما
 که ز صغش پدید شد همه چیز
 پس ترا کبر از کجا زاده

هر که از کبر و جمل سز باشد
 هر که میداند از ره فطنت
 کفر داند منی و کبر و غرور
 سینه ام چاک بشود زین درد
 خود بنبار وجود ما چه بود
 در تواضع سلامت جان است
 هر که دارد محبت با یار
 بالخصوص آن جناب یار عزیز
 در دو طرفه وجودت افتاده

که بود کبر سخت ناپاکی
 هم بروزے نما نداز تو وجود
 عزت ماه بعزت یار است
 گرز خاکم بتبرجیم و چه پاک

خاک باش ای طبیعتِ خاکی
 بود روزے که بوده نابود
 عاشقان را چه جاه در کار است
 چون عظیم است نشانِ لبر پاک

طریقِ محبت

کس ندیدم که گم شد از راهِ رحمت
 که فزاید محبت از تعظیم
 فارغ افت ز الفتِ اغیار
 نتوان عشق با ختن بدو کس
 که بود از برائے عزت یار
 که بود بر شریوبے دینے
 سر بکبر و عنبر و رردار
 جهل سازی درین مقام خطا است
 نتوان ساختن خدائے جهان
 حفظ نام خدائے در هر باب
 که بود خالص از پے و لدار
 بر خداوند خویش را طاعت
 بر خداوند خویش را تکرم

راستی موجب رضا خدا است
 عزت او بدان ز قلب سلیم
 هر که باشد فدائے صورت یار
 یا خدا خواه یا هو او هو س
 هم محبت فزاید از گفتار
 هم محبت فزاید از کینے
 آنکه خود را خدائے انگار
 آن خداوند است آنکه خدا است
 که شود بنده رب عالمیان
 هم محبت فزاید از آداب
 هم محبت فزاید از آن کار
 هم محبت فزاید از خدمت
 هم محبت فزاید از تعظیم

ذات او بے نظیر دانستن
 هم محبت سزا اید از ایمان
 هم محبت فزاید از خیرات
 هم محبت ز صبر افزاید
 هم محبت فزون شود آنرا
 چون کتاب خدای را بیت
 نامه یا رخویش را خواند
 از سر صدق و بندگی و نیاز
 بر سر دیدگان خود مالد
 مست گردد و بیدارش یکبار
 هر گراما عشق رخس باید
 هر که آمد ز عشق بر خوردار
 عشق حسن و تدیم جانانه
 اے مرا سوخته ز عشوه گری
 بر دل ما تر جمے فرما
 هم محبت شود بحق گوئی
 هم محبت شود ز خود داری
 زین که پاک است آن خدا جهان
 تا بلوث گناه چر گیتی

قدرت او کبیر دانستن
 شکر و حمد و سپاس بر احسان
 داود اندر ره خدا صدقات
 چون بلائے ز آسمان آید
 که بدارد عزیز تر آن را
 الفت آن کتاب بگزیند
 چاره کار خویش را داند
 بود آن خط منظر اعجاز
 هم بسیار و قصور خود نالد
 عشق بازی کند بنامه یا
 خدمتش را بیدیه بشتابد
 ایزدش بر خوراند از هر کار
 در دلش آسپندان کند خانه
 چه کنم تا تو سوسے من نگری
 یا بما باز پس بده دل ما
 مر خداوند را رضا جوئی
 ترک خبث و فساد و بدکاری
 نه پسندو مگر ره پاکان
 هرگز آن شاه پاک نشینی

خواستن جمله کار را از خدا
نه زجن و فرشته و انسان
یاد نامش سختن و خوردن
کوشش اندر یادت تعظیم
بر خداوند را پرستش و بس

هم محبت فزون شود ز دعاء
خواستن حاجت از یگان بیگان
دست حاجت بدرگش بردن
هم محبت فزون شود از بهیم
هم محبت شود ز قطع هوس

دوست بگزینک

دعوی عشق او خطا باشد
دل یکے جان یکے نگاریکے
با تو ناید ز خویشتن بایوم
زے شکبے که از تو پرهنرم
دل نهادم بد آنچه خاطر لست
که شبے هم نشین شوم بشما
ختک آنکس که دل بجان داد
گو لبشواز چنین مصاحب است
باعدو تو او بدار و جنگ
نه نهد جز براه حکمت پا
باز میدار دازره مولے
تا نه مقهور دل شود چه بلا است

هر که چشمش هزار جا باشد
شرط باشد به عشق یاریکے
در خیال تو از خود آزار دم
نے بدستم که با تو آمیزم
چون نباشد خلاص با تو دست
روز باشد مرا درین سودا
جان و دل چون همی و در باد
هر کرایار باعدو به نشست
دوستے را طلب کن آن بگزینک
لاجرم مرد عاقل و دانا
حب دنیا و غفلت از عقبے
ماده خبیث نفس حرص هوا است

کوس رحلت زوند آخسر کار

اے سر ابا غریق حرص و ہوس یاد کن وقت انقطاع نفس

ما باز گیرند از تو این اموال

برکشش لطف او اگر نبود راز عالم کشاید از حکمت لاجرم مرد و قاتل و دانا چہدہا در رہ خدا باید بنده از خبث نفس بدشما	ہیچکس ماورائے شہر نبود عقل و دانش فراید از حکمت نہد چیز براہ حکمت پا لگر این راہ بستہ بکشاید دور افتاد از طریق خدا
---	--

رضائے الہی

بہمہ احکام دین بدین دارست بندگی کن خدائے گہمان را	بر سر ہونمان فقط جارست نہ امیر و وزیر و سلطان را
--	---

ما سر کہ در گریہ زاد و زار بگرد

این ہدایت بعلم و عرفان نیست تا نصیحت بجائے خود کردیم گر نیاید بگویش رغبت کس ترک شہوت بگردم آموزند آنکہ خود گمراہ است و حال تباہ مذہب دین برائے آن باشند	جز بفضل خدائے رحمان نیست روز گائے برین بسر بردیم بر رسولان بلاغ باشد و بس خویشتن در زنا شب روز اند دیگر سے را چہ برغناید راہ کہ با قیام خود امان باشد
--	--

<p>شرط عقل است جستجوئے یار که فدا شد براہِ جانانے شورش عشق او لبسِ وارو شرط عشق است در طلبِ دن در ره عشق لافِ ن باشد با امیدِ رضائے او بکنند تلخ بنیند لیک دم بکشند وز کسے مرہے نمے جویند شب بدر و فراق و بیدارش صبر و ہوش و قرار بر باید با نداوان بگریہے خیرند</p>		<p>چونکہ زندگی تلخ است بچار آفرینِ خدا بران جانے ہر کہ بر دلبرے نظر وارو گرت شاید بدوست ہ بردن ہر کہ را بیم جان و تن باشد ہمہ کار از برائے او بکنند ہر زمان شربت الم بکشند ریش و نیش از کسے ننگویند بگذرانند روز و ریادش ہر کج اور و عشق مے آید شب بنفیسِ خبیث آ ویزند</p>
<p>عاشقِ بجاوب اندر ش بھی جویند</p>		
<p>وز سر صدق سر بہا بہ نہند با نداوان بکوئے او پویند مست از جرعه ہائے حسن و جمال وز خلائق رمیدہ صد منزل</p>		<p>دستِ دلبر بید ما بہ نہند شبِ بجاوب اندر ش بھی جویند ہر زمان در تصورِ خود و حال منزلِ یار خویش کردہ بدل</p>
<p>سوزِ عشق</p>		
<p>نیست آگاہ کسے ز درد و غم</p>		<p>روز و شب جان بکاہ از الم</p>

از نفیرم کسان بفریادند	تا مرا سوزِ عشق تو دادند
عنا تا دم مبتلائی او شده است	
شب به بجزت نمی برد خواهم آب از دیدگان بی زرم یاوت آرم بیدیه پر آب نمی شوم شب بود نه روزم روز تا ز من رفت دل بس ناساز رفت از دیده ام به بجز تو نور چون نظر بر رخ عزیز نگاه	بهمه روز است دیده پر آبم چون سحر که ز خواب می خیرم شب چو آیم بسوی بستر خواب چون رود آن نگار دل افروز شب و زرم ز دور و سوز و گداز ایکه از چشم من برفتی دور لذت نیست پیش عاشق یار
عنا همچنان نیست هیچ محنت و درد عنا باز چون یاد آیدش رخ دوست	
این عذاب اختیار نتوان کرد لیکن این کار و بار نتوان کرد در مزابل و شرار نتوان کرد صبر و هوش و شرار بر باید نه پیشش خیر بود نه ز پس دل معشوق را بس از ارد ترک جان پیشش اندکی باشد	صبر از روی یار نتوان کرد یار دل کم شود به ترک نگار اے برادر دور و روزه این دنیا است عشق آنجا که کارش بر باید مے کشاید زبان برو صد کس صد بلا بر وجود خود آورد آنکه معشوق او سبک باشد
عنا من خود از صبر بیدارم	

در دل عاشقان مستار کجا
 پاک گشتم ز لافِ بستی خویش
 یار من هست در تن و جانم
 با چنان سیم تن که چون هتایب
 تاب نام خدا قدم زده ایم
 زلف آن کج کلاه گشت مرا
 کو بگو در بدر همه گردند
 دل شوریده را کجا جویم
 هر که مشغول داردت از دست
 حصر نعمت کسے نداند کرد
 هر دم ما که هر دم آید
 چشم بخشید تا جهان بنیم
 او اگر دید ما نه بخشیدے
 او اگر کور داشته ما را
 کیست آن یار ما ز جن و بشر
 که ز خود دید ما یما دوسے
 گر ز ما باز دارد این دم را

توبه کردن ز رو یار کجا
 رستم از بند خود پرستی خویش
 سر بر آور داز گریب نام
 تن خود را نیاورم بحباب
 بر سر نام خود شکم زده ایم
 وان دو چشم سیاه گشت مرا
 جا بجا اوفتاده چون گردند
 کو بگو در بدر سر اجویم
 بحقیقت جیب دست بهو است
 چون کسے شکر او تواند کرد
 صد هزاران سپاس را شاید
 سبز و باغ و بوستان بنیم
 آدمی خلق را چنان دید
 نکشودے دو چشم بنیارا
 یاد رختے و آتشے و حبر
 آن دو چشم جهان نماندے
 بند داز مرگ فضل محکم را

تکمیل آئی

کہ کند باز جان بہ تن صادر
 این خیال و محال و سودا می است
 بد نصیب آنکہ دامنش بگذشت
 کہ وہد رزق و جان بخشاید
 کہ نہ میرد نہ از کسے زاید

دیگر آن کیست بچو اوستا در
 نے شریکیش نہ مثل و ہمتا است
 اینچنین یار خویش باید داشت
 بندگی را ہمان کسے باید
 خالقے را پرستے باید

اظہار جوش محبت از خدا

ہر کہ سر واد سر بریش بہ نہید
 خود ترا شیدہ سنگ بگذارید
 روئے زیبا خود بہت محراش
 کہ بر بخشد دلبر جانی
 لب فرو بستہ از سوال جواب
 باز این کار کار و بار مراست
 وز بر و نم نشستہ باغیار
 کہ از ان معز استخوانم خست
 سو ختم دل نشوختن برین
 چہ کنم تا نما نیم رخ خویش
 خار در راہ خود نیاید کشت
 لب ز خلق و جہان فروستم

ہر کہ دل واد دل بدو بدید
 ہر کہ رو واد رو بدو آرید
 ہمہ تن از برائے جانان باش
 یار من از چہ رفت نادانی
 دل پر آتش ز عشق و دید پر آب
 چشم بر غیر دل بیار مراست
 از در و نم انیس دلبر یار
 عشقم اندر دل آتش افروخت
 مردم و نامد آن نگارین تن
 اے مرا سوختہ بفرقت خویش
 اے قدرت گلبن زباغ بہشت
 روز و شب در صورت مستم

ایکے بے تو دل تم سپد ہر دم
آخر اے یار بیوفائی چند
منکہ از شور عشق مجنونم

چون بدر دم تپد دل تو نہ ہم
کس ز اجاب بگسلد پیوند
پند مردم اثر کند چو نم

متعلق مذہب نہ بود

چون دے را بہ پند نخواست
اے محبت تو صورت یارم
کو رفتی کہ پرسد اسرارم
ہرگز اینم گمان نبود بسیار
چون تباہم کہ از جمال نگار
ایکے آتش زنی سجان و تخم
یک زمان ہیچ جا قرارم نیست
کارماست در غم و دروش
بود پوشیدہ راز من ز جهان
گر نہ گریم ز بی کسی چه کنم
از تو پر شد مرا ہمہ گدے
سوز عشقت زدست بر من راہ
تا برفتی ہمیشہ آجانی
من سجان آمدہ ز اغیارم

ہر کہ خود پند مردمان باشد
نقش کردی بہ سقف دیوارم
وز سوز عاطفت کشد یارم
کہ چنین سخت دل شود بیکار
منکہ خود ز زندہ ام بدیدن یار
تا بچند از رخت شکیب کنم
بریکے حال روزگارم نیست
ہیچو دولا بگرہ و گردش
پردہ برداشتی تو خود ز میان
عشق زد آتشے سجان و تخم
پرز عشق تو ام چو نم از مے
غافلیم از ہمہ ز تو آسگاہ
شب و روزم رود بہ حیرانی
محرے کو کہ پرسد اسرارم

عشق راز ہزار تار یچی
 شب بہ غم روز میرود درود
 منکہ از ہر دو عالم آزادم
 از بلا آمدہ بکائے را
 بد کن و بد نہاد و بد اوراد
 نیکوان را اگر بوند خصال
 چون پر دم مرغ گلشن افلاک
 سوئے پیغمبرش پناہ طلب
 گر کسے را طریقیہ دگر است
 اندکے گویت ازان اقوال
 ایکہ تعریف شاستر گوئی
 لیکن آن شاستر اگر دانی
 دل نہاد و بند خدمت دلدار
 آنچه یک چند از بتان دیدم
 تن چو فرسودہ لستان آمد
 گریہ ہا آشکار خواہم کرد
 روز ہا در غمے کراخسہم
 شرح غمہا غم بے نیازید
 تا سرم ہست ہر تو لبیرم

میکشد سوئے کوئے نزدیک
 ہجر تو اینقدر پریشان کرد
 از دل و جان بہ بندت افتادم
 من بجان مے خرم بلائے را
 در نہادش سر شتہ خست و فنا
 گوش کن تا گویت بہ حال
 تن در آمد با شیانہ خاک
 و اندران بارگاہ راہ طلب
 آن بنزدیک مانہ معتبر است
 تا شوی واقف از حقیقت حال
 راہ نا دیدہ را سہمے پوئی
 زان سخن آمدت پریشانی
 جان کنم نیز در سر این کار
 از تو بار دو چند آن دیدم
 دل چو از غم گداخت جان آمد
 خلق بے قرار خواہم کرد
 تا شبے یار مہربان دیدم
 کہ بہ ضبط و بیان منمے آید
 خود فرقت حکایت و گرم

<p>کاش رو بد بہ تن دو بال و پیم روئے خود نما سوال نیست چون شکایت ز تو توان کردن کہ چہ اور پرستش نشست مجلس عیش شد خار بجا است کہ کس از بزم ہوشیار ز رفت گل و گلشن مرا چہ کار آید بہ کہ بنیم صد بہائے را از دل من نمیرد و سیرن گر چہ آید بجان من صد بار حال آشفنگان چہ میدانی</p>	<p>یار در خانہ رفت چون نگرم دل بخواہد ترا خیال این است سیرت ماست غم نہان کردن غیرت آید با قتاب پرست خار و درامن است گل برخت زین جفا تو در دیار ز رفت روئے یار عزیزے باید یک نظر و دیدن آن نگار گرا چکنم یاد آن رخ گلگون نکشم سر بہ یار غم زہن سار تو کہ در حال خود بسامانی</p>
---	--

مے پرودہ بر روئے آفتاب چہ سود

<p>دیدم آئینہ وار طلعت یار غرض و مطلبش رضا خدا است فارغ از قصہ ہائے ہر دو یار دیگر اورا بزید و عمر چہ کار ہمہ فکرش کہ دیگر اندوزد ز روز دوست جیفہ و زاعنی تانیابی دے نیاسانی</p>	<p>دل سرا پرودہ محبت یار بے تو گردا ز وجود ما برخت دل خود بستہ روز و شب یا ہر کہ شد محرم حسیم نگار ہر غمی را ہمیشہ جان سوزد قانعان را دل است چون باغی تن دران جستجو نفسانی</p>
--	--

ایکے خود را بشر کے سوزی
 اے خدا اینچہ رحمت او نوال
 شب زمهرس خوشی چون زم
 رام چون نام او شد آنا دان
 پاک و برتر ز مردن زادن
 بر تور و شن شود بنزدیکی
 عاشقان بے نشان در عدم اند
 گشتگان محبت یار اند
 ہمہ عیلم ز جہلگان بترم
 زود تر آ اگر توان آمد
 ذکر خوبان کجا گران باشد
 نہر کجا بہت ہیج صنغ عیان
 عاقلانے کہ اسپ تاختہ اند
 آنکہ سختی کشد دوازده سال

بہ کہ دین و دیانت آموزی
 برین ہیج و تنبل و بطال
 دل فدائے نگار دل سوزم
 چون پریشیش بگفت جہان
 نے بہ کنہش خرد رسد نہ سخن
 کہ رہ لست راہ تاریکی
 فانی نیستند و محو و گم اند
 مست جام وصال دلدار اند
 پر ز دعوائے ولاف و شور و شرم
 جان من از عننت بجان آمد
 یاد جانان فدائے جان باشد
 بہت برصانع حکیم نشان
 قادر از قدرتش شناختہ اند
 چون توان گفت رب قدس و صلال

نعت

آن شبہ عالم قدس احمد
 راہ یابد کسے کہ او خواند
 جا بجا جان خود دار اسیر

کہ قدم از دودار بیرون زد
 فہمہ آنکس کہ او بفہمہ اند
 یکے گیر لیکے حکم گیر

<p>دل نگر دو لب صدق مالا مال باز پرسس از محققان طریق پاک شو پیش ازان که گردی خاک تا نگر یار بر تو بخشاید</p>	<p>تا نگر دو یکے فراق وصال نکته نیست بس خفی و دقیق روش پاک گیر و سیرت پاک عجز و فقر و شکستگی باید</p>
<h2>آب خور</h2>	
<p>که تبا بد ازین سبیل سرش او چه در مانده را دو داد اند</p>	<p>آتش آمد مگر آب خورش آنکه در کار خویش در ماند</p>
<p>۲۱ اے فرومایہ این چه مذہب دین</p>	
<h2>فوت یار</h2>	
<p>اینقدر جور ہم نباید کرد نتوانم وے بغیرش زلیست یکدم از تو فراق نتوانم</p>	<p>پیشہ خودستم نباید کرد چون بدانم کہ عشق بازی چیست ذوق عشق تو چون ہمیدانم</p>
<p>۲۲ چون مرا ذوق عشق در جان است</p>	
<p>خلل و عیب او نہان ماند رقعہ بر رقعہ دوخت است قبا</p>	<p>ہر کہ در ضبط او زبان ماند جامہ زن می پوش گر چه ترا</p>
<h2>ندائے عاشق</h2>	

<p>که نماز جهان بکس کیسان تو که دانسته بشوی نادان هم عالم ازین خبر دارد کند از جسم یاد همچو منی چه کند کس بگردش خسته بچه کار آمد این دل و جانم رو نماید طرب برائے نگار تکیه بر سینہ نگارم کن آب بر آتش ز ناز دید آ نگر آن دم که بگذر دور یاد یار چون باد با چوخم شد ایم</p>	<p>قطعه</p>	<p>دل مر سخنان ز گردش دوران چه غمخ پیش تو کنیم بیان نیست در عشق تو ز خود خرم منکه باشم که آن سخن بدنی همه تدبیر ما کنیم مگر گر نباشد فدائے جانا نم بخت یاری دیدگر آید بار دلبر اجائے در کنارم کن سوختم از فراق اے دلدار هر دم از عمر من رود بر باد در دوسر کوی یار گم شد ایم</p>
<p>تا کجا دارمش بربند نگاه چون معشوق خود کند نگاه نظرے بر تر و بلبند نگاه کے کنیم سوئے خرف چند نگاه</p>	<p>شعری</p>	<p>دل ندارد لبوئے بند نگاه عاشقان شاه سفت اقلیم اند بطفیل و تد تو می داریم از زر و مال بگذشتیم</p>
<p>کاش بودے اگر دل دیگر</p>	<p>شعری</p>	<p>دل ز فرمان من برفت بدر</p>
<p>چه گنا ہے ہم دریا را جان برفت و خبر نگر و مرا تا ہم از لاف ما کنم دلشاد</p>	<p>شعری</p>	<p>خود ندانیم و آشنائی را از کہ دیگر و فنا امید کنیم گویم آن دوست دست نخواهد داد</p>
<p>چون نیاید زما شکیب زیار</p>	<p>شعری</p>	<p>دل نہاوم بہ طعنہ اغیار</p>

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شہنوی در افضال الہی

فلک سرگشته از سوائے عشقم اسیرم شو کہ تا آزاد باشی نہ شاخے ماند زیشان لے نشانی	جهان برگشته از غوغائے عشقم غمم در سینه نہ تا شاو باشی نہ از اندام او شان استخوانے
---	---

عذکہ توحیدت و ہداز خود را مائی

چو خواہی رفت در منزل نہادن نگہ کن چون ترا مادر بزاد است منم با تو بشادی و اسیری حقیقت را بہر دور کہ ظہور است اگر کارم بیک دستور مانده اگر دانی کہ سودت حلیت پیشم بانڈک فرصتے از خود رہا نم اگر بکیم زمن آگاہ گروی ترا از قدرت خود آفریدم مہ و خور جلدہ در کار تو کردم ترا در بطن مادر پروریدم	نیامد بر سر پل ایستادن ترا از دل بشدو مارا بیادست نگہبانیت ز طفلی تا بہ پیری ز نامم بر جهان افتادہ نورست بہا اسرار کان مستور ماندے دے از من نہ بندی چشم بر ہم وگر چشمے ترا از دل کشایم یکے از واصلان راہ گروی چنین تصویر تو من خود کشیدم من آتش را پرستار تو کردم بدا دم آنچه مطلوب تو دیدم
---	---

و چشم روشنت در سر نهادم
 چو در خسی نگهبان تو هستم
 خیال باد خود ورتو نهادم
 اگر کبرے شود پیدا بجان
 اگر بر آسمان باشد فرشته
 اگر ستر تا بد از من ابن انسان
 کرا خواهی پرستیدن بجز من
 بکیبار از درم بر تافتی روع
 کتابم ره ترا سویم کشاید
 ز مهر غمخیز بر کن خاطر خویش
 نیاری شکر احسانم ادا کرد

دو گوشت از دو سون بر کشام
 چو رنجی مرهم جان تو هستم
 تو دیگر را دہی خیر کی دادم
 براغم سوئے ارض از آسمانم
 ز نور قدسیان جالش سرشته
 در آتش لنگم اورا چو شیطان
 زمین ترسد اگر خاک و آہن
 نگر دی یاد آلام سر مو
 زوزہ رہ بخور شدت نماید
 بن آراز سر الفت سر خویش
 و گر گردی براہم خوار چون گرد

یہ کہ از آتش بجوشد چشمہ آب

بدہ جان و دل اندر آرزویم
 و گرنہ چون برم نزدیکی
 بتوجہم اگر روعے خود آری
 ازین ویرانہ کفران برون شد
 منم جان آفرین فردویگانہ
 برم یکسان بود ماہ و خور و مور
 منم موجود سوئے من نہ گام

سر خود پا کن اندر جستجویم
 ہمہ دل تیرہ و تار یک آئی
 بیانی درد و عالم کا مکاری
 لبشہرستان توجہم درون شد
 نگر دو بر سرم دور زمانہ
 ہمہ بیچارہ و بے تاب و زو
 بکن پیدا کن اشجار و صنم

زبام آسمان تا مرکز خاک
 همه مخلوق هست و هیچ فرمانی
 مبر اذاتم از چو نای و چندی
 خرد و روزات من آشفته رانی
 نه من در شرق نه در غربستم
 کسے چون مے پرستد از نیازم
 ترا مردار و دنیا خوش فدا است
 اگر زمینیان بسوئے من شتابی
 که کرد است آن همه کاریکه کردم
 بپاک آدمی از شرک باشد
 مرا بهجنس و انبازی نبود است
 چو با من شرک آری در میان
 اگر یک ذره هوش آندستی
 بن انبازی مخلوق میسند
 بدان با دیگرے شرک وجودم
 ز من اندر رحم یک قطره آب
 کسے تا از پیامم دور مے بود
 کنون چون مصحف روشن بدم
 کنون از حکم من سترافتن حسیت

همه کس بینی اش یا ممکن ادراک
 منم بر تر نه جسمی نه مکانی
 منزله تر ز پستی و بلندی
 طلب در راه من بید و پائی
 محیط این همه بالا و پستم
 سیر او در دو عالم مے فرازم
 تن و جان از ان در حد فساد است
 چه دولت ما که از وصلم بیابانی
 چو خواهیم آن همه را در نور دم
 بشرک این آسمان از بیم باشد
 منم آن یک که فیاض وجود است
 کشی آخر عذاب بیکران
 زنی آتش بدین بت پرستی
 خرد مندی گزین ما بخردے چند
 که کرد است این که من پیدا نمودم
 شود نه ماه را ماه جهان تاب
 اگر نادان شدی معذور مے بود
 چراغ دین بر رویت نهادم
 اگر مارا نیابی یافتن حسیت

بجز من چاره سزا نیست کس
 اگر آئی من لے کر وہ پرواز
 نباشد نزد مرد و نچہ رائے
 تو احسان بینی و کفران نمائی
 منم اہل وفاے کشیدہ
 چو فردا بینی آن روز خطرناک
 اگر باشد محبت کار و بارت
 اگر زمینسان بسوئے من شتابی
 زول انسان پرستد دبرے را

حفیظت در دو عالم ہستم پس
 نذا آرم بحال خوشترین بار
 جز احسان اہل احسان اجرائے
 کہ غیر با گرفتی در خدائی
 کس از غیرم وفا ہرگز ندیدہ
 بگوئی کاسکے من بود خاک
 بجز و نیم کجا باشد قنارت
 چہ دولت ہا کہ از وصلم بیابی
 کہ گنجایش نماند دیگرے را

غزل

دل و زلف جانان جا گرفت است
 کد امی اختر است این صورت یار
 نباشد این لطافتہا در انسان
 جہان آباد با باغ و بہار است

نخیز و ناتوان ہر جا کہ اُفتاد
 کہ روش دیدم و صد عیش رو داد
 مگر باشد نگار من پر یزاد
 جہان ما بروے لُشت آباد

غزل

توان کردن باسانی محبت
 چو قدر و خوبی سے شناسم

ولے کردن و فاکارے است مشکل
 منت جان میدہم دیگر کسان دل

که میدارم بدست دیگران دل
 مگر وار و ز چشم من نهان دل
 چنین با دیم زبشیاں انگان دل
 بشرط آنکه بگیرد و لستان دل
 که برگردد ز کوی دستان دل
 سوئے اوئے فرستم از مغان دل
 نباید بستن از زراین آن دل
 که از درد تو میدار و فغان دل
 ز سر تا پا مثال دو گذشته
 که عشق اینکخت از هستی اوزد
 مگر باشد نگار من پر نراد
 جهان ما بروئے نشت آباد
 شناسی جمله اعضا عدالت
 بر آرد و از گریبان شجاعت
 صفا کردی بچو این شجاعت

مرا و اعطای بزل و چشم سو گند
 ز من برد آن و چشم خون نشان دل
 بدو پیش دل و لیسش ندیدیم
 دل از حرص دو عالم باز گریم
 بعشق او ندارم آسوخان دل
 اگر دل گردوم چون آینه صاف
 چو روزی که کوی در پیش است روز
 کجا جانم بیا ساید به هجرت
 بیا و در با مبعوث گذشته
 چنان عشق آتش در حال افروزد
 نباشد این لطافت مادر انسان
 جهان آباد با باغ و بهار است
 تویی امروز کنعان عدالت
 ای سر کوسر دشمن گدازی
 زمین از خار و خاک مظالم

قطعه عزلی

ای ارب اجعل التوحید دینی
 فادرا کنی وز دینی فی یقینی
 فادرا کنی وز دینی فی یقینی

کفانی خالق دینی معینی
 فداءک ایها المحبوب روحی
 علی نفسی ظلمت قلت قولا

شکوئی و شوم

در مدح فرقان مجید

نه افسون و نیرنگی راز حجاب
 دو صدر در برابر آورد جان
 به عبث سخن بیکدمت پائے نیست
 سوئے چاره گشتند با تیغ و تیر
 دلت با ز این آرزو از چه جست
 و گز در سخن کم کند داوری
 که دارد سراپا جمال مزید
 بلفظ و بمعنی آب و تاب
 که نام بلاغت نهم بر دگر
 که آورد از کردگار این کلام
 کنم لغت آن سید مرسلان

کلامیت روشن تر از آفتاب
 چه تدبیر سازم که این یک جان
 چو مردان ترا حجت و رانیت
 چه مانند عاجز ز عرض نظیر
 چو پاسخ درین جمله رفت از نخست
 چو بنید سخن را سخن آوری
 بجز گفته کردگار مجید
 چو نے سخنم آزا بدیگر کتاب
 همه آیدم حیف از یک نظر
 ز حق بر رسولے سایه سلام
 بشکر قدومش کشائیم زبان

لغت پریمبر **صلی اللہ علیہ وسلم**

نه بنیم زینے ہی از نہال
 ہنوز است عالی تر از باقیال

نہ شد پیشینیان ہر مقال
 مگر لغت و مدح رسول خدا

لبش چشمہ بہت ز آب حیات
 زبالے پاکش چه آرم نظیر
 ازین نیلگون است چہر فلک
 چه آدم چه نوح و چه دیگر رسل
 فلک گرد و از ہر گرد زمین
 چه شمس و چه بدر و چه دیگر نجوم
 کسے کو ز فرمان او چشم بست
 نظر یا رسول خدا سوئے ما
 ثنائے تو از مانگر دو تمام
 شمار کمالات تو چون کنم
 منت ایم بر آستان چو خاک
 توئی ز یور ہر دو عالم چو تو
 تو معمار دہائے اے و لستان
 تو آن شاہ پاکان باشوکتے
 تو آن پاک و پاکیزہ در گوہری
 تو ہر چند پیش از جہانے ولی
 بیائے رخت چشمہ زندگی
 بر ایام گر نور تو او منتد
 اگر طائرے گردم سے مصطفیٰ

رخس آفتاب است و ابر و ہلال
 کہ سرے نباشد بدین اعتدال
 کہ پیش کمالش ندارد کمال
 ہمہ آمدند از وجودش ظلال
 ازین کش بسودا بر وے نعال
 ہمہ یافتند از جالش جمال
 ز دست دو عالم خورد گوشت حال
 ندارم جز از تو بکس اشتغال
 بطول زمان و بمر اللیال
 کہ بگذشت ہم چند گام از حال
 نشان بر سرم آستین نوال
 بگیتی ندارد فلک یک مثال
 بنا کردہ تو نگیز در زوال
 کہ رعبت نہد بند بر بد خیال
 کہ گوہر ز تو ہست در انفعال
 توئی آخرین نقش آن ذوالجلال
 دل پاک تو بحر آب زلال
 برو عقد شب ہا ز آغوش سال
 پریم سوئے شہرت بہر کمال

<p>بدر و فراق و لبشوق وصال که هستی تو در پرده های جلال نماند است از جام نایک سفال پراز با و تو هست باغ خیال بدان خالی ام از غزا و جدال چو دست جوانان بر روز قتال آیا بجز رحمت فغوی تعال همه آل تو همچو گل های آل که عشقم غزالم نبیان نمود</p>	<p>بهر شب کنم ناله ها پرالم کجا شور ماتا جنابت رسد شتر اجم بدل ریز کز بخت بد ببا و نگه کن در اسرار ما بر اعدا و تو جمله های میکنم بشب فکر کلکم کند کارها بچشم لبیر می دووم سو تو تویی در دو عالم ستوده چین ز بهر تو آویختم در بنود</p>
---	--

پند و نصیحت

<p>برودانش آموز و علم از و نور اگر خواهی اصلاح دین و معاش بود مردم سخنة چون سیم خام که در کارها سود باشد کس بر روی که دست از خصومت بردار و گر راست است آنچه ز بر لوش</p>	<p>منازلے سپرد در قبار و سمور بیاموز در علم و فن سخنة باس ز ناسخنة کاری نگر و تمام بسود و زبان علم دارد کس چو دشمن بیاید تو خاکسار به مسکین مزن خشم ز انداز پیش</p>
---	--

ببیاران وفا سهل باشد طریق

اضحیت در تصبیح اوقات

کسے را اگر گم شود یک درم
تو محبت کہ گم شد ترا یک زمان
چسبان میشود پر زینج و الم
تو مصروف ہو و لعب همچنان

تقریب معشوق

بجا طر گذشت است یک گلبدن
چنان روئے زیبا کہ مانند آن
بے پرنمک سپیکر آفتاب
نہے قد و صورت خجے خدخال
چہا دار و احسان ز حسن و جمال
کہ صفش نمے گنجد اندر سخن
یک اختر نباشد بہفت آسمان
کہ از آتش چہرہ سوز و نقاب
بر شک دو چشمش بمیرے خزال
رخ دلبر آن شاید این مقال

۷۷ چہ خوگر بود لب کے دیگران

چو چشمے بود چون کریمان ترا
چو حرف و فادر دل آ میختند
نداری خبر از من آجان من
من از آن زمانے کہ دیدم ترا
تو دست محبت کشیدی ز من
ولے چون مرا صورت در دل است
کشم پائے آ از ہمہ پایہ ہا
فراید از ان شور ایمان ترا
مدا از سوا و عیون رختند
نئے بگذری در شہستان من
ز جان و جہان برگلا دیدم ترا
رمیدی و در دل بریدی ز من
ز خوبان عالم بداریم دست
نشستہ نیم تنگ ز سر پایہ ہا

مذمتِ رهبانیت

<p>چونخواهی بنر صبر بر دے بخواہ خراب است آن کجروی ناصواب کنون خاصیت را نگرود علاج کہ تا نغر معنی پراریم پیش یکے قوتے بہت در جذبِ بال کشد جائے یکجودگر آہنے دلش ہم کشد صورت خوشصال</p>	<p>بہر نیست کم زور بودن بیاہ کسے را کہ خوبی نما ندر خراب درو خاصیت بہت این امتزاج بسخرچ کر دم درین فکر خویش محقق شد این نکتہ کا ندر جمال کہ آہن را با حسن دل آہنے اگر یک مخنت بود فی المثل</p>
---	--

یا کہ سیما بہ ہم عاشق خوبرواست

<p>بستیم و تنہا شستیم ما بہسایگی سایہ داریم و بس</p>	<p>زاغیا رہبان شکتیم ما جز این یکدم ہم ہمدے نیست گہر</p>
---	---

قناعت

<p>ازین سو بدان سگے پروا ختن بوقت جدائی شود مشکلے بہ از دست شستن بخون جہان</p>	<p>شکیب از نقابش توان ساختن وگر مبتلا شد دلے بادلے قناعت بیک پارہ نیم نان</p>
--	---

یا نگیرم کہ در شب بگی و قرار

<p>کہ در عمر خود زوزنر نجد دلے</p>	<p>خناک نیک بختہ جہان ہنزلے</p>
------------------------------------	---------------------------------

<p>جگر از ره دیده بیرون کنم فشامم بر دجان خود چون گهر</p>	<p>اگر در غم و ناله دل خون کنم اگر بنیم این جمله دارد اثر</p>
<p>در این گام فرحت بوقت نشاط</p>	
<p>نصیحت</p>	
<p>بخال و خط و قدر و بالائے نیست سخت از گدائے قدیم السوال که در وقت افلاس و حال تباه که کارش بود کذب و فسق و بناو که از رفتنش یاد ناید و گر که کارے نداند بجز خورد و خواب چنان زشت نبود که بد اعتقاد به از تخم خار و خشک کاشتن گوش پلے بود شدے بر حال شمار و زرامے نهیشت پاس همے حیلہ جوید بہنگام کار</p>	<p>بزرگی بجز فطنت و روائے نیست اول سچکس آمد اندر ملال دویم از تقاضائے آن خیر خواه سویم از ملاقات آن بد نهاد چهارم از ان میهمان اشتر بود بچمین چاکر بے حساب فراموشی از ہر رے جور و داد زمین از زراعت تہی داشت زدست شمشک بیچارہ حال خردمند و انائے ہیئت شناس چو چاکر بود تنبل و نابکار</p>
<p>چو در اندر بر گا و مار اعتقاد</p>	
<p>ازین خوبتر یا نظیرش بیار ہمہ از زمان در زمان مپزند</p>	<p>ز انسان ہست این کار و بار کہ مردم ہمہ مثل یکدیگر اند</p>

جہاد

چو دیوانہ سگ اگذاری ہے	کنڈ خون بسیار کس دردمے
گر آئند مردم پے اژدہا	بخشت و بنگ و بچوب و عصا
چو از کار ترسا پردا ختم	علم از پے ہند و افراتیم

ضد و تعصب

ستم دیدہ گر بر نجد رواست	ترا بخش و غصہ با کچراست
بہ تحقیق دین ہرزہ لانی مرن	کہ نے علم داری نہ عقل و نہ فن
نیاید خلل در ثبوت گران	و گر جرح و قدح کنہیکر جان
چہ تر ساچہ ہندوچہ ہر تہرہ را	با سلام کس انہ بنیم پائے
جوے گریبے شک درین کیش دین	بدے این نجیف اول المنکرین
ز حواریان ماند پوشیدہ راہ	بیدارین غمی زین عجب تر خواہ
نگہ کرو از رحم و الفت بمن	بنارے بمن راند چندین سخن
غش اندر دل و نرمی اندر زبان	بدل کین بگفتارہا جان فشان
با فراط مدحت بصد یہود	گزید آن رہے کز یہودان فزوں
یہود و خبیث از گمان خودش	ہند تہمت فسق بر ما در کش
نہ این است اونہ آن شد بجا	حق نیست کان قدر است خدا
عناصر بان بغض و ضد و ستم	مدارات سازند چندے بہم
اگر نیست اعتقاد مدو	چہ کار آیدت بہت براہ احد

بے شبانی دنیا

کہ ہنگام کو چت برفت زیاد
 کہ دراصل فطرت زیک گویم
 یکے باغبان است و یک تخم کشت
 کہ کوراست و چہ رانہ بنید ز راه
 بین خود سفلین در آن دیدہ خاک
 خرد او برائے ہمین چارہ است

ترا خواب نوشین خیابن خوش قناد
 کے را بتحقیر چون بن گیم
 تفاوت در اعمال نے در سرشت
 عجب نیست گر کورافت بجاہ
 ترا چشم داوست دادر پاک
 بکش نفس دون را کہ مارہ است

تذکرہ شعراء

نظامی کجارت جامی کجاست
 کہ کردند در شعر پیغمبری
 کہ بودند مرشعرا جوہری
 ہمان مصلح الدین مہ آسمان
 کہ بودند اندر سخن استاد
 خرد پروران در سخن پروری
 کنون شاعر استم کہ مثل مباد
 کہ مے سوزد از سوز او جان و تن
 و دیار از رفعت شان او

کجا شد شبانی کہ برو شنا است
 کجارت فردوسی و انوری
 کجارت خاقانی و عنصری
 کجارت آن شیخ شیرین زبان
 گذشتند وزیشان سخن ماند یاد
 ہمہ بے نظیر اندر شاعری
 نشد شاعرے مثل شان در بلاو
 کجارت آن خسرو اندر سخن
 کجارت حافظ کہ دیوان او

ره راستی آورد و در مثال ازین اعتبار راست افتد بقال

مظالم کفر بر اصحاب کبار

<p>گر از کفر و الحاد آیند باز وزان پس همه و نشان من اند سر کین نخست آمدت از یزید سر کین ز کفر آمد نخست با پکان ز جفت اندر آویختند چو دید آن خدا اینچنین دآوری نخستین بگیتی هم اسلام بود</p>	<p>ز جنگ شمایان شوم بے نیاز ز بیخ و بلا در امان من اند که شقییر را بے گناه سر برید که هر یک بد مومنان را بخت بساتن گشتند و خون ریختند بجنید چشمش بکین آوری نه ترسانه هندونه گبر و یهود</p>
---	--

در دلیل قیامت

در آرزوی به صنع نخست چنین خلق ثانی نماید درست

نامه پیغمبر خدا به شاه ایران

<p>دگر تافتی سر ازین حکم عام ز هجرت مرا جان بسوزد همه ز مهر آوری مهر آید بچو شش کسے را دل از آهن سنگ نیست</p>	<p>سر تخت ایران نه بینی بدام مرا بھر چون تیر دوزد همه برو تا توانی درین راه بکوش اگر چه همه دل بیک زنگ نیست</p>
---	---

اہل اسلام

مدام اندر معرکہ فتحیاب نیارو کسے کرو با ما کلام	نذیر است کس لشت او شان بخوا چہ یکتن ز تر سا چہ یورپ تمام
--	---

کفارہ

بکفارہ اکنون نگہ مے کنیم اگر زین سخن جنت افتد بچنگ کہ اسلام دارو بے بار ما ز امر مناسک زہنی حرام ز کفارہ گر مطلب آید فراز	پہ تحقیق آن دست و پا بر ز نیم نباید گرفتن بخود کار تنگ در وہست دشوار تر کار ما ز صوم و صلاوۃ و ز حج مقام چہ باید ازین بیخ ما سے دراز
---	--

خدا تعالیٰ با خراج نبوت از یہود

و گر گشتہ بود آن زمان رسا او درین نیز این رفر پوشیدہ بود	کہ عیسے بر آمد بیک پائے او کہ دیگر برو با تمام از یہود
---	---

امام حسین

مشو تیرہ پا کردہ کردگار گمانم کہ پیغمبر سے کردگار	کہ باو سے نیاید نہ تو کارزار بیار سے بیاید بدین کارزار
--	---

چنان بزوی تیر تران درشت
یکے گام از روی بزن
آموختن نماید آداب مہر
من آداب الفت کہ اندو ختم
خدا چون نشیند بعدل و بداد
برینہ کند جملہ اسرار ما
نمائیم ناکر وہ کار صواب
بدو گفت آن رازوان سما
سوار خوشم نیست راحت فزا
ازین سونیا یاد گرفتن کران

کہ کردے گذران یک از بست
چہ حاجت تیز ویر و چندین سخن
کہ خود مہر آموزت یا سپہر
نہ از کس کہ از الفت آمو ختم
بہ تقوی نہد پایہ ہا در عباد
نماید بہا جو سپہر کار ما
بدی ہا پوشیم در صد حجاب
کہ ما آمدستیم اینجا ز ما
خاک نمانگتے کہ رست از ہوا
و گر سنگ بارو بہ ما از آسمان

مثنوی ششم ہمارم

غزل فرقت یار

ہجر تو بسوخت اندر و غم
دیگر چہ بود سجتل و صبر
از ہجر خودم مسوز ہرگز
مارا ہوسے ہجر نظر نیست
راز غم خود بکس نگفتیم
جز عاشق سوختہ ندارد

اے صید فگن بنخچہ ناز
کشتی وز ما نتحاست آواز
واز دست خودم در آتش انداز
اے خاک فتد بیدیدہ آرز
واز تو نتوان نہفتن این آرز
در و غم عاشقان جان باز

رفتی و دل شکسته من
در هرین مویم آتش افتاد
آخر بتو آه مار سد هم

هر دم بخیال تست مساز
فریاد ز دست عشق فریاد
تا چند کنی بلند پرواز

مطلع

اے دل ز که ماجرات پرسم
تو در دل خود بیدی ازویر
بنیم همه کس اسیر عشقت
وقتے بر شمع جویت زار
تو دامن دشمنان گرفتی

اے گم شده از کجاست پرسم
من در دل خود وفات پرسم
آن کیست کز ودوات پرسم
وقتے دگر از حیات پرسم
من بیوده ز اشکات پرسم

جسٹجی کے یاد

اے یار عزیز در کجائی
ایدوست اگر رضائے تو نیست
دل بُردی و راز خود ندادی

بر عادت خود چسپرانیا
من توبہ کنم زیارسانی
این بود طریق آشنائی

نالہ دل زار

این بود ز بخت حاصل من
از دست بُت مستم شعارم
در حشر کہ زخم لاناخر شد
رفتی ز من اے نگار ناسا
جانم بہ تن از غم تو فرسود

کین خار بروند از گل من
آخربخون کشید کارم
دست من و دامن تو باشد
گر بخت بود بہ سخت بار
رسم ورہ و دوستی نہ این بود

با واعظ و محبت چہ کارم
آن کیست کزو دوا بگویم
بر کلفت من نظر نکردی

یار است انیس روز کارم
دروا بکہ درو خود بگویم
رفتی و مرا خبر نکردی

یا این بودہ وفا داری

درمان من است یک نگاہت

اے جان و دلم فدا در اہت

قطع

آن سبیل کہ بود تا بدوشم

امروز گزشت از سر من

یا عشق تو رہو عقل و ہوشم

بیکار شد است چشم و گویشم
عشق تو بسوخت اندر و نم
ہیچت خبرت ز در و ماہست
با ہنچ منی چہ کار داری

یاران چہ بد بینم و چہ شنوم
دریاب کہ غم بخور و خونم
اے ماہ رخ نگار سر مست
اے آنکہ بچن شہر پایے

یا کارم ہمہ گمست و زاری

مطلع

صبر از رخ تو کدام یارا
ہرگز نکنم طلب دوارا
جز من کہ بجان خرم بلارا
از دور ہیہ کم دعا رارا

یار نظرے منا کہ مارا
تا درو تو بر دوام ماند
ہر کس بجان طلب کند من
یارائے حضور تو مرا نیست

وفاے رخ

ناخواستہ نیز آمدی یار

گر خواستی آن خدائے دادار

فراق یار

کای گنجت خندان دم بہارم
ہجر تو متسام کرد کارم
ورتاب دہند رشتہ دارم
گریم بکنار رود بارم
مہر تو زلفت از دل من
آن صبر کہ داشتہم کنون نیست
چینہ یکہ بسیار رہنمون نیست
پر یکسے ام چہ نظر نیست

من خیرہ ز کار روزگارم
اے دشمن جان کنون گذر کن
ہرگز نہ ہم رشتہ از دست
این میگذر و بدل کہ از غم
رفتی بگمان بد و لیکن
اے دلبر من بیسا خدرا
بر خاک سینہ فگندہ باید
اے آنکہ چو حسن تو اگر نیست

کیفیت تصنیف کتاب ماجرای آن

کہ چنین پارہ پارہ باید دوخت
پیش از وقت کے خوری نگار
ہر یکے راہ نو بگرد ایجاد
آنچہ بدرفت و آمد آنچہ نبود
اے سب من بجز کم ہاش فدا
بر مراد رضائے او گننتم
ہست مارا رضائے مولی بس
کس نہ چہ پانڈت بدل پنڈی

از زمان دراز دل سے سوخت
لیک موقوف وقت بود این کار
خلاق و عالم جدا افتاد
در بدعات سرب بکشود
تا مرا یاوری بگرد خدا
ہر چہ گفتم برائے او گفتم
گر نیاید بگوشش رغبت کس
گر نخواہی بسیار پیوندی

بیچ دل رائے کشاید راه
این کلیب دست در کف بجان

تا نگردد معین او اللہ
اے خوش آنکس کہ بہرہ یافتہ ازان

عزل

دے از دلستان دوری نشاید
ازین بندے کہ برہر بندم افتاد
رہ دلدار پنهان نیست لیکن
ولا مارا بنزدیکم ہے باش
شنید ستم کہ دانا یان بگویند
مراکز عشق تو خوگیر در دم

کہ از دوری گدا زجان منزاید
رہا گشتن بعقل من نیاید
کہ چشم بستہ حق را کشاید
کہ دیدار تو راحت مے فرزاید
کہ از صحبت محبت مے منزاید
خلاف دیگران جو دت خوش آید

یہ کہ از ہجر تو جان من بر آید

مشو نو مید از رجش کہ آن یار
بجز وصل تو اے دلدار جانی
اگر دلبر نہ بینی ذکر او کن

چو یک در را بہ بند و صد کشاید
علامہ دل بعقل مانیا یید
کہ ذکر دلبران ہم دل رہا یید

عزل

تا ز تو ہستی ات بدر نزد
پا برون نایدت ز گل ہرگز
ہر چہ یارے نشیند اندر دل

تخم شرک از دل بر نزد
تا ترا دو و دو دل بسر نزد
دیگران ہرگز از نظر سر نزد

عزل

بشقت بے نصیب از هر دو دارم
که خاک افتد بفرق روزگارم

نه دین دارم بدست خود نه دنیا
نذارم هیچ فرقی روزم از شب

غزل

دل از غم تو دو نیم گشته
رسمی است که از قدم گشته
از منج مستقیم گشته

اے در دل من مقیم گشته
تنها از منم عشق بازی
تا یار نمی رسد کس آیار

یا عاشقی چیست جان فدا کردن

تا نه سوخته شود دروگردن

سرخ روی نگردی اندر عشق

رباعی

صد دیده کور در می بکشی
آنجا که تویی چه غم ز ما بینایی

اے آنکه اگر تو بر سر رحم آئی
هر چند بتر ز کور هم لیکن

غزل

ناور خوزیز بدهلی نه کرد

این پری آنچه بمن کرده است

یا نیک چشیدیم همه گرم و سرد

از من بیچاره بر آورد گرد
مے گذرانیم بعد سوز و درد

عشق رخ و لب عیار و شوخ
روز و شب از بهر رخ روشنش

غزل

رویش هنوز هست ز جانم غزیر تر
چون صورتش بت من نوبت دیگر

تینم زد و برفت و نکرد از قفا نظر
یارب چه صورتی بود و چیست حلیه

<p>دل سے تپد کہ نامہ مبرخو و مرا بر سر سے ندیدہ ام کہ بندد چو تو کمر</p>	<p>با و صبا ہوا و ہوس راہ نگاہ کن مہ را ندیدہ ام کہ بدارد تو چو کلاہ</p>
<p>یا یار عزیز از رگ جان قریب تر</p>	
<p>دانی کہ سنگ سخت بنی نار و این ہنر</p>	<p>چون نرم دل شود پرستیدن</p>
<p>یا اے بت اگر ترا گزے افتد بدیر</p>	
<p>غزل</p>	
<p>منکہ از شور عشق مجنونم کشتہ آن دو چشم میگویم قامت تو چو شعر موز و نم</p>	<p>پندت اے ہوشیار چون شنوم غسل باید مرا باوہ کہ من دہنت ہست چون دل تنگم</p>
<p>غزل</p>	
<p>حیف ما بر غلط عاشق دنیا کردیم چشم پر آب تن راز چو مو اوزا دیم ہائے افسوس چہ بد بود کہ ما می کردیم یعلم اللہ کہ سرا پائیمہ سوز و دردیم</p>	<p>چون در آئینہ عبرت رخ دنیا دیدیم در دہل را چہ بگویم بدون از آہنار سا لہا بے می و معشوق بسیر دیدیم جان من بیچ میسر از غم و در دہل</p>
<p>یا یار در خانہ و ما کرد جہان می کردیم</p>	
<p>قطعہ عربی</p>	
<p>العشق شفاء و سوء العشق ضرر والعاشق فی العالمہ شمس وقمر</p>	<p>الجنة عشق و سوء العشق سقر العالمہ کلہ اسیر الظلمات</p>
<p>وگر نہ ترک تصابی طریق آسان است بدین کمال نباشد چہ ذکر انسان است کہ در نہایت وصف تو عقل حیران است</p>	<p>مرا دلے است ز دست ازل شتر سے بہتر بری کہ صورت مثل بود حسن و جمال طریق اہل نظر عیت خامشی و سکوت</p>

۱۹۶

عکزل

عاشق صادق نیار آمد زمانے جز نگار خلق میگوید که نادانی که خود را میکشی عشق بازی نیست کار هر دل سر و ضعیف خلق میگوید که مجنونی و بیوشی و مست	صعبتر دروے نباشد از فراقِ روئے یار آرے آرے میکشم مارا باین و آن چه کار آن دے باید که بر آتش فراگیر و مسترا گویم اتم همچنان اکنون نه گروم ہوشیار
---	--

قطعہ فرخ

بہر زہ گوئی اور او خشک جان مخرامش چہ حاجت است بخلوت فقیر حاذق را تبر سدا لہ صفا از ملال و بخش دوست	گرت خدائے باید برو خدا را باش کہ ذکر دوست توان کرد و در حساب قماش نہ فکر خبث و دوزخ نہ ذکر عسر معاش
--	---

عکزل

دل از زخارف دنیا چو جیفہ آگندہ یتیم را بہ تفقد نواز و ولداری کسیکہ صحبت مارا گزیند از تہ دل بجز متابعت مصطفی کہ راہ جفا است رہ تفقد و نرمی بگیر و ولداری تزلع بر سر و نیار دون مکن ہرگز	سرا ز غرور بستی نیت کہ ہچو منے مگر رسد بجنابش دعا و ہوہ نئے در بیخ و درو کہ از صد ہزار نیست تنے بہر طریق بہ بنیم ہزارا ہر منے مباش ہیچ کسے را بگیر دل شکنے بخضم بند قبالی سپار پیر ہنے
--	---

عکزل

بما شکستہ ولان آن صنم کجا سازد اگر ہزارا جفا کنی خدا نکند براستی کہ برت قدر دوستداران نیست	مگر خدا بد لاش این ہدایت اندازد کہ فرخ از تو بد بگیر کسے ہر دازد کسے اگر چہ پئے خدمت تو جان بازو
--	--

عکزل

اے دلبر زیبا اے من زلف تو بند پائے من
کوئے تو شد نادائے من تو جائے جان من شدی

اے دستانِ ماہ رو رو چون ہمے پیچی چو مو
یا دل ہمیداری چو رویا سیر آہن شدی

چون ماہ نو کا ہیدہ ام مثل کمان گردیدہ ام
بسیار غمہا دیدہ ام زان دم کہ دور از من شدی

اے دستانِ مہ لقا رو چون بگردانی ز ما
یا دل شدت چون سنگ لایا سیر آہن شدی

اے دستانِ بے وفا تا چند این جور وجہنا
ہر چند نام ورقفتا تو سیر آہن شدی

عَنْزَل

جمالِ پاک و سُخِ پھوارِ سخوانِ داری
جمالِ حسن و لطافت نہ آسپخانِ داری
نہ نشانِ ست کہ در لالہ زارِ منبشینی
ز بسکہ لشکرِ دلہا خلقِ سہرہ ست
نماند این رخِ خوبت بگکاش و گلزار
دہد نشانِ کمر آن بتانے ز زرینت
بہشتِ باغ بنے ماند این ز نخدانی
نبود خوبیِ یوسف مگر ز آدمیان
دلا کلامِ دگر باشد اہل معنی را
درست کن نظر سے بر خزانہی دلِ خویش

کلاہ گوشہ خوبی بر آسمانِ داری
کہ گویت چومہ و مہر و گلستانِ داری
تو جائے خود صنما در قضا جانِ داری
بہر کجا کہ روی شوکتِ شہانِ داری
توزیبِ جنت و آرائشِ جہانِ داری
وگر نہ کیست کہ داند کہ تو میانِ داری
مگر تو این ثمر از روضہ سبحانِ داری
تو جانِ من رُخِ خوشتر ز انج جانِ داری
تو ہر چہ رفت کشیدی از نیجانِ داری
اگر تو منغرِ حقیقت در استخوانِ داری

مبصر آن همه تن چشم در صیرم وصال
نه زبیدت که بپندی کمز بخرص و هوا
که گویدت که تو پسر بیزگاری آفتوخ

تو چشم و دل همه در بند آب نان داری
وگر نه بغرض غلط عمر جاودان داری
بدم شاید معنی انیس جان داری

عزل

ز مهر یار اگر چه بچو ظهوری نیست
مقام انجم و خورشید ماه رویدم
خود این جمال که داری ز و مردن است

دلے چه غم که بهر دلم فتورے نیست
بشال تو جمال تو بیج لوزے نیست
بجد و جهد بزنان اوران قصور نیست

عزل و ترخ

مراد است فدا بر شمایل دلدار
در بیخ و درو که بعد از فراق دلتقم
بدر و عشق و غم و آه و سوز و ناله زار
طریق عاشقی و طور آن زمستان پر

بجان دوست که بے دوتم ز جان بیزار
که راحت دل و جانم نگار بود نگار
چنان خوشم که یکے از شمایاغ و بهار
که رفیر عشق نداشتند مردم هشیار

عزل

خلق و عالم جمله در شور و شراند
گر دلا زین کوچه بیرون نگذیریم
عاشقان را چیست حاجت با وگر

عشقبازان در مقام دیگر اند
هم سگان کوچه از ما بهتر اند
دلبران عشاق را خود پرورند

عزل

خوش کسانیکه درین مرحله جان سپردند
ترک آن جمله بگفتند که بے دلبر بود
اے بخونبی دلبران را سرور
شاه بازان طریقت را شهباز

همد و بند که بگردند بی پایان بودند
پیش از مردن خود خود می شدند و مردند
قرۃ العینین دل هر دلبر
نیست جز اتباع تو بال و پر

نفت

غزل

بسوز اے دل اگر سوزی خیالِ جهان اگر نالی
بیاساید جهان نفسے کہ از عشرت بودی

نخواہم تا فتنِ سمر از حکم حضرت عالی
خدا فرمود در قرآن کہ در روزیکہ جاگاہ ^{است}

غزل

گرد است سیم خالص قلبِ سپاہ مارا
ہر خنڈ میزند این اغنیار راہ مارا
دیگر نشان چہ باشد اقبالِ حجابِ مارا
شاید کہ دیدہ باشد دلبر گنہار مارا

اکسیر شد جالش حالِ تباه مارا
لطفِ عمیم دلبرِ سردم مرا بخواند
در کوسے دستاخم افتادہ چون خنک
یار ب سبب چہ باشد کان یار از من آزد

غزل

کسی کہ دین طلبد قصہ مختصر دارو
ب صلح کوش کہ جنگ و جہل و سردارو
پسیر رشید کہ باشد رہ پدرو دارو
ہنوز حضرت جیسے مسیح خروارو
و ہادی دل مارا کہ مستمیر دارو

طریق ماہم آنت کان طریق رسول
بہتر گفت مرا اللہ کہ اے فرخ
بفتش کہ تو از تخم دیوی و شمش
بین عیسوی تا ابلہی مسیحی است
اگر مہر و وفاتن بندے ندہیم

غزل

براستی کہ جان کج گاہ کشت مرا
بے کوسے تو بیخ کو نما ند است مرا
بے ذکر تو گفتگو نما ند است مرا

سگارست بہ تیر نگاہ کشت مرا
بے روستے تو آرزو نما ند است مرا
در وصف تو ہر زبان سخن سے کم

رباعی

نظر ارو و بدظنی پر

تو پھر کیوں ظنِ بد سے ڈر نہیں ہے
 بدی سے خود وہ رکھتا ہی ارادت
 نہ اہل عفت و دین کا ہے پیشہ
 اسی سے ہن تمہارے کام کچے
 کہ جو رکھتا ہے پر وہ ہن ہی عیب
 نظر بازی کو اک پیشہ بنایا
 وہاں بدظنیوں سے بچکے رہو
 یقین سمجھو کہ ہے تریاک دامن
 کہ گل بے خار کم ہن بوستانین
 کہ عاشق کس کو کہتے ہن جہانین
 محبت کے کمان سے آ لگا تیر
 ہوا الفت کے سپانوں سے بدسوش
 نہیں اس کو خیر کچھ بیچ و خم کی

اگر دل میں تمہارے شہزین ہے
 کوئی جو ظنِ بد رکھتا ہے عادت
 کمانِ بد شیطا میں کا ہے پیشہ
 تمہارے دل میں شیطان کے ہے پتے
 وہی کرتا ہے ظنِ بد بلا ریب
 وہ فاسق ہے کہ جس نے رہ گنوا یا
 مگر عاشق کو ہرگز بد نہ کہتو
 اگر عشاق کا ہو پاک دامن
 مگر مشکل یہی ہے درمیان میں
 تمہیں یہ بھی سناؤ ان بیانین
 وہ عاشق ہی کہ جس کو حسبِ تقدیر
 نہ شہوت ہے نہ ہی کچھ نفس کا جوش
 لگی سینے میں اسکے آگ غم کی

خاتمہ کتاب

وزیر مراجعت در چہ یار این کلام
 لا یؤخذ المقر علی مذہب الکرام

این جملہ سرقے است ہر مخزن گہر
 عیلم بگیر چون کہ خود اقرار میکنم

ذوالحجہ ۱۲۸۰ ہجری
 تمام شد
 بنی امیہ
 ضمیمہ